

Møte onsdag den 18. juni 2008 kl. 10

President: Thorbjørn Jagland

Dagsorden (nr. 100):

1. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Kommuneproposisjonen 2009 (Innst. S. nr. 263 (2007-2008), jf. St.prp. nr. 57 (2007-2008))
2. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om lønnsregulering for arbeidstakere i det statlige tariffområdet 2008 mv. (Innst. S. nr. 307 (2007-2008), jf. St.prp. nr. 68 (2007-2008))
3. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om årsmelding til Stortinget fra Styret for pensjonsordninga for stortingsrepresentantar for 2007 (Innst. S. nr. 306 (2007-2008), jf. Dokument nr. 16 (2007-2008))
4. Innstilling fra næringskomiteen om jordbruksoppgjøret 2008. Endringer i statsbudsjettet for 2008 m.m. (Innst. S. nr. 320 (2007-2008), jf. St.prp. nr. 69 (2007-2008))
5. Innstilling fra næringskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Torbjørn Hansen, Elisabeth Røbekk Nørve, Gunnar Gundersen og Bent Høie om å fjerne markedsreguleringen på svin (Innst. S. nr. 309 (2007-2008), jf. Dokument nr. 8:96 (2007-2008))
6. Innstilling fra næringskomiteen om reindriftsavtalen 2008/2009 og om endringer i statsbudsjettet for 2008 m.m. (Innst. S. nr. 319 (2007-2008), jf. St.prp. nr. 63 (2007-2008))
7. Referat

Presidenten: Representanten Vigdis Giltun, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Representanten Gjermund Hagesæter vil framsette et representantforslag.

Gjermund Hagesæter (FrP) [10:00:56]: På vegner av representantane Ulf Leirstein, Bård Hoksrud og meg sjølv har eg gleden av å fremme eit representantforslag om betre og forenkla firmabilskattlegging.

Presidenten: Representanten Ketil Solvik-Olsen vil framsette et representantforslag.

Ketil Solvik-Olsen (FrP) [10:01:25]: På vegne av representantane Torbjørn Andersen, Tord Lien og meg selv har jeg gleden av å framsette et representantforslag om en helhetlig plan for CO₂-håndtering.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten foreslå at formiddagsmøtet – om nødvendig

– fortsetter utover den reglementsmessige tid, kl. 16, til dagens kart er ferdigbehandlet.

– Ingen innvendinger har kommet mot presidentens forslag, og det anses vedtatt.

Sak nr. 1 [10:01:58]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Kommuneproposisjonen 2009 (Innst. S. nr. 263 (2007-2008), jf. St.prp. nr. 57 (2007-2008))

Presidenten: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 30 minutter, og at taletiden fordeles slik på gruppene: Arbeiderpartiet 30 minutter, Fremskrittspartiet 20 minutter, Høyre 10 minutter, Sosialistisk Venstreparti 10 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Venstre 5 minutter og statsråd Mangerhild Meltveit Kleppa 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra hovedtalerne fra hver partigruppe og inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre vil presidenten foreslå at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter. – Det anses vedtatt.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:03:10] (ordfører for saken): Det går 249 000 barn i norske barnehager. Det er 619 000 elever i grunnskolen, og ca. 200 000 får pleie og omsorg av sin kommune. Det er kilometervis med kommunale veier. Det er kulturhus og kulturskoler, næringshager og flytt hit-prosjekter. Det er flere tusen lokale folkevalgte i over 400 kommuner og 19 fylkeskommuner. Saken vi behandler i dag, kommuneproposisjonen, handler om alt dette og mye mer.

Norge er et variert land, med varierte utfordringer og med variert kommunestruktur – fra øykommunen Utsira med 209 innbyggere til storbyen Oslo med 538 000 innbyggere. Gjennomsnittskommunen i Norge har 10 500 innbyggere. Hovedelementene i det vi er så stolte av i det norske velferdssamfunnet, er det kommunene som driver med. Det å sikre en god finansiering som treffer den varierte strukturen og de ulike utfordringene kommunene har, er krevende. Det å gi godt rom for lokale prioriteringer er avgjørende for vårt demokrati.

Innstillingen er preget av at et nesten samlet storting ser på lokaldemokratiet og de oppgaver man løser lokalt, som grunnsteinen både i vårt folkestyre og i vårt velferdssamfunn. Innstillingen viser at den jobben kommunene gjør, har en bred politisk oppslutning, og at det er stor forståelse for at kommunene trenger en fortsatt vekst i sine inntekter for å møte økte krav. Som saksordfører gleder det meg at det er bred politisk enighet om viktigheten av å gi kommunene handlingsfrihet over de midlene de får. Alle i komiteen utenom Fremskrittspartiet viser tillit til folk lokalt.

Hovedtemaet i valgkampen i 2005 var velferd, fordeling og kommuneøkonomi. Dette er den tredje kommuneproposisjonen vi behandler. Hvordan er tallenes tale? Realveksten i kommunesektoren har vært på 20,8 milliarder 2008-kroner. Det har vært en bevisst satsing, med et klart løft det første året – et løft Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre sa nei til – og med en etterfølgende stabil utvikling. Veksten har ført til over 24 000 flere årsverk i kommunal sektor. 26 000 flere barn har fått barnehageplass. Det har blitt flere timer pr. elev i grunnskolen, og det har blitt 11 000 nye årsverk i pleie og omsorg. Midlene har ført til et stort velferdsløft. De to siste årene har vist at kommunene gjør jobben sin, men det er fortsatt store utfordringer. Komiteen peker bl.a. på det store vedlikeholdsetterslepet, og at det trengs bedre ordninger som stimulerer til godt kommunalt vedlikehold.

Hovedutfordringen til kommunene er at vi tjener så ulikt i Norge. I områdene rundt Stavanger, Oslo og Bergen er det mange med høye inntekter, til dels svært høye, mens folk i innlandet tjener svært dårlig i forhold. Når nesten 50 pst. av kommunenes inntekter kommer fra skatt, må man ha en utjevning mellom kommunene. Tolga i Hedmark, f.eks., har et skattenivå på 63,9 pst. i forhold til snittet, mens Bærum ligger på 146,4 pst. i forhold til snittet for perioden 2003–2005. Utjevning trengs. Årets kommuneproposisjon og vår behandling i dag har tatt fordelingspolitikken mellom kommunene på alvor. Vi gjør noe mer enn bare å putte mer penger inn i et system som har en for dårlig fordelingsprofil. Vi tar i årets behandling grep som legger føringer for en politikk som utjevner forskjellene mellom kommunene. Det gjør vi gjennom å redusere andelen av kommunenes inntekter som kommer fra skatt, gjennom å gjøre selskapsskatten statlig og gjennom å forsterke utjevningsgraden mellom kommunene. Med disse grepene tar vi på alvor at uansett om man bor i en kommune der folk tjener dårlig eller i en kommune der folk tjener mye, skal man ha et godt lokalt velferdstilbud.

I tillegg til at utjevningsgraden mellom kommunene økes, synes flertallet i komiteen det er positivt at vi nå tar på alvor de forskjellige utfordringene vi har i landet vårt, ved at vi innfører et veksttilskudd til de kommunene som har en veldig sterk vekst, med de utfordringer det gir, og at vi bruker inntektssystemet mer aktivt i distriktspolitikken. Arbeidet med denne proposisjonen har lagt grunnlaget for ny giv i de 71 distriktskommuner i Sør-Norge som får dette nye tilskuddet. Det er et stort løft for distriktspolitikken.

Årets kommuneproposisjon legger grunnlaget for en vekst i de frie inntektene til kommunene på 3,5–4 milliarder kr, og en samlet vekst på 7–7,5 milliarder kr. Dette gir mulighet til en fortsatt opptrapping av det lokale tilbudet, noe som er helt nødvendig hvis vi skal nå vårt mål om en bedre sosial og geografisk fordeling.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ib Thomsen (FrP) [10:08:05]: Senterpartiet framstår dessverre ikke som en forkjemper for lokaldemokratiet og det lokale selvstyret. Senterpartiet har tvert imot lansert angrep etter angrep på den lokale beslutningsmyndighe-

ten. Senterpartiet er åpenbart mot lokaldemokrati i plan- og byggesaker. Dette ser vi spesielt på det nye utkastet til plan- og bygningsloven. Er den demokratiske forståelsen vi har sett fra Senterpartiet hittil i perioden, representativ for Senterpartiets politiske ånd i lokalpolitikken?

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:08:50]: Det aller viktigste for å stimulere til aktivt lokalt folkestyre er å gi lokalpolitikere økonomisk handlingsrom til å gjøre den jobben de skal gjøre, og at vi har tillit til at folk lokalt nettopp satser på lokal velferd. Derfor har denne regjeringen prioritert å gi kommunene økte frie inntekter, uten merkelapper. Der er det et veldig klart skille i salen – egentlig mellom Fremskrittspartiet og resten av partiene. Mens resten av partiene ønsker at midlene skal være frie, og mener at det er mye fornuftige folk rundt omkring i alle kommunestyre, mener Fremskrittspartiet at vi bør øremerke midlene her fra huset.

Jeg synes det er litt rart at representanten Thomsen bruker dette som angrep, når hele innstillingen fra Fremskrittspartiets side har vist det motsatte av tillit, nemlig mistillit, ved at vi skal øremerke til barnehager – det gjør vi allerede – til skoler og eldreomsorg. Så jeg synes det er en litt underlig tilnærming når Fremskrittspartiet gjennom hele innstillingen har bidratt til å svekke handlingsrommet til lokale politikere.

Bent Høie (H) [10:09:57]: Replikken fra Fremskrittspartiet illustrerer at Senterpartiet i regjering struper lokaldemokratiet på to måter.

Den første måten er den som Fremskrittspartiet her tar opp, nemlig å redusere kommunenes mulighet til selv å styre sine arealer.

Men på den annen side representerer endringene i inntektssystemet som i dag vedtas, også store innstramminger i det lokale selvstyret. Kommunene får mindre innflytelse på egne inntekter.

Som professor Borge, landets fremste professor i kommuneøkonomi, sier det: Kommunene blir mer opptatt av å se til staten.

Dette har også Senterpartiet vært opptatt av tidligere. Hvis en leser kapitlet om kommuneøkonomi i Senterpartiets stortingsprogram, ser en at det er gjennomstyret av en idé om at kommunene ikke bare i større grad skal få styre sine egne inntekter, men at de også i større grad skal få styre muligheten til å skaffe seg inntekter. Blant annet står det i programmet:

«Vi vil styrke kommunesektoren gjennom mer frie økonomiske midler, først og fremst ved å øke kommunenes andel av skattøret.»

Hvordan stemmer dette med at Regjeringen nå nedjusterer skattørens betydning gjennom å gå vekk fra målsettingen om at av kommunenes inntekter skal 50 pst. komme fra skatteinntekter?

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:11:12]: I alle saker er det mange hensyn som må veies opp mot hverandre. Vi har sett av tallene i den oppgangstiden vi er inne i nå, at inntektsfordelingen i Norge er veldig ulik. I noen om-

råder av landet tjener man veldig godt, f.eks. i representanten Høies hjemdistrikt. I mitt hjemdistrikt, Hedmark, er skattenivået mye lavere.

Vi har gått grundig inn i dette og ser den skjevfordelingen det blir hvis vi ikke har en god utjevning. Vi ser at f.eks. en innbygger i Os i Hedmark, som ligger på rundt 70 pst. av skattenivået, får mye dårligere tjenestetilbud enn f.eks. en innbygger i Stavanger. Og det kan vi ikke stå og forsvare. Når vi har sett på realitetene, sett hvordan dette slår ut, har vi ment at det var riktig å ha en større utjevningsgrad. Kommunene skal få mer frie midler og prioritere lokalt, men man skal ha omtrent de samme mulighetene til å prioritere lokalt både i Os og Stavanger, slik at uansett hvor du bor i Norge, skal du ha en god mulighet til å få et godt tjenestetilbud.

Björg Tørresdal (KrF) [10:12:14]: Senterpartiet har tidligere vært veldig opptatt av at en må ta igjen vedlikeholdsetterslepet i norske kommuner. Det handler om skolebygg, og det handler om kirker. Det handler om at vi hadde en vellykket ordning, en rentekompensasjonsordning, som gjorde det mulig for mange kommuner å ruste opp eller pusse opp sine skolebygg, bygge ut, ta vare på sine kirker.

Nå har en samlet komite sagt at en ønsker denne ordningen tilbake igjen. Likevel nøler regjeringspartiene med å gi sin tilslutning til vår etterlysning av rentekompensasjonsordningen, i denne forbindelse for 2009.

Så mitt spørsmål er et direkte ja eller nei-spørsmål til representanten fra Senterpartiet. Kommer det en skikkelig rentekompensasjonsordning for skolebygg og kirker i statsbudsjettet for 2009? Det hadde vært veldig flott med et ja!

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:13:08]: Jeg er glad i å si ja, men det første vi må si ja til og glede oss over, er, som kommuneproposisjonen viser, at vedlikeholdet i kommunal sektor har økt. Men etterslepet er enormt. Spesielt innenfor skole- og kirkebygg, som både representanten Tørresdal og representanten Slagsvold Vedum har et engasjement for, er det et stort etterslep. Derfor mener jeg det er riktig av Regjeringen i det videre budsjettarbeidet å vurdere om man skal gjeninnføre en rentekompensasjonsordning, om det er den mest effektive måten å øke vedlikeholdet på. Men der, som i alle andre saker, er det mange hensyn å ta, så der vil det bli en avveining fram og tilbake. At det kan være en av mulighetene for å øke vedlikeholdet neste år, det tror jeg, men vi har ikke trukket noen endelige konklusjon om det er den mest effektive måten.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Tore Hagebakken (A) [10:14:15] (komiteens leder): Vi lovt 10 000 nye årsverk i omsorgssektoren, og de nye KOSTRA-tallene fra SSB viser at antallet årsverk i pleie og omsorg økte med over 11 000 i 2006 og 2007. Det betyr et styrket tilbud til eldre, til demente og til mennesker med behov for dagtilbud. Vi er i rute – mer enn i rute.

Vi lovt full barnehagedekning. Vi er ikke i mål ennå,

men nesten 250 000 barn hadde barnehageplass ved utgangen av fjoråret, og nærmere 400 av landets kommuner hadde full dekning. Bare i 2007 ble det nesten 15 000 flere plasser. Veldig positivt er det også at andelen minoritetspråklige barn i barnehager øker. Nå har over halvparten av alle innvandrerbarn under fem år plass i barnehage. Vi er i rute.

Pleie- og omsorgssektoren og barnehagene er to gode eksempler på at Regjeringa og kommunene samarbeider godt om å nå viktige felles vedtaksmål. Men behovene og ambisjonene er store. Derfor satser Regjeringa videre på kommunesektoren.

Denne kommuneproposisjonen er ikke som andre kommuneproposisjoner, da den inneholder viktige endringer i inntektssystemet. Og det trengs. Det er store forskjeller i kommunenes forutsetninger for å skaffe seg skatteinntekter. Slik blir det også store forskjeller i kommunenes forutsetninger for å kunne gi befolkningen et godt tjenestetilbud.

Mens vi vil gjøre – og gjør – forskjellene mindre, snakker høyresida først og fremst om viktigheten av konkurranse kommunene imellom, og om at dagens skatteomfordeling allerede er radikal – for radikal. Men kommunene konkurrerer ikke på like vilkår om innbyggere, arbeidsplasser og derigjennom inntekter. Sjøl om vi både inntektsutjamner og utgiftsutjamner, omfordeler vi ikke nok. Inntektsforskjellene er for store. Med Regjeringas forslag til endringer i inntektssystemet gjør vi noe med dette. Vi tar viktige og riktige skritt for mer fordeling – noe de aller fleste kommuner tjener på – for å styrke distriktskommuner som har særlige utfordringer, og for et mer likeverdig tjenestetilbud her i landet.

Med Høyres opplegg for det nye inntektssystemet, derimot, ville mer enn 300 kommuner tape. Dette er kommuner som i utgangspunktet er skattesvake, og som ville komme enda dårligere ut med Høyres modell. Høyre går motsatt vei av det Regjeringa gjør – mer penger til skattesterke kommuner, mindre til skattesvake. Jo mer skatteinntekter betyr, jo større forskjeller! Det vet Høyre, derfor går partiet inn for at skatteinntektene skal bety enda mer enn i dag. Det er en bevisst og villet politikk. Og det er en omvendt fordelingspolitikk og ville f.eks. ramme kommuner som – og nå ber jeg Høyres representanter om å lytte nøye – Harstad, Lunner, Nedre Eiker, Enebakk og Holmestrand, alle kommuner styrt av Høyre.

Hva er Høyres budskap til deres egne ordførere i disse kommunene? Hva er grunnen til at Høyre ikke lytter til sine egne folkevalgte, som vil ha mer inntektsutjamning, noen langt mer inntektsutjamning enn det Regjeringa har foreslått? Blant annet har komiteen vår vært på reise og besøkt Harstad.

De ideologiske forskjellene kommer godt til syne når det handler om fordelingspolitikk. Det ser vi tydelig også i denne saken. Vi mener mer utjamning gir mer rettferdighet, men det er krevende, ja, sannsynligvis ganske umulig, å lage et inntektssystem som er og oppleves helt rettferdig. Sjøl om flere viktige hensyn er tatt i det nye opplegget fra Regjeringa – jeg tenker da på hensynet til både kommuner med vekst og kommuner med nedgang i befolkning

gen, som krever sitt, tilskudd til distriktkommuner i Sør-Norge, hovedstadstilskudd osv. – er det fortsatt behov for betydelige midler til å kunne utøve skjønn.

Komiteens flertall vil gi spesiell oppmerksomhet til skattesvake kommuner i Sør-Norge som ikke får ta del i distriktstilskuddet. Alle partier i komiteen unntatt Fremskrittspartiet ber Regjeringa følge ekstra nøye med på situasjonen i disse kommunene. Dette er en erkjennelse av at disse kommunene, hvorav flere er regionsentre, har særlige utfordringer, og at det fra statlig side må være ekstra fokus på den økonomiske situasjonen i disse kommunene.

Oslo får sitt hovedstadstilskudd. Det er en erkjennelse av at Oslo har spesielle oppgaver, utfordringer og utgifter knyttet til at dette er landets hovedstad og desidert største by. Dette utligner også noe av det Oslo må bidra med som følge av økt utjamning fra 2009. Fra før står Oslo for mer enn halvparten av bidragene til skatteutjamninga her i landet.

Mange kommuner skulle nok ønske seg enda mer, men vi må føre en ansvarlig politikk, og ikke gjøre som Fremskrittspartiet, noe som ville gitt høyere rente og en kraftig smell i så måte for kommunene.

Vi er offensive, og vi har et ansvarlig opplegg. Det har vi med 3,5–4 milliarder kr i frie inntekter. I samlede inntekter snakker vi om 7–7,5 milliarder kr.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Per-Willy Amundsen (FrP) [10:19:23]: Jeg tror representanten Hagebakken skal være forsiktig med å anslå at Fremskrittspartiets økonomiske politikk ville føre til høy rente og større utgifter for kommunene. Tvert imot viser beregningene SSB har gjort på våre alternative statsbudsjett, det stikk motsatte. Det er med denne regjeringen at renta har økt og dermed blitt en ytterligere belastning og kostnad for norske kommuner.

Jeg synes det er svært interessant å registrere hvor veldig høy og mørk representanten Hagebakken fremstår på vegne av Regjeringen når han skryter av deres satsing på kommuneøkonomi og på norske kommuner. Dette var det fremste valgløftet foran valget i 2005. Stoltenberg lovte et dramatisk løft på vegne av kommunene. Dette fremgår også klart i Soria Moria-erklæringen. Det er altså et klart valgløfte Regjeringen ikke har fulgt opp. Hvordan kan representanten Hagebakken forklare og forsvare at Regjeringen så åpenbart nå bryter sitt fremste valgløfte om å gi kommunene en bedre økonomi, når vi ser at det er det stikk motsatte som faktisk skjer?

Tore Hagebakken (A) [10:20:51]: Nå skal det noe til å opptre så høy og mørk som Fremskrittspartiet i sin alminnelighet gjør.

For det første: Sentralbanksjefen er på min side når det gjelder vurderingen av den økonomiske politikken til Fremskrittspartiet og hvordan den ville slå ut for rentenivået og derigjennom for norske kommuner. Det er ikke lenge siden jeg hørte ordføreren i Hitra kommune si at renteøkninga der er representert ved en merutgift på 15 mill. kr. Da tør jeg ikke tenke på hva som ville

bli utfallet hvis Fremskrittspartiets politikk ble gjennomført.

Og jeg mener at sjøl om, som jeg sa, mange kommuner skulle ønske seg mer, så er dette et offensivt opplegg fra Regjeringa. Det er ingen regjering som noen gang før i løpet av en fireårsperiode har gitt kommunene slik vekst som Stoltenberg II-regjeringa.

Bent Høie (H) [10:21:43]: Komiteens leder, Tore Hagebakken, kjenner godt til situasjonen i Kommune-Norge. Vi står nå med fasiten for hva som er denne regjeringens såkalte flerårige opptrappingsplan for kommunesektoren.

I en kommentar til årets opplegg sier Senterpartiets Odd Arild Kvaløy, fylkespolitiker og tidligere nestleder i KS, at det er

«helt åpenbart at bare fire milliarder mer til kommunene vil svekke Regjeringens troverdighet».

«Ender vi opp med fire milliarder, er det ikke noe løft for kommunesektoren.»

sier SV-ordfører Christian Hintze Holm.

KS-leder Halvdan Skard, partifelle med Hagebakken, sier at dette vil innbære kutt, og kommer det ikke noe i revidert, altså for 2008, starter vi 2009 med 2 milliarder kr mindre enn det vi skulle ha hatt.

Når en nå sitter med fasiten, og Regjeringen lovte en flerårig opptrappingsplan for kommunesektoren, er Tore Hagebakken enig med sine tidligere kollegaer, at resultatet har blitt kutt, kutt, kutt?

Tore Hagebakken (A) [10:23:01]: Det har slett ikke bare vært kutt, kutt, kutt, men kostnadsutviklinga, renteøkning, pensjonskostnader osv. har gjort sitt til at en del av veksten er spist opp, det er jeg fullstendig klar over. Likevel står vi igjen med en vekst i frie inntekter som er betydelig.

Vi må huske på at veksten i samlede inntekter som vi opererer med for inneværende fireårsperiode, ligger 8 milliarder over det som Bondevik-regjeringa stod for i sin fireårsperiode. Når det gjelder frie inntekter, er forskjellen 5 milliarder i vår fordel. Så det er i hvert fall en betydelig forbedring. Og vi ser jo bl.a. i pleie- og omsorgssektoren at vi når målene våre raskt, så mye penger har kommet godt med. Men vi har ambisjoner om et enda bedre velferdstilbud, derfor satser vi friskt videre nå. Vi har også ambisjoner om en ny fireårsperiode, så dette har god prognose.

Björg Tørresdal (KrF) [10:24:07]: Kristelig Folkeparti er opptatt av et godt psykisk helsevern. Til tross for en opptrappingsplan for psykisk helse, er det mange uløste oppgaver. Det er uavklarte ansvarsforhold mellom forvaltningsnivåene, mellom spesialisthelsetjenesten og kommunene, det er mangel på kompetanse, det er uenighet om organiseringen, og vi har et stykke igjen før vi kan si at en har fått dette på plass.

Evalueringen av opptrappingsplanen for psykisk helse foreligger først neste sommer. Ut fra disse uavklarte forhold mener Kristelig Folkeparti at det er nødvendig å fortsette en opptrappingsplan for psykisk helse, og vi

mener det er feil å innlemme disse øremerkede midlene i rammene nå.

Ser ikke Arbeiderpartiet at det kan være lurt både å fullføre og forlenge opptrappingsplanen, og å utsette innlemmingen til en ser hva evalueringen til sommeren viser?

Tore Hagebakken (A) [10:25:02]: For det første er Arbeiderpartiet, i likhet med Kristelig Folkeparti, svært opp-tatt av at vi skal ha et godt psykisk helsetilbud. Vi mener det er lurt, etter hvert som nye tiltak faller på plass, at en legger det inn i rammeoverføringa, for det er et viktig grunnlag for lokaldemokratiet vårt. Men for oss er det å nå våre politiske mål enda viktigere enn at en skal innlemme, så jeg synes det er viktig å se nøye på hva som er situasjonen før en bestemmer seg endelig for hvordan den skal utformes.

Jeg ser fram til en dialog med Kristelig Folkeparti om det, men utgangspunktet er innlemming i 2009.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Per-Willy Amundsen (FrP) [10:25:58]: Regjeringspartiene hevder stadig vekk – og man hører det her i debatten – at etter regjeringstiltredelsen i 2005 har det vært et historisk løft for kommunene og for kommuneøkonomien. Man må gjerne hevde at man har økt inntektene til kommunene, riktignok ikke så mye som Stoltenberg og andre har påstått i det offentlige rom, men det nytter svært lite dersom utgiftene øker mer enn inntektene. Det er det som er realiteten ute i det ganske land, ute i Kommune-Norge, hvor lokalpolitikere må prioritere hardt i en økonomisk vanskelig og presset situasjon. Da nytter det ikke mye om inntektsveksten er stor så lenge utgiftsveksten er enda større.

I det økonomiske opplegget Regjeringen skisserer for neste år, legger man opp til en økning i frie inntekter på mellom 3,5 og 4 milliarder kr – vesentlig under det KS anbefaler – for å møte de utgiftene som kommunepolitikere der ute føler på kroppen. Da fremstår ikke dette som særlig troverdig. Regjeringen lovt før valget i 2005 et stort løft for kommunene. Det er det stikk motsatte som har skjedd. Ser man på tallene for kommunenes andel av inntektene i Fastlands-Norge, vil man se at andelen går ned, fra 17,3 pst. av bruttonasjonalproduktet i 2006 til 16,9 i 2007. Tallene er klare – Regjeringen har ikke levert på sitt fremste valglofte, som var styrking av kommuneøkonomien.

Så har vi også, i forbindelse med at vi behandler kommuneproposisjonen, fått presentert en ny omlegging av inntektssystemet. Inntektssystemet begynner etter hvert å bli relativt sinnrikt, komplisert og avansert. Det er bare å nevne symmetrisk inntektsutjevning, utgiftsutjevning, Nord-Norge- og Namdal-tilskudd, småkommunetilskudd, distriktstilskudd Sør-Norge, innbyggertilskudd, basistillegg, veksttilskudd, hovedstadstilskudd, skjønntilskudd osv. Inntektssystemet er særdeles komplisert. For de 430 kommunene der ute er det ikke lett å tilpasse et system fra en matrise man setter opp i Kommunaldepartementet, til de faktiske forhold man opplever i de enkelte kommu-

nene. Man har gjort systemet mer og mer komplisert og intrikat etter hvert som tiden har gått siden dette inntektssystemet ble innført på begynnelsen av 1980-tallet. Av og til må man stoppe litt og tenke seg om. Er det sånn at inntektssystemet rett og slett ikke er bra nok i forhold til det man tenker at det skal oppfylle? Er det kanskje sånn at inntektssystemet er modent for skraphaugen? Ja, mener Fremskrittspartiet.

Uansett om man legger til grunn andre kriterier og vekter om i forhold til utgiftsutjevning og man kommer med nye distriktspolitiske tilskudd, vil ikke dette systemet bli bra nok. Det vil alltid være vinnere og tapere. Det er ikke nødvendigvis sånn at de som blir vinnere, er de som skulle vært vinnere, og de som blir tapere, er de som burde vært tapere.

Derfor har Fremskrittspartiet tatt konsekvensen av dette. Vi ønsker å fase ut hele inntektssystemet og erstatte det med noe nytt og langt, langt mer rettferdig, nemlig stykkprisfinansiering, som er et system hvor man betaler kommunene, tjenesteleverandørene, det det faktisk koster å levere den tjenesten som Fremskrittspartiet mener at innbyggerne har krav på. Det er ikke rettferdig og riktig at kvaliteten på det tjenestetilbudet du får som borger i Norge, altså grunnleggende velferdstjenester som leveres av kommunene, er avhengig av hvor du bor i Norge. Om Olga trenger sykehjemsplass, er det ikke rettferdig og riktig at hun, dersom hun tilfeldigvis bor i en rik kraftkommune, skal få et meget bra tilbud, mens hun, dersom hun bor i en fattig lavinntektskommune, kan hende ikke får sykehjemsplass i det hele tatt.

Dette er et system som ikke oppleves som rettferdig. Det er klart at hadde vi akseptert at kommunal økonomi skulle slå ut i forhold til f.eks. rettssikkerhet og i forhold til vår tilgang til politiresurser, og tenk tanken at kommuneøkonomien skulle være avgjørende for sykepengerechtigheter – i kraftkommuner skulle du få bedre sykepengerechtigheter enn du skulle få i en fattig lavinntektskommune – hadde det selvfølgelig ikke vært riktig. Noen tjenester er grunnleggende, og det er i hvert fall Fremskrittspartiets syn at de tjenestene skal vi sikre en like god levering av i det ganske land. Det klarer man aldri, uansett, med dagens inntektssystem. Uansett hvor sinnrikt man forsøker å lage det, vil man aldri oppnå det. Det eneste riktige er å lage et system der staten direkte betaler kostnaden for en sykehjemsplass, direkte betaler kostnaden for den enkelte skoleplass, for barnevern – helt grunnleggende sosiale tjenester.

Det er også merkelig at denne regjeringen er villig til å lovfeste rett til barnehageplass, men ikke er villig til å gjøre det samme når det gjelder rett til sykehjemsplass. Det viser at det er en forskjellstankegang her når det gjelder hvilke tjenester man skal ha krav på, og hvilke tjenester man skal sørge for lik tilgang på i det ganske land.

Fremskrittspartiet har tatt konsekvensen av dette. Vi foreslår igjen – jeg regner ikke med at vi får flertall denne gangen – å innføre stykkprisfinansiering for å sikre alle gode tjenester. Men vi innser også at når vi må operere innenfor dagens system, som ikke er rettferdig, er vi helt nødt til å legge til mer penger i neste års budsjett, for i

hvert fall å sikre at kommunene kan møte kostnadsøkningen med en tilsvarende inntektsøkning. Derfor velger vi, i motsetning til Regjeringen, å lytte til KS og til signalene som kommer fra det ganske land, fra Kommune-Norge, og vi foreslår en økning til kommunene på budsjettet for 2009 på et sted mellom 2 og 3 milliarder kr utover Regjeringens opplegg. Det er sannsynligvis det man må ha på plass for å møte økte lønnskostnader, renteutvikling, økte byggekostnader og ikke minst vedlikeholdsetterslepet som man opplever ute i Kommune-Norge. Det er helt nødvendig å få på plass denne økningen, men jeg ser dessverre at Regjeringen har sviktet på sitt fremste valglofte fra 2005.

Så vil jeg bare knytte noen raske kommentarer til innstillingen. For det første er Fremskrittspartiet glad for at de andre partiene, også regjeringspartiene, velger å gi uttrykk for at man – dessverre – i proposisjonen ikke la opp til likebehandling av kommunene i Nord-Troms. Det er flott. Da forventer også Fremskrittspartiet at man kommer frem med en løsning på det i forbindelse med neste statsbudsjett.

Så vil jeg også påpeke en feil i innstillingen. Fremskrittspartiet står også bak forslaget om selskapsskatt, sammen med de andre opposisjonspartiene.

Jeg tar med dette opp de forslagene vi er med på.

Presidenten: Representanten Per-Willy Amundsen har tatt opp de forslagene han viste til.

Det blir replikkordskifte.

Tore Hagebakken (A) [10:36:30]: 24. april i år stemte Fremskrittspartiet for å oppheve kommunenes mulighet til å ha eiendomsskatt. Vi vet at for 2008 utgjør eiendomsskatten en inntekt for Kommune-Norge på 6 milliarder kr. I dette opplegget for kommuneproposisjonen – og Fremskrittspartiet har jo sin egen finanspolitikk – opererer de med en kompensasjon for dette på mellom 2 og 3 milliarder kr. Vi vet at 70 pst. av kommunenes utgifter er knyttet til pleie og omsorg, til helse og skole. Mitt spørsmål er da: Hvilke av disse områdene mener Fremskrittspartiet at kommunene skal kutte på når det her blir en manko på oppimot 4 milliarder kr i sektoren dersom Fremskrittspartiet hadde styrt?

Per-Willy Amundsen (FrP) [10:37:29]: Det er selvfølgelig ikke slik at vi mener at det skal kuttes i det hele tatt i de grunnleggende velferdstjenestene, og i hvert fall ikke ut fra de premissene representanten Hagebakken legger til grunn. Vi konstaterer at det ikke er flertall i Stortinget for å avvikle lov om eiendomsskatt, og da forholder vi oss til det. Den dagen vi får flertall for det i Stortinget, og vi får avvirket eiendomsskatten, skal vi selvfølgelig kompensere for det. Det gjør vi best gjennom nettopp stykkprisfinansiering, som jeg snakket om i mitt innlegg, hvor kommunene får direkte utbetalt fra staten for kostnadene ved å drive de grunnleggende velferdstjenestene, fordi vi i motsetning til Regjeringen ikke aksepterer at det skal være forskjell ut fra hvor du bor i Norge, på kvaliteten du får på de enkelte grunnleggende velferdstjenestene.

Rolf Reikvam (SV) [10:38:35]: Amundsen gjorde det til et viktig poeng at dagens inntektssystem er «sinnrikt» – det var det ordet han brukte – og derfor trenger vi nå et nytt, vi må ha et stykkprissystem. Jeg går ut fra at det stykkprissystemet også må være noe sinnrikt, for det kan ikke være slik at en bare sender regningen til staten, og så refunderer staten. Det må jo være et system som skal utarbeides, og det kan jo også lages sinnrikt, går jeg ut fra – jeg regner med at han kan bekrefte det. Men det er ikke det jeg skal spørre om.

Det jeg skal spørre om helt konkret, går på noe Fremskrittspartiet skriver i innstillingen. Fremskrittspartiet konstaterer at de «har et annet kommunalpolitisk utgangspunkt enn de andre partiene», dvs. alle de andre partiene. Så skriver de:

«Det offentlige skal derfor ikke ta på seg oppgaver som enkeltpersoner, bedrifter og private kan løse like godt eller bedre.»

Dette er jo forståelig, kanskje. Vi er i den situasjon at Fremskrittspartiet kanskje etter valget kan komme i regjeringssposisjon, og da er det viktig at en prøver å definere. Er det, slik som Fremskrittspartiet ser det, noen oppgave i dag som kommunene driver, og som de åpenbart ikke skal drive med, ut fra at andre kan gjøre det bedre eller drive det på en annen måte? Det er viktig at en prøver å være litt konkret og si hva en tenker på.

Per-Willy Amundsen (FrP) [10:39:45]: Det er selvfølgelig ikke slik at Fremskrittspartiet har noen tanker om å privatisere grunnleggende velferdstjenester. På det punktet kan jeg berolige representanten Reikvam. Men, og det er vi veldig klare på, vi ønsker å åpne for at også private kan levere eldreomsorg, kan levere skoletjenester, kan levere en rekke av de grunnleggende velferdstjenestene som kommunene i dag ikke bare finansierer, men også produserer. Det er her forskjellen kommer inn, for Fremskrittspartiet mener at ja, det er en grunnleggende oppgave for skattebetalerne og det norske samfunn å finansiere de grunnleggende velferdstjenestene, men det betyr ikke nødvendigvis at det er kommune og stat som må produsere dem. Alle har krav på disse tjenestene, men det kan godt hende at private tilbydere kan gjøre en bedre jobb enn kommunen og det offentlige.

Björg Tørresdal (KrF) [10:40:53]: Fremskrittspartiet vil ha et mer rettferdig system. De vil ha stykkprisfinansiering. De vil betale det det koster – staten skal betale det det koster. Da er mitt spørsmål: Er det en refusjonsordning, at man kan sende regningen, eller er det en stykkpris som er lik for alle kommuner i Norge? Er representanten klar over at det koster langt mer for en sykehjemsplass eller en skoleplass f. eks. på Utsira, der det er 209 mennesker, eller at det f.eks. i Lierne i Nord-Trøndelag, der det er stor avstand mellom innbyggerne, koster langt mer å ha en legevaksordning? Så mitt spørsmål er: Er det lik stykkpris en vil ha? Hvis svaret er ja på det, forandrer en bosettingsmønsteret totalt. Hvis svaret er nei, er det min påstand at vi vil få et sinnrikt system for å finne ut hvordan denne stykkprisen i virkeligheten skal se ut. Jeg er veldig spent på svaret.

Per-Willy Amundsen (FrP) [10:41:45]: Det er selvfølgelig ikke slik representanten Tørresdal forsøker å fremstille det, at dette er noe særdeles sinnrikt system, og i hvert fall ikke når du sammenligner det med dagens inntektssystem for norske kommuner. Ja, det er riktig, vi vil ha et differensiert system i vår stykkpris. Det er derfor vi kaller det «differensiert stykkpris», og det har vi også klart formulert i vårt program. For vi tar inn over oss at kostnadene er ulikt fordelt i det ganske land, og det vil være forskjellige kostnadsfaktorer som spiller inn i ulike deler av landet. Derfor vil vi også ha et differensiert system på stykkprisen. Men det er altså ikke nødvendigvis slik at dette blir så veldig komplisert. Hvis du skal sammenligne det med dagens inntektssystem, er det vel det som inngår i den direkte utgiftsutjevningen, som vil være sammenlignbart. Det som inngår i dagens inntektssystem, er jo langt, langt mer enn det, og dermed vil det bli langt mindre byråkrati og et langt mer rettferdig system med Fremskrittspartiets politikk.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Bent Høie (H) [10:43:12]: Vi behandler nå den siste kommuneproposisjonen som gjelder for regjeringssperioden til den rød-grønne regjeringen. Den skal riktignok legge fram en kommuneproposisjon til, men den kommer selvfølgelig ikke til å gjelde under denne regjeringen, etter alle politiske solemerker å dømme. Men det er iallfall et tidspunkt for å gjøre opp status og se hvordan utviklingen har vært.

Når det gjelder disse fire årene som vi nå kan se både tilbake på og inn i, er det ikke tvil om at en startet veldig friskt i 2006 med en betydelig satsing på kommuneøkonomien. Det er det ingen som kan ta fra denne regjeringen. Kanskje vil en i etterpåklokskapens lys også i regjeringspartiene si at en i 2006 tok for mye Møllers tran og tok for kraftig i, for konsekvensene ble jo åpenbart at en ikke hadde muligheten til å følge opp i årene etterpå. Dermed fikk en jo også en kraftig vekst i kommunenes utgifter i 2006. Veksten i kommuneøkonomien hadde kommunepolitikere med god grunn trodd skulle fortsette inn i 2007 og 2008. Men det gjorde den jo ikke. Konsekvensene er jo at kommunesektoren nå har vært gjennom to veldig stramme år, der kommunene i 2007 har hatt en reduksjon i sine frie inntekter, og en vil sannsynligvis oppleve det samme i 2008. Resultatet for 2007 viser også at en for første gang på flere år har et resultat som er under den nasjonale målsettingen på 3 pst. Dette gir seg konkrete utslag i at en må kutte i utgiftsnivået.

Det andre bildet som er viktig å ha med seg i dette, er at en lett kan skape ulike inntrykk ved å bruke ulike tall. Spesielt er tallet 20,5 milliarder kr et tall som en prøver å bruke som et bevis på at Regjeringen har satsset noe voldsomt på kommunesektoren, men det viser selvfølgelig bare en del av bildet. Det som egentlig forteller om en regjeringens vilje til å prioritere kommunesektoren, er jo sektorens totale andel av landets økonomi. For beløpene gjenspeiler at selv om samfunnskaken hvert år bakes større, er det kakestykket som avgjør om en prioriterer en sektor

høyere eller lavere enn andre sektorer. I så måte forteller tallene så langt at kommunesektorens inntekter i prosent av bruttonasjonalprodukt i de to årene som vi kjenner til, 2006 og 2007, har vært enten på linje med eller under det som var situasjonen i alle de fire årene under Bondevik II-regjeringen. Men her er det desimaler det er snakk om. Det som egentlig er svaret, er at viljen til å prioritere kommunesektorens andel av samfunnskaken har vært lik under Bondevik II-regjeringen og Stoltenberg II-regjeringen. I så måte er det ingen forskjell. Det gjenspeiler også at med unntak av 2006, som var et unntaksår, har det vært bred politisk enighet om de totale økonomiske rammene for kommunesektoren.

En ser jo nå at det nærmer seg valgår ved at noen partier bryter ut og lover litt mer enn Regjeringen, men utover det er det i realiteten bred enighet om de totale rammene. Det som det ikke er enighet om, og som egentlig har vært hoveddiskusjonen, har jo dreid seg om de forventningene denne regjeringen har skapt, som det ikke har vært mulig å innfri. Man kan f.eks. ta hovedinnholdet i pressemeldingen fra Regjeringen på toårsdagen 17. oktober 2007. I en annen pressemelding sier man:

«En flerårig opptrappingsplan for oppretting av den økonomiske ubalansen ble lagt fram i kommuneproposisjonen for 2007, og fulgt opp i statsbudsjettet for 2007. Regjeringen vil at kommunesektoren i all hovedsak skal finansieres gjennom frie inntekter.»

Jeg tror ingen hadde trodd at når Regjeringen snakket om en flerårig opptrappingsplan for kommunesektoren, så mente den en opptrappingsplan som betydde en reduksjon to år på rad i kommunenes frie inntekter – dette i en situasjon der kommunepolitikere har opplevd at hver eneste statsråd i denne regjeringen konsekvent og nesten ukentlig har møtt dem med løftebrudd, selvfølgelig, og svart at disse løftebruddene er det kommunene som har ansvaret for, fordi de har fått så mye penger. Det er det som gjennom disse tre årene har undergravid tilliten til lokaldemokratiet, men det ser heldigvis også ut som om det undergraver tilliten til Regjeringen.

Denne kommuneproposisjonen er også veldig viktig fordi den omhandler endringer i inntektssystemet. Målsettingen med det arbeidet som ble startet da en, etter press fra opposisjonen, satte i gang et tverrpolitisk utvalg som skulle jobbe for et enklere og mer forutsigbart inntektssystem, har en i dag fasiten for. Det Regjeringen har lagt fram, innebærer at en har fått et betydelig mer komplisert inntektssystem enn det en hadde tidligere. En har lansert distriktstilskudd til kommunene i Sør-Norge, småkommunetilskudd, regionaltilskudd for Namdalen, veksttilskudd og hovedstadstilskudd som nye tilskuddselementer i inntektssystemet. Nå er det over 300 kommuner i dette landet som mottar en eller annen form for spesialtilskudd etter denne endringen i inntektssystemet. Det er klart at dette undergraver hele tilliten til inntektssystemet og gjør at flere og flere kommuner mener at de blir urettferdig behandlet, f.eks. alle storbyene i Sør-Norge, som verden får hovedstadstilskudd eller en del av regionaltilskuddene, som f.eks. Bodø og Tromsø får, to kraftige vekstkommuner i landet som får distriktstilskudd.

Det inntektssystemet som i dag legges fram for Stortinget, er altså et inntektssystem som ikke er bærekraftig, og som ikke er bredt politisk forankret. Dermed har Regjeringen mislyktes totalt med alle målsettingene med dette inntektssystemet, med unntak av ett punkt: de har fått til en kraftigere utjevning. Men når Regjeringen gikk til valg på at svømmebassengene skulle fylles opp, tror jeg ingen oppfattet det som at en skulle ha halvfulle svømmebasseng i hele landet, for det er jo det som blir konsekvensen.

En har også foreslått å avskaffe selskapsskatteordningen. For oss som mener at en vesentlig del av velferdspolitikken i dette landet dreier seg om at en også har en verdiskaping som kan finansiere de gode sosiale ordningene som det er bred enighet om, er dette et helt klart angrep på framtidig velferd. En framtidig velferd dreier seg om at en har kommuner som er positivt innstilt til næringslivet, som er positivt innstilt til næringsetablering, og som deltar i en internasjonal konkurranse om å få bedrifter til Norge. Jeg lurer på hvem Regjeringen har lyttet til når de avskaffer selskapsskatteordningen. Er det næringslivet selv, NHO – som ber Regjeringen beholde selskapsskatteordningen? De sier i sin høringsuttalelse:

«Ofte småbedrifter i lokalsamfunnet som både skaper arbeidsplasser og bidrar til velferden i norske lokalsamfunn. Når det nå blir mer likegyldig for kommuneøkonomien om næringslivet går bra eller ikke får ikke kommunestyrene lengre noen grunn til å være opptatt av næringspolitikk.»

Eller er det kommunene de har lyttet til, der sentralstyret i KS sier:

«Dagens kommunale selskapsskatt bør opprettholdes, fordi den er et viktig virkemiddel for at kommunene skal ha nødvendig oppmerksomhet på lokal næringsutvikling?»

Eller er det professor Borge, landets fremste ekspert på kommuneøkonomi, som sier at det som Regjeringen har foreslått, innebærer at kommunene ser oppover mot staten etter mer penger, istedenfor å se nedover mot egen kommune og næringslivet lokalt, og at dette vil svekke lokal verdiskaping?

Det er helt åpenbart at endringen i selskapsskatteordning vil svekke verdiskapingen framover og innebære at samfunnskaken for oss alle bakes mindre. Det er den største trusselen mot velferden både lokalt og nasjonalt.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Tom Strømstad Olsen (A) [10:53:37]: Høyre foreslår endringer i inntektssystemet som har den konsekvens at mer enn 300 kommuner vil tape. I motsetning til Arbeiderpartiet omfordeler Høyre penger fra skattesvake til skattesterke kommuner. Høyre står for en slags omvendt Robin Hood-politikk der Høyre tar fra fattige kommuner og gir til rike kommuner.

Jeg tillater meg derfor å stille følgende spørsmål til representanten Høie: Hvorfor omfordeler Høyre penger fra skattesvake til skattesterke kommuner?

Bent Høie (H) [10:54:16]: Først må jeg be Arbeiderpartiet, som nå har kommet med denne påstanden, dokumentere den. Det er ikke lagt fram noen dokumentasjon på at Høyres alternative inntektssystem innebærer at 300 kommuner taper i forhold til dagens inntektssystem. Sannheten er at det er 87 kommuner som taper med de endringene som Regjeringen foreslår. Men for innbyggerne er det relativt uinteressant at Høyre og Arbeiderpartiet teller rådmenn som taper på endringer i inntektssystemet, for innbyggere er mennesker som bor i kommunene. Sannheten er at over halvparten av landets innbyggere bor i kommuner som taper på Regjeringens forslag til endringer i inntektssystem. Det er de store kommunene som taper, de store kommunene med de store oppgavene, som tar på seg oppgaver ikke minst for å bekjempe fattigdom, bekjempe rusproblemer, for det er disse kommunene som tar det største løftet med hensyn til disse utfordringene. Regjeringens opplegg til inntektssystem ville redusere disse kommunenes mulighet til å ta et løft for de fattigste i dette landet.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:55:38]: Frekkhetens nådegaver er ganske jevnt fordelt her i landet, og representanten Høie er en representant for det i dag.

Hvis vi ser på netto driftsresultat, var det i 2001 på 0,9 pst., i 2002 0,6 pst., i 2003 0,6 pst. og i 2004 på 2,2 pst. – altså svært dårlig. Hva var det i 2006 og 2007, de første årene vi hadde styringen? Da var det på 5,5 pst. i 2006 og 2,6 pst. i 2007. Det var en klar endring, en mye, mye bedre økonomisk situasjon i kommunesektoren enn under forrige regjering, og antall kommuner på ROBEK-lista har også gått momentant ned. Hvorfor har dette skjedd?

Punkt to: Hva er det Høyre gjør i sitt alternativ? Jo, det er å redusere utjevningen fra 60 til 55 pst., det er å beholde selskapsskatten, og det er å ha en høyere skatteandel. Hvilke kommuner er det som taper på det, og hvilke er det som tjener? Jo, det er kommunene i Distrikts-Norge som taper, og det er de sentrale, store kommunene som tjener. Har Høyre ett eneste godt tiltak for distriktskommunene?

Bent Høie (H) [10:56:38]: I motsetning til Senterpartiet har Høyre tro på at mange kommuner i Distrikts-Norge er veldig flinke til å skape næringsutvikling og vekst lokalt. Det er ikke minst veldig mange industrikommuner, kommuner som har vært flinke til å legge til rette for næringsutvikling, som taper på Regjeringens opplegg.

I representanten Slagsvold Vedums innlegg får en jo et inntrykk av at det er Høyre som revolusjonerer inntektssystemet med sitt forslag. Det er jo helt stikk motsatt av virkeligheten. Vårt forslag til inntektssystem er i all hovedsak basert på dagens inntektssystem, med noen forenklinger, men ikke minst er det en videreføring av kommunenes mulighet til å beholde lokale skatteinntekter lokalt. Det er fordi vi har en optimistisk tro på framtiden, og ikke minst en optimistisk tro på lokalpolitikeres mulighet til selv å få en positiv utvikling lokalt, mens Senterpartiet står for en sentralistisk politikk der alt det gode skal komme fra staten, og det lokale handlingsrommet skal strupes inn.

Rolf Reikvam (SV) [10:57:55]: Det blir mange feite ord som fyker rundt i salen.

Bent Høie startet jo sitt innlegg med at det er kanskje ikke de store forskjellene mellom de ulike partiene i denne innstillingen, og det er jeg for så vidt langt på vei enig med Bent Høie i. Jeg skulle nok kanskje ønske at det hadde vært større forskjeller, at vi hadde sett tydeligere hva forskjellene egentlig bestod i. Høyre har heller ikke noen forslag når det gjelder hva vi kan regne med er rammen for inntekt for kommunene neste år. En antyder at de vil ligge i den størrelsesorden som regjeringspartienes forslag ligger på. Utover det hadde ikke jeg sagt noe.

Det som jeg har lyst til å spørre ham om, går på at representanten Amundsen redegjorde – iallfall delvis – for Fremskrittspartiets omlegging og deres system. Vi vet at det kan komme til å skje at Høyre og Fremskrittspartiet kommer i en eller annen posisjon i samarbeid etter valget i 2009. Kan vi regne med at Høyre vil nærme seg Fremskrittspartiets system i et kompromiss, i et samarbeid, eller er det en helt utenkelig tanke for Høyre?

Bent Høie (H) [10:59:03]: Jeg forstår veldig godt at representanten Reikvam hadde ønsket at det hadde vært større forskjeller mellom Høyre og regjeringspartiene når det gjelder rammen, fordi denne myten som regjeringspartiene har prøvd å skape, om at Høyre står for en sulteføring av kommunesektoren, må nå en gang for alle være død, når Høyre har stått for den samme rammen som Regjeringen i de tre siste oppleggene for kommuneøkonomien, inkludert neste år. Så jeg håper at representanten Reikvam kan ta med seg dette også videre i debatten, og at vi slipper å høre den type påstander. Det er bred enighet om hvor stor andel av samfunnskaken kommunesektoren skal ha.

Det det er uenighet om, er jo hvordan denne andelen skal fordeles – om en på den ene siden mener at skatteinntektene i større grad skal beholdes lokalt, eller om alle pengene i all hovedsak skal trekkes inn sentralt og deles ut. En slik modell vil i all hovedsak innebære at kommunene blir sosialklienter av staten, der lykken er å dokumentere størst mulig armod. I den forbindelse går Fremskrittspartiet betydelig lenger enn Regjeringen. Det er synd, men jeg ser at også Fremskrittspartiet er enig i at selskapsskatten skal beholdes lokalt, og det er det bred politisk enighet om i opposisjonen.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Rolf Reikvam (SV) [11:00:43]: La meg først få lov til å gi ros til saksordføreren for et godt utført arbeid. Han har klart å sette flertallspartiens stempel på denne innstillingen, og det fortjener han ros for. Han fortjener også ros for innlegget han holdt i dag. Det var et gjennomreflektert og klokt innlegg.

I debatten har vi også fått demonstrert populismen i sin mest ekstreme form. Når vi spør Fremskrittspartiet om hva slags ramme de ser for seg neste år, heter det: KS har sagt 2–3 milliarder kr utover det som er Regjeringens forslag. Ja vel – det høres fornuftig ut. Og når vi spør Fremskrittspartiet om det som går på eiendomsskatt, at de har

foreslått å fjerne kommunenes mulighet til å kreve inn eiendomsskatt, og at det vil bety at de vil miste 6–7 milliarder kr i inntekt, svarer Fremskrittspartiet enkelt og greit at det vil staten finansiere. Dette skal kompenseres fra statens side. Dette er jo populisme i sin mest ekstreme form. Å stå på talerstolen og bare slenge ut tall som 2–3 milliarder kr pluss 6–7 milliarder kr, enkelt og greit, er ikke måten man skal drive en sammenhengende, fornuftig og reflektert økonomisk politikk på.

Så har jeg lyst til å vise til revidert budsjett, som skal behandles her i Stortinget på fredag. Der er det lagt inn 1,3 milliarder kr i økte inntekter til kommunene. Det betyr at de får beholde sine økte skatteinntekter utover det som var anslått i budsjettet. Dette vil i stor grad kompensere for de økte kostnadene som kommunene har hatt i forbindelse med lønnsoppgjøret og andre økte kostnader som det ikke var tatt godt nok høyde for i det opprinnelige budsjettanslaget. Det er bra.

Men så står vi i den situasjonen at kostnadsøkningen for kommunene sannsynligvis vil bli høyere. Lønnsoppgjøret vil nok bli dyrere enn det som er anslått i revidert, og derfor er det viktig at en holder dette under oppsikt og vurderer det på nytt i forbindelse med budsjettet for 2009. Hvis kommunene skulle komme i en situasjon – jeg sier *hvis*, for vi vet ikke hva inntektene blir i 2008, og vi vet heller ikke helt hva kostnadene blir – der de får økte utgifter på halvannen milliard kroner til økte lønnskostnader og økte pensjonskostnader, og det ikke resulterer i økte inntekter utover det vi anslår i revidert, kan dette skape problemer. Det er viktig at vi holder et våkent øye med dette og er innstilt på å se på om dette må kompenseres i budsjettet, for det vil som sagt bli problematisk hvis man skal få 1,5 milliard kr i utgifter utover det som ligger i budsjettet nå.

Det som ligger i denne innstillingen, er en omlegging av inntektssystemet. Bent Høie brukte ordet revolusjonere. Dette er ikke noen revolusjon, det er ganske små endringer. Det skal han være klar over. Det er en del justeringer på enkelte områder, men det er viktige og riktige justeringer. En øker symmetridelen fra 55 pst. til 60 pst. Det betyr at en omfordeler fra dem som har høye skatteinntekter til dem som har lave skatteinntekter. En, endrer noe på distriktstilskuddet – basert på Sørheim-utvalgets innstilling. Men hvis vi ser på den totale omfordelingen som ligger i Sørheim-utvalgets innstilling, og sammenligner det med de inntektsoverføringene som ligger til kommunesektoren, er dette forholdsvis små og nærmest marginale endringer. Men likevel er det viktig, fordi en overfører fra de kommunene som har mest, til dem som har minst. En gjør altså noen endringer i distriktstilskuddene, men en følger ikke opp Sørheim-utvalgets innstilling i dens ytterste konsekvens. Likevel er det en forholdsvis liten endring, ved at en del kommuner i Sør-Norge får distriktstilskudd.

Så ligger det også en endring i skatteandelen, i den delen av kommuneinntekten som skal komme gjennom skatt. I dag utgjør skatteandelen ca. 47 pst. Det er vel tidligere satt et mål om 50 pst., men det som ligger i dette nye opplegget, er at skatteandelen skal utgjøre 45 pst. Det er målet – altså en reduksjon på 2 pst. i forhold til ni-

vået for 2008. Å kalle det dramatisk eller en revolusjon er en ganske kraftig overdrivelse. Men det er riktig, fordi en sikrer de kommunene som i utgangspunktet har dårligst inntektsgrunnlag.

Så gjør man ikke noe med skjønnsmidlene. Det burde man ha gjort. Vi burde nok ha gått inn og sett på dem, for når vi gjør disse justeringene på inntektsutjevningssiden, burde det ha fått en del konsekvenser for skjønnsmidlene. Jeg vil bare oppfordre Regjeringen og oss alle sammen til i det videre arbeidet også å se på om disse endringene som vi nå gjør, burde ha fått en del konsekvenser for skjønnsmidlenes ramme, og om ikke det var rett og rimelig å redusere skjønnsmidlene. Det kunne vi ha gjort på en fornuftig måte. Så jeg vil oppfordre Regjeringen til å se nærmere på om vi har en riktig ramme for skjønnsmidlene.

Når vi er ute og besøker fylkesmenn, er det helt åpenbart at måten de fordeler skjønnsmidler til kommunene på, er ganske statisk. Det er stort sett samme beløp hvert år til de samme kommunene. En god del av skjønnsmidlene går på denne måten. Hvis det er tilfellet – og jeg velger å tro på fylkesmennene – burde disse skjønnsmidlene allerede vært lagt inn i inntektssystemet og fordelt gjennom det. Så det er mange gode grunner til å se på om det ikke er på tide å redusere skjønnsmidlene.

Helt til slutt: Når vi snakker om kommuner og kommunesektoren, snakker vi stort sett om kommuneøkonomien, og det er rett og rimelig. Jeg merker også hvordan hele markedsspråket tar grep om debatten. Her snakker vi om produsenter, forbrukere osv. Dette er markedsspråk i politikken. Det er klart at måten vi bruker språket på, får konsekvenser for de politiske vedtakene vi gjør. Det er ikke bra hvordan markedsspråket helt tar grep på det politiske området.

Jeg registrerer også at det ikke er noen som i debatten om kommuner og kommuneøkonomi diskuterer og problematiserer demokratiet, hvilken rolle kommunen har – ikke som en som utelukkende skal tilby velferdstjenester, men det er jo på en måte grunnpilaren, grunnmuren, i vårt demokrati vi snakker om.

Når vi vet at vi er kommet i en situasjon der bare om lag 60 pst. gidder – og jeg bruker ordet gidder – å delta ved kommunevalg, har vi et problem. Da burde vi bruke den anledningen til å diskutere hvordan vi skal takle dette, og om vi kan gjøre noe med dette. Vi får en lokaldemokratimelding hvor vi skal flikke en del, sannsynligvis små flikkinger. Men det grunnleggende problemet i forhold til lokaldemokratiet, er hvilke oppgaver og hvilken rolle kommunestyret og fylkestinget skal ha i vårt demokrati. Denne rollen er avhengig av hva slags ressurser de skal ha, hvor mye av fellesskapets ressurser de skal fordele, og deres ansvar i denne fordelingsprosessen. Hvis vi ikke innser det, hvis vi gjør dette til et marked, til et spørsmål om å fordele noen kroner, og ikke ser dette i et demokratiperspektiv og ser på den rollen kommunene skal ha i vårt demokrati, kan det gå riktig ille for oss. Vi har hatt rapporten fra maktutredningen, og den har vært klar og tydelig på at vi er i ferd med å tape en del i forhold til vårt folkestyre, vårt demokrati.

Jeg hadde nok ønsket at vi når vi diskuterer kommune-

økonomi og måten å fordele offentlige ressurser på, også hadde satt det inn i et demokratiperspektiv og hatt det med oss. Demokratiet, folkestyret, har en egenverdi, en verdi i seg selv. Hvis vi ikke innser det, kan det som sagt gå riktig ille, ved at vi ved neste valg, og ved valget deretter, kanskje ikke har 60 pst., men kanskje bare 40 pst. oppslutning. Da har vi alle et ganske omfattende problem. Jeg håper inderlig at vi når vi skal diskutere kommuneøkonomien og lokaldemokratiet framover, har dette perspektivet med oss, og ikke gjør dette til kun et spørsmål om marked, forbrukere, brukere, etterspørere osv. Det er grunnleggende viktig.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Åge Starheim (FrP) [11:10:54]: SV har ingen motforestillinger mot å lovfeste retten til barnehageplass. SV har heller ingen motforestillinger mot å lovfeste retten til frukt og grønt i visse skular. Derimot har SV store vansker med å vere med på å lovfeste retten til sjukeheims plass. Er ikkje dette eit paradoks for SV? Eller meiner SV at det vert brukt nok tid og pengar på dei eldre i Noreg?

Rolf Reikvam (SV) [11:11:35]: Jeg synes at Åge Starheim reiser et problem som er en naturlig fortsettelse av det som jeg avsluttet mitt innlegg med, som går på demokrati, folkestyre, og som har med rettsliggjøring å gjøre. Rapporten fra maktutredningen konkluderer med at politikerne gir fra seg makt bl.a. gjennom rettsliggjøring. SV har vært med på å gi folk rettigheter gjennom lovverket, til grunnskole, til videregående skole og til barnehage. Det er klart at dette er problematisk. Vi skal være villige til å diskutere hvor langt vi skal gå med rettsliggjøring. For jo lenger man går med rettsliggjøring, jo mer avpolitiserer man. Det er en farlig utvikling. Så jeg er villig til å diskutere om vi går for langt i retning av å gi folk rettigheter, på bekostning av de politiske beslutningene. Men jeg forsvarer rett til grunnskole, til videregående skole og til barnehage. Jeg synes det er så grunnleggende viktig. Men vi går ikke inn for at noen skal ha rett til å spise appelsiner.

Kari Lise Holmberg (H) [11:12:57]: I den forrige valgkampen mente SV at fattigdom nærmest kunne fjernes med et pennestrøk. I Soria Moria-erklæringen ble det lovet at fattigdommen skulle avskaffes. Men siden den gang har antall fattige bare økt.

Nå er det slik at bostøtten er et av de mest effektive tiltak for å forebygge fattigdom, og den forrige regjeringen hadde flere tiltak for å forbedre bostøtten hvert eneste år. Det har Høyre videreført i denne perioden, men våre forslag har ikke fått flertall. De rød-grønne har ikke villet være med på det. Et eksempel er årets reviderte budsjett, der vi la inn 60 mill. kr. Når regjeringspartiene verken velger å støtte Høyres forslag eller å fremme egne forslag til forbedringer av bostøtten, er det fristende å si at Regjeringen ikke avskaffer fattigdommen fordi den mangler vilje til å gjøre det – for det kan jo ikke være evnen som mangler, når pengene egentlig er der.

Hvordan vil representanten Reikvam forklare økningen

i antall fattige i Norge? Og hva er bakgrunnen for at regjeringspartiene ikke ønsker å være med på å støtte Høyres forslag til forbedringer av bostøtten?

Rolf Reikvam (SV) [11:14:10]: Når det gjelder antall fattige, må jeg innrømme at jeg ikke har dataene og tallene framfor meg. Jeg må bare akseptere påstanden fra representanten Holmberg om at det har vært en økning i antall fattige. Det synes jeg ikke er bra. La meg understreke det: Jeg synes ikke på noen som helst måte det er bra at antall fattige øker – hvis påstanden er riktig.

Så over til tiltak: Jeg mener at vi burde ha kommet lenger på en del områder. Bostøtten er ett av de områdene vi kommer til å jobbe videre med, med sikte på å lage en bostøtteordning som omfatter flere og er mer treffsikker. Jeg blir mer og mer overbevist om at bostøtten sannsynligvis er det beste tiltaket mot fattigdom. Det er sannsynligvis noe av det som er mest treffsikkert, og som vil omfatte de gruppene vi ønsker det skal omfatte. Så det å gå gjennom bostøtteordningen, finne bedre og mer treffsikre ordninger og utvide rammene, synes jeg fortsatt er viktig, og det vil iallfall noen av oss være med på å slåss for fram mot budsjettet i 2009.

Björg Tørresdal (KrF) [11:15:31]: Det er tverrpolitisk glede over at vi snart når målet om full barnehagedekning, og det har vært vellykket å få til en slik bred politisk enighet. Men vi har også utsatt å innlemme de øremerkede midlene til 2011 så vi er sikker på at det er på plass. Det er klokt.

Men det som Kristelig Folkeparti og opposisjonen er opptatt av, er at når man gjør dette, må man samtidig sikre en statlig finansieringsordning for de private barnehagene. Vi vet at dersom ikke de sikres, vil den fulle barnehagedekningen bli relativt kortvarig. Og skal vi oppnå full barnehagedekning, må vi ha et mangfold av både kommunale og private barnehager, og de må kunne ha den samme kvaliteten og må kunne være drivverdige – slik at det ikke er slutten på full barnehagedekning, men begynnelsen når vi innlemmer det og sikrer det for mange år framover. Derfor vil vi ha på plass en statlig finansieringsordning for de private.

Rolf Reikvam (SV) [11:16:37]: Dette innlegget oser jo av mistillit til lokalpolitikere. Det er jo litt merkelig at det skal komme fra Kristelig Folkeparti, som i utgangspunktet vanligvis slår seg på brystet og sier at de har tillit til lokalpolitikere, og at de vil at lokalpolitikere skal fordele ressursene.

Når vi innlemmer barnehagetilskuddet – de 20 milliarder kr som i dag ligger som øremerkede midler – i rammene til kommunene, føler jeg meg hundre prosent sikker på at kommunepolitikere vil følge opp. De er jo mye nærmere problemet, det er de som skal skaffe barnehagedekning i Sandnes eller hvor det måtte være, og det er de som er pålagt dette ansvaret. Og jeg føler meg hundre prosent sikker på at de klarer det mye bedre enn det jeg klarer her i Oslo. Så jeg har full tillit til lokalpolitikere. Få dette inn i rammetilskuddet, og de vil fordele ressursene

til kommunale og private barnehager på en slik måte at de klarer å oppfylle den forpliktelsen som de har til å skaffe barnehage til alle barn. Den tilliten har jeg faktisk til lokalpolitikere. Jeg har mye mer tillit til lokalpolitikere enn jeg har til Björg Tørresdal i denne konkrete saken.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Representanten Bent Høie får ordet for å ta opp forslag som han glemte å ta opp i sitt innlegg.

Bent Høie (H) [11:17:55]: Jeg beklager at jeg glemte å ta opp de forslagene som Høyre har alene eller hvor vi er medforlagstiller, som ikke allerede er tatt opp.

Presidenten: Representanten Bent Høie har tatt opp de forslagene han refererte til.

Björg Tørresdal (KrF) [11:18:13]: Hovedbudskapet til Kristelig Folkeparti i denne saken er: Kommunene må få mer! For Regjeringen har skapt forventninger – om en bedre skole, om kvalitet i eldreomsorgen, om lokalt økonomisk handlingsrom. Listen av løfter er lang.

Regjeringen legger opp til en vekst på mellom 3,5 og 4 milliarder kr i frie inntekter for kommunene i 2009. Dette må økes betraktelig dersom det skal gis rom for kommunene til å øke kvaliteten i skolen og i eldreomsorgen. Den veksten som er varslet i kommuneproposisjonen, vil kun være tilstrekkelig til å opprettholde drift og til å dekke økte utgifter knyttet til befolkningsutvikling og økte lønns- og pensjonskostnader i kommunene.

Kristelig Folkeparti mener at en økning på 1–1,5 milliarder kr i frie inntekter utover Regjeringens forslag må til for å innfri noen av forventningene i kommunene.

Det er store utfordringer i det psykiske helsevernet, til tross for opptrappingsplanen. Blant annet nevnes det at mange kommuner, særlig små kommuner, synes å streve med å rekruttere og beholde kvalifisert personell og sikre et faglig forsvarlig tilbud. Det er store uløste problemer som skyldes gråsoner og uavklarte ansvarsforhold mellom forvaltningsnivåene. Derfor er det viktig at kommunene får faglig og praktisk støtte fra spesialisthelsetjenesten for å gi omfattende og sammensatte tjenestetilbud. Vi må ha en handlingsplan for mennesker med alvorlige, langvarige psykiske lidelser både når det gjelder boliger, behandlingssopplegg og organisering av tiltakene.

Ut fra disse utfordringene mener Kristelig Folkeparti at tilskudd til psykisk helsearbeid ikke må innlemmes i kommunenes rammetilskudd, men videreføres som øremerket tilskudd inntil evalueringen av opptrappingsplanen for psykisk helse foreligger sommeren 2009. Både Mental Helse Norge og Landsforeningen for Pårørende innen Psykiatri støtter en fortsatt øremerking av tilskuddet.

Regjeringen foreslår en rekke endringer i inntektssystemet for kommunene. Vi mener det er en svakhet at kostnadsnøkklene ikke ble gjennomgått i sammenheng med forslaget til nytt inntektssystem. Det er fornuftig å se både på utgiftssiden og inntektssiden når man skal gjøre forandringer. Det er ulike politiske oppfatninger om hva som er et rettferdig inntektssystem. Målet for endringene må

etter Kristelig Folkepartis mening være å sikre likeverdige velferdstjenester i hele landet. Kristelig Folkeparti støtter videreføring av dagens distriktspolitiske tilskudd, og at Namdalskommunene får samme tilskudd som Nordland. Videre synes Kristelig Folkeparti det er positivt at det innføres et nytt distriktspolitisk tilskudd til kommuner i Sør-Norge. Kristelig Folkeparti er opptatt av at alle kommunene i tiltakssonen behandles likt, og vi er opptatt av at situasjonen for skattesvake kommuner i Sør-Norge som ikke får del i det nye distriktstilskuddet, får spesiell oppmerksomhet.

Kristelig Folkeparti vil ikke kalle de foreslåtte endringene et nytt inntektssystem. Nei, det er heller en større grad av fordeling av inntektene som foreslås. Inntekter flyttes fra skatterike kommuner til kommuner med lavere inntekter. Kristelig Folkeparti er fornøyd med at den symmetriske inntektsutjevningen økes fra 55 til 60 pst. i tråd med Sørheim-utvalgets forslag. Dette vil bidra til å jevne ut uønskede forskjeller i tjenestetilbudet.

Kristelig Folkeparti ønsker å beholde dagens ordning med kommunal selskapskatt. Selskapskatten kan stimulere til lokal næringsutvikling. Men ordningen har noen svakheter. Vi burde få en ordning der en ser større bo- og arbeidsmarkedsregioner i sammenheng, og der flere kommuner mottar og fordeler selskapskatten i fellesskap.

De omleggingene som Stortinget vedtar i dag, får store konsekvenser for mange kommuner. Det gjelder spesielt store kommuner, og det gjelder skatterike kommuner. Regjeringen prøver å pynte på tallene ved å legge til økningen i frie inntekter i 2009.

Jeg tror på det gamle ordet: Ærlighet varer lengst. De endringene som vi gjør i dag, fører til at kommuner som taper på omleggingen i inntektssystemet, må forberede seg på en noe strammere økonomi i 2009. Det handler om å skape realistiske forventninger.

Til slutt: Det store skillet i forståelsen av et inntektssystem går mellom Fremskrittspartiet og de øvrige partiene i Stortinget. Stykkprisfinansieringen kunne vi diskutere opp og ned og i mente. Det jeg oppfatter at Fremskrittspartiet foreslår i sin differensierte stykkprismodell, er et system hvor denne stykkprisen skal ha 430 forskjellige satser, fordi det er 430 forskjellige kommuner i Norge – som alle har ulike forutsetninger og dermed ulike kostnader ved å gi ordentlige, rettferdige velferdstjenester til sine. Jeg vil anbefale et inntektssystem der en overlater det ansvaret til lokalpolitikere.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Saera Khan (A) [11:23:29]: Kristelig Folkeparti støtter regjeringspartiene på de fleste punktene når det gjelder endringene i inntektssystemet for kommunene. Både når det gjelder skatteandelen av de totale inntektene og den symmetriske utjevningen, er Kristelig Folkeparti og regjeringspartiene enige om en sterkere fordelingsprofil. Og det er veldig bra. Også når det gjelder de distriktspolitiske virkemidlene er våre partier enige.

Men på ett viktig punkt svekker Kristelig Folkeparti fordelingsprofilen. Det gjelder videreføringen av kommu-

nal selskapskatt. Ser ikke Kristelig Folkeparti at det er store forskjeller i kommunenes forutsetninger for å skaffe seg inntekter fra selskapskatten?

Björg Tørresdal (KrF) [11:24:13]: Kristelig Folkeparti er opptatt av at selskapskatten kan stimulere til lokal næringsutvikling og være en ekstra stimulus for lokalpolitikere som ønsker å tilrettelegge for næringslivet. Det er viktig.

Samtidig ser Kristelig Folkeparti at det ikke alltid er helt treffsikkert. Derfor ønsker vi at kommuner med felles bo- og arbeidsmiljø i fellesskap kan motta selskapskatten. En bør gjerne i én kommune, men jobber i nabokommunen. Vi ønsker at selskapskatten tilbakeføres til de kommunene som er et bo- og arbeidsfellesskap, og at den kan fordeles lokalt. Det handler om å stimulere til næringsutvikling i hele Norge.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [11:25:06]: Når en hører på representanten Tørresdal i dag, virker det som hun er glad for at hun ikke fikk flertall for sitt standpunkt med hensyn til kommunenes inntektsnivå i 2006. Det er iallfall tydelig at hun er fornøyd med at det var den rødgrønne regjeringens opplegg som ble vedtatt den gangen, for hun må ha en veldig sterk bekymring for kommunenes økonomi.

Men nå er vi i 2008, og vi skal lage et opplegg for 2009. Da er det to ting – i hvert fall – som undrer meg når det gjelder Kristelig Folkepartis politikk. Det ene er det med telletidspunkt, hvorfor Kristelig Folkeparti ikke ser at det er en fordel at telletidspunktet er i juli, slik at kommunene har forutsigbarhet med hensyn til å planlegge og å ha gode og ryddige økonomiske forhold.

Det andre er selskapskatt. Kristelig Folkeparti pleier å si at de er opptatt av fordeling og utjevning. Men når det kommer til praktisk virkelighet i kommuneopplegget, tar man bort noe av det viktigste elementet som bidrar til at alle kommuner får en mer likeverdig basis for å drive et godt lokalt velferdstilbud.

Hvordan vil representanten Tørresdal forklare at hun ønsker mer usikkerhet – ved å ha telletidspunkt 1. januar? Og hvordan vil hun forklare den fordelingsprofilen de to tiltakene jeg har nevnt, fører til?

Björg Tørresdal (KrF) [11:26:06]: Kristelig Folkeparti ser fordelene med forutsigbarhet når en skal lage de kommunale budsjettene. Det er vi også med på en merknad om i innstillingen. Vi ser fordelene med den telledatoen. Ulempen er at vekstkommuner taper mye på det – de får ikke betalt for de innbyggerne de må gi velferdstjenester til.

Vår løsning ville vært – hvis vi hadde fått bestemme helt alene – en tidlig telledato, men med en større kompensasjon til vekstkommunene. Da ville det vært ok med en tidlig telledato, for en ville gitt kompensasjonen gjennom et større veksttilskudd. Så det ville vært en god ordning.

Når det gjelder omfordelingen av selskapskatten, er det slik at Kristelig Folkeparti er med på mange punkter i inntektssystemet der vi omfordeler mer. Men jeg synes

en går for langt i omfordelingen, for alle de endringene en gjør, går ut over de samme kommunene.

Det blir også viktig å stimulere til næringsutvikling, altså både omfordele skatteinntekter og stimulere til næringsutvikling. På det ene punktet er Kristelig Folkeparti uenig med Regjeringen, for vi ønsker å stimulere til lokal næringsutvikling.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Leif Helge Kongshaug (V) [11:27:30]: Venstre er på linje med Regjeringen når det gjelder vekst i inntekter til kommunesektoren for 2009. Selv om Venstre er et opposisjonsparti, vil vi opptre raust og gi Regjeringen ros for inntektsveksten til kommunesektoren de siste årene.

Men så er det jo slik at inntektene er bare den ene siden av regnskapet. Den andre er utgiftene. Selv om inntektsveksten under dagens regjering har vært på snaut 21 milliarder kr i perioden til nå, har utgiftsveksten vært større.

I Gjøvik kommune, hjemkommunen til komitelederen, anslår rådmannen at lønnsveksten i 2008 vil bli på 6,5 pst. I statsbudsjettet for 2008 ble det lagt inn et anslag på 5 pst. Rådmannen anslår at merkostnaden i forhold til budsjettet blir 10 mill. kr. I tillegg kommer pensjonsutgifter, stigende lånerente, behov for ytterligere lån til utbygginger osv. Utgiftene vokser raskere enn inntektene.

Venstres svar på det er ikke enda mer penger enn det Regjeringen lover. Derimot er vi opptatt av å se på effektivisering. 1 pst. effektivisering i kommunesektoren kan gi en gevinst på om lag 1 milliard kr. Vi må derfor være villige til å se på struktur, organisering og produksjon for å få best mulig effekt og utnytte fellesskapets midler på best mulig måte.

Under dagens regjering har omtrent all forsøksvirksomhet og modernisering stoppet opp. I så måte viser jeg til et stort og viktig forsøk i mitt eget fylke, Møre og Romsdal, enhetsfylkeforsøket. Kommunal sektor i Norge trenger forsøk. Vi trenger modernisering og optimalisering.

Jeg vil i den sammenheng få vise til Venstres forslag om å gi kommunene rett til å velge å få all finansiering fra staten som frie midler, uten øremerking. Jeg er fullstendig klar over at det er et radikalt forslag, men det viser at vi tar kommunene og lokalpolitikkerne på alvor. Vi ønsker også å styrke grunnlaget for de frie inntektene til kommunene ved å opprettholde selskapsskatten og gi en friere lokal skattøre. Regjeringen går her motsatt vei.

Så litt til inntektssystemet. Venstre er skuffet over at Regjeringen ikke har lagt fram et mer fullstendig forslag til nytt inntektssystem. Det er en svært halvhjertet reform når kostnadsnøklerne ikke er tatt med. Det er kostnadene ved å drive kommunene som utgjør de store forskjellene. Kostnadsnøklerne er overmodne for revisjon. Likevel blir dette arbeidet nå utsatt til 2011. Regjeringen sier heller ingen ting om basistilskuddet og inndelingstilskuddet til kommunene. Disse tilskuddene er sentrale for kommunestrukturen. Mye tyder på at det er mange kommuner som frivillig ønsker å slå seg sammen, men som ikke reali-

serer det fordi de taper inntekter. Vi må tørre å ta også strukturdebatten.

Når det gjelder de foreslåtte endringene i inntektssystemet, følger Venstre Regjeringen på en del av forslagene. Det gjelder bl.a. inntektsutjevningen. Det må sikres at pålagte velferdsoppgaver kan utføres på et mest mulig likt grunnlag i kommunene. Derfor er det viktig å øke inntektsutjevningen.

Venstre ønsker å opprettholde selskapsskatten. Vi mener den er et viktig virkemiddel for at kommunene skal ha nødvendig oppmerksomhet på lokal næringsutvikling. I tillegg ser vi på den som et bidrag til å holde skatteinntektene på om lag 50 pst. av kommunenes inntekter.

Venstre mener kommuneoverføringer fortsatt skal brukes som et regional- og distriktpolitisk virkemiddel, og at det i dagens situasjon er rett å gi slik støtte til flere enn i dag for å opprettholde bosettingsmønsteret og det mangfoldet som kjennertegner lokalsamfunnene våre. Vi følger derfor Regjeringens forslag om å legge 380 mill. kr mer i potten.

Venstre er kritisk til at Nord-Norge-tilskuddet videreføres i sin nåværende form, bare beregnet ut fra folketallet. Når en skal opprettholde det, hadde det vært bedre at Nord-Norge-tilskuddet tok hensyn både til kommune og til innbyggertall, slik som det sørnorske distriktstilskuddet. Så fikk en heller ha justert satsene. Da ville en ha fått et mer oversiktlig og likt system. Det ville blitt mer robust også for kommuner som har befolkningsnedgang.

Venstre mener videre at avstands- og smådriftsulemper bør kompenseres i justerte kostnadsnøkler og høyere basistilskudd til de minste kommunene. Vi ber derfor, sammen med Høyre, om at Regjeringen innfører et nytt distriktstilskudd sammen med gjennomgangen av kostnadsnøklerne for 2011.

Til slutt ønsker jeg å ta opp forslaget fra Venstre i innstillingen.

Eirin Faldet hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Representanten Leif Helge Kongshaug har tatt opp det forslaget han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Inger Løite (A) [11:32:50]: Flere av Venstres forslag til endringer i inntektssystemet ville ha ført til at kommunene i Nord-Norge ville ha sittet igjen med mindre penger. Særlig det at Venstre går imot avvikling av kommunal selskapsskatt, og at Venstre ønsker at skattens andel av de totale inntektene skal være 50 pst. og ikke 45 pst., som regjeringspartiene går inn for, ville ha ført til betydelig mindre beløp til de fleste kommunene i Nord-Norge. Grunnen til dette er at kommunene nordpå i all hovedsak tjener på lavere skatteandel og avvikling av kommunal selskapsskatt.

Hvordan kan Venstre, som er opptatt av at folk skal kunne bo og leve i Distrikts-Norge, gå inn for en slik politikk?

Leif Helge Kongshaug (V) [11:33:40]: I Venstre er det en iboende tro på at de personene som bor i de ulike kommunene, også spiller en avgjørende rolle for sitt eget velferdssamfunn. Jeg har lyst til å vise til et eksempel, nemlig møbelindustrien på Sunnmøre. Det var helt naturstridig at det der skulle bli Norges største møbelmiljø – de hadde ikke trær, det var langt fra markedene – men det var noen folk der som hadde energi og vilje til å få til ting, og vi ser resultatet av det.

Venstre er veldig opptatt av at det må stimuleres til egen utvikling og eget velferdssamfunn gjennom det. Hvis den stimulansen forsvinner, kan kommunene lett blir statsfilialer, og det er Venstre imot. Vi har stor tro på de innbyggerne som bor i de enkelte kommuner, og det er viktig at det stimuleres til egen aktivitet.

Rolf Reikvam (SV) [11:34:48]: Svaret for kommunesektoren er effektivisering, sa representanten Kongshaug; kommunene må bli bedre. Det er ganske typisk, for det er jo sånn vi er alle sammen: Det er de andre som må bli mer effektive. Vi selv er jo ganske greie og fungerer bra. Men det fins åpenbart et stort effektiviseringspotensial hos andre. Og det er godt mulig at det finnes. Det er godt mulig at skolene kan bli mer effektive, at de som jobber innenfor eldreomsorgen, kan løpe kjappere, osv. Det er godt mulig. Jeg utelukker det ikke, men det er litt for enkelt å si at effektivisering er svaret.

Det som gjorde at jeg bad om ordet, var at Kongshaug samtidig brukte enhetsfylkeforsøket i Møre og Romsdal som eksempel på hvorledes denne regjeringen har stoppet effektiviseringstiltak. Jeg har ikke oppfattet det som et effektiviseringsforsøk. Jeg har oppfattet det som et demokratiforsøk. Det er litt viktig at Venstre blir enig med seg selv. Er enhetsfylkeforsøket i Møre og Romsdal primært et effektiviseringsforsøk, eller er det et demokratiforsøk, der en prøver å demokratisere og bli bedre på det som har med folkestyre, demokrati osv. å gjøre? Det er litt viktig at Venstre blir enig med seg selv om det.

Leif Helge Kongshaug (V) [11:35:58]: Jeg er ikke enig når det gjelder inngangen til spørsmålet. Det er ikke et enten–eller. Når det gjelder enhetsfylket Møre og Romsdal, er det et viktig demokratiforsøk. Det er helt klart. Vi ønsker at flest mulig avgjørelser der det blir utøvd skjønn, skal tas av folkevalgte organer. Der tror jeg SV og Venstre er enige. Men vi må ikke underslå at det ligger en effektiviseringsgevinst i å slå sammen ulike etater i fylkeskommunen og hos fylkesmannen, som ofte driver med parallelle oppgaver, og som folk flest ikke ser forskjellen på. Dermed undergraver det legitimiteten til både fylkeskommunen og fylkesmannen. Så det er et både–og.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [11:36:52]: Flertallet signaliserer også en positiv holdning til enhetsfylker i innstillingen, men det var ikke det jeg skulle ta replikk om.

Det som det har vært vanskelig å få tak i i innstillingen, er hva Venstre egentlig mener i distriktspolitikken. Én ting er at en på en måte er enig med Sørheim-utvalget, men nå har jo Regjeringen lagt fram et forslag. Vi har skrevet

flertallsmerknader som har støttet opp under det forslaget, for vi mener bl.a. at det er riktig at de 71 kommunene i Sør-Norge får et nytt distriktspolitisk tilskudd, og at det ikke skal være en nedtrapping for de andre kommunene som har hatt distriktspolitisk tilskudd i Sør-Norge fra før. Når en leser innstillingen og har fulgt debatten, er det vanskelig å vite hvor Venstre egentlig ligger i dette landskapet. Tradisjonelt vil jeg tro at Venstre når det kommer til stykket, vil støtte det i statsbudsjettet til høsten, men jeg ønsker å utfordre representanten Kongshaug på dette. Hvor ligger Venstre? Vil Venstre stemme for de forslagene Regjeringen har skissert, når det kommer til stykket til høsten? Og: Når man vil videreføre den kommunale selskapsskatten, hva synes Venstre om at fordelingsprofilen på den er så dårlig som den faktisk er?

Leif Helge Kongshaug (V) [11:37:57]: Jeg ønsker å gjenta det som jeg sa i mitt innlegg. Venstre mener at kommuneoverføringer fortsatt skal brukes som et regional- og distriktspolitisk virkemiddel. Det er viktig, fordi kommunen ofte er den største og viktigste arbeidsplassen – også kompetansearbeidsplassen – i mange distriktskommuner. Så en sterk kommuneøkonomi og målrettede distriktspolitiske virkemidler gjennom kommunene er god distriktspolitikk.

Så igjen til selskapsskatten. Jeg kan ikke forstå at Sentertpartiet ikke vil være med på å gi stimulans til kommuner til å utvikle eget arbeidsliv og egne arbeidsplasser. Jeg ser at det kan ha en sentraliserende effekt når det gjelder midlene, men det går det an å gjøre noe med gjennom systemet og tilbakefordeling. Men vi må aldri ta fra kommunene den stimulansen og den gleden det er å skape egne arbeidsplasser og skaffe egne inntekter, som selskapsskatten gir.

Presidenten: Replikordskiftet er dermed omme.

Statsråd Magnhild Meltveit Kleppa [11:39:26]: Regjeringa har tilført betydelege midlar til kommunane. Kommunane har svart med å gjennomføra eit historisk lyft. Eg er imponert over alt det kommunane har fått til på to år: 24 000 nye årsverk, 26 000 fleire barn går i barnehage.

Det vert nye moglegheiter i 2009, med 7–7,5 milliardar kr i auka rammer, av dei 3,5–4 milliardar kr i frie inntekter.

Nye tal for fyrste kvartal 2008 viser at veksten held fram òg dette året. Det er svært bra. Samtidig er det slik at 2008 er eit krevjande år. Det er viktig at kommunane ikkje satsar over evne. Det er viktig at kommunane tek det ansvaret som dei sjølve har for å bruka midlane mest mogleg effektivt.

Kvalitetskommuneprogrammet er ein reiskap både til kvalitet og til effektivitet. Eg er glad for å kunna fortelja Stortinget at i går vart 34 nye kommunar tekne opp i det programmet. Det er eit opplegg der tilsette, folkevalde og lokale leiarar arbeider i lag, både for å redusera sjukefråværet, for å ta vare på dei tilsette og for å sikra betre kvalitet på tenestene.

Så har Regjeringa føreslått endringar i inntektssystemet

met. Vi legg til grunn at vi skal ha eit likeverdig velferdstilbod landet over. Vi vil ikkje akseptera for store forskjellar mellom kommunane og for store svingingar i tilbodet over tid. Dagens inntektssystem inviterer til det. Vi har sett behov for ei jamnare fordeling og for større stabilitet og føreseielegheit i kommunane sine inntekter, i tillegg til behov for å vareta ulike regionale utfordringar på ein betre måte enn i dag – både for distriktkommunar, for vekstkommunar og for Oslo som hovudstad. Ei jamnare fordeling av inntektene oppnår ein gjennom lågare skattedel, avvikling av kommunal selskapsskatt og ei sterkare inntektsutjamning. Større stabilitet og føreseielegheit oppnår ein gjennom avvikling av kommunal selskapsskatt, redusert skattedel, avvikling av dagens ordning med oppdatering av befolkningstal midt i budsjettåret og innføring av ei ny overgangsordning – inntektsgarantitilskotet. Regionale utfordringar vert varetekne gjennom eit nytt distriktstilskot til kommunar i Sør-Noreg. Kommunar i Namdalen får tilskot som kommunane i Nord-Noreg, kommunar med særleg sterk befolkningsvekst får veksttilskot, og Oslo får hovudstadstilskot. Høg vekst i dei frie inntektene i 2009 betyr ein auke i rammene for dei aller fleste kommunane òg etter omlegging av inntektssystemet.

Eg registrerer ei skiljelinje gjennom denne salen når det gjeld lokale velferdstilbod. Høgre og Framstegspartiet snakkar ikkje lenger så høgt om effektivisering og modernisering, i motsetning, faktisk, til Regjeringa, som har eit sterkt engasjement for akkurat det. Dei skriv – ein må nesten kalla det ein liten, bleik merknad – at dei er bekymra for at Regjeringa ikkje gjer nok på det feltet. Og så ber dei Regjeringa setja i gang ein informasjonskampanje for utfordringsrett i kommunane. Det er eit opplegg som eg forstår at tidlegare kommunalminister Erna Solberg la vekk i 2004. Eg skjønar ikkje kvifor det skal fram igjen no.

Så er Regjeringa oppteken av at det skal bu folk i heile landet. Dei skal òg ha moglegheit til å velja kor dei vil bu, og dei skal sikrast likeverdige velferdstilbod. Eg registrerer med undring at Høgre har eit engasjement for dei same rammene som Regjeringa, men dei vil fyrst og fremst ta vare på dei største byane. Ein slik politikk håpar eg – av omsyn til folk og land – ikkje får oppslutning.

Presidenten: Det blir replikkordskifte. Første replikant er Per Willy Guttormsen.

Per-Willy Amundsen (FrP) [11:44:50]: Jeg tror ikke presidenten mente skøyteleperen!

Det er selvfølgelig feil det statsråden hevder i sitt innlegg, at Fremskrittspartiet og Høyre ikke er opptatt av modernisering og effektivisering av kommunene. Det fremgår veldig klart av våre merknader – ikke minst i forbindelse med en sterkt tiltrengt endring av kommunestrukturen i Norge, der kanskje det fremste behovet på det området er.

Jeg registrerer at statsråden igjen velger å skryte av inntektsovergangen for norske kommuner. Det gjør hun samtidig som hun lar være å nevne at utgiftene faktisk har økt mer enn inntektene. KS har sagt at inntektsbehovet er stør-

re til neste år, de ser i 2007 et vesentlig redusert driftsresultat i norske kommuner. Det er ikke slik som statsråden forsøker å fremstille det.

Hvordan kan statsråden mene at Regjeringen står tilbake med noen som helst slags tillit, når den sier at den satser på kommunene, mens det stikk motsatte oppleves ute i det ganske land?

Statsråd Magnhild Meltveit Kleppa [11:46:07]: Eg trur faktisk folk ser både dei 24 000 nye årsverka så langt og dei 26 000 ungene som no får plass i barnehage. I vårt opplegg er det rom for det som ein kallar demografikostnader, altså at det vert fleire ungar, det vert fleire eldre i dette landet. Det er rom for fleire årsverk i pleie og omsorg, for dagaktivitetstilbod for demente, for auka ressursinnsats på lågare trinn i grunnskulen og for å følgja opp NAV-reforma.

Eg må ha lov å seia at eg registrerer ikkje noko folkekrav i retning av ein ny kommunestruktur. Regjeringa er open for dei frivillige initiativa som vert tekne nedanfrå på det feltet. Det står i forunderleg motstrid til Framstegspartiet sin bodskap no. Tidlegare i dag var dei for større lokalt sjølvstyre.

Kari Lise Holmberg (H) [11:47:26]: Regjeringsmedlemmene har siden tiltredelsen reist land og strand rundt med løfter som den overlater til kommunene selv å innfri. Jeg kan nevne noen eksempler: Trond Giske har lovet mer penger til idretten, flere anlegg, mindre dugnadsinnsats, lavere hall-leie, osv., osv. Jens Stoltenberg sa vi skulle få verdens beste skole gjennom økt kommuneøkonomi. Daværende kommunalminister Åslaug Haga sa at boligløse skal få bedre oppfølging fordi bedre kommuneøkonomi nå gir økt handlingsrom for å jobbe systematisk med problemet. Eldreomsorgen skulle bygges ut, skoler og andre offentlige bygg skulle vedlikeholdes. Det har egentlig ikke vært måte på løfter.

I dag hørte jeg i radioen at kommunalministeren nå ber kommunene om ikke å love mer enn de kan innfri selv, samt å dempe innbyggernes forventninger. Har kommunalministeren gitt den samme beskjed til sine regjeringskolleger? Kan hun garantere at vi nå ikke får høre flere slike løfter uten at det medfører friske penger til kommunene?

Statsråd Magnhild Meltveit Kleppa [11:48:40]: Min bodskap på radioen i dag er at 2008 vert eit krevjande år, det er viktig at kommunane hushalderer med dei midlane dei har, slik at underskotet på slutten av året ikkje vert større enn dei har rekna med. Samtidig er det nye moglegheiter i 2009 i dei 3,5–4 nye milliardar kr som kjem.

Eg er veldig nøgd med ei offensiv regjering på alt det som gjeld fellesskapet. Kulturlyftet har medført hundrevis av millionar inn i kommunane kvart år, skulen er styrkt, både med timar og med kvalitet. Vi har teke viktige grep for bustadlause, og vi står framfor nye. I sum: Regjeringa har levert, vi skal halde fram med det òg i året som kjem.

Björg Tørresdal (KrF) [11:49:54]: Det er to spørsmål til statsråden. Det ene er om det vi hørte på Dagsnytt i dag morges, der jeg oppfattet at statsråden bad ordførere rundt i landet om å dempe forventningene og avlyse litt av Soria Moria-løftene og forventningene som var skapt. Var budskapet at en har innsett at kostnadene har steget så mye at det ikke er noe handlingsrom for ytterligere ambisjoner? Det er det ene spørsmålet. Jeg var overrasket over budskapet. Men var det fordi en har innsett at forventningspresset skapt av Regjeringen var for høyt?

Det andre spørsmålet er om noe statsråden ikke nevnte i sitt innlegg: Kommer rentekompensasjonsordningen, som vi har etterlyst gjentatte ganger, og som representanten Slagsvold Vedum svarte «kanskje» på? Kan statsråden svare ja?

Statsråd Magnhild Meltveit Kleppa [11:50:46]: Først til NRK i dag tidleg: Eg trur eg har gjort det klart og i innlegget mitt at eg deler kommunane si uro for 2008. Eg oppfordra dei difor til å vere nøye med korleis dei bruker midlane – sjølv sagt både i 2008 og 2009 – men fyrst og fremst no i 2008. Kvalitetskommuneprogrammet er eitt tilbod for både betre kvalitet og sterkare effektivitet. Så kjem det nye moglegheiter og meir midlar til å styrkja med ytterlegare årsverk i 2009.

Så til rentekompensasjonen: Inngangen min til det har vore: Det er betre med ein fugl i handa enn med ti på taket. Det er betre med auke i dei frie inntektene enn med rentekompensasjon. Men som det òg går fram av innstillinga, dette er noko vi kjem til å sjå på i samband med budsjettet for 2009.

Vera Lysklætt (V) [11:52:02]: Det viser seg at vi er opptatt av mange av de samme tingene her. Rentekompensasjonsordningen for skolebygg har vist seg å være en svært populær ordning. Dessverre har Regjeringen nå avvirket den. Vi har svært mange skolebygg landet rundt som skriker etter oppussing og vedlikehold. Jeg kan bare henvise til alle de nedslitte skoleanleggene vi har i mitt hjemfylke, Finnmark. Vedlikehold har ikke blitt prioritert i årenes løp, i et fylke hvor så å si samtlige kommuner i manns minne har vært arbeiderpartistyrte.

Hvordan mener statsråden med ansvar for kommunal sektor at elevenes arbeidsmiljølov skal bli tatt på alvor i kommunene?

Statsråd Magnhild Meltveit Kleppa [11:52:43]: Representanten har heilt rett i at det er eit stort etterslep når det gjeld vedlikehald. Det er sikkert ikkje kjekt å bli mint på det, men det er klart at det var nyleg ein periode på fleire år då kommunane vart svelteföra, og då det i alle fall ikkje var vedlikehald ein fyrst og fremst såg på.

Frå Regjeringa si side har vi etablert eit samarbeidsprosjekt som vi er veldig godt fornøgde med, KoBE-prosjektet – Ko står for kompetanse, BE for betre eigeidomsforvaltning. Det skal bidra til at kommunane varetek etterslepet på ein betre måte.

Så må eg seia: Grunnlaget for eit betre arbeidsmiljø i

skulane er sjølv sagt ein betre kommuneøkonomi, og der har Regjeringa levert.

Åge Starheim (FrP) [11:54:09]: Representanten Hagebakken trekte fram alle dei nye hendene innanfor pleie- og omsorgssektoren. Det har vi også høyrte andre frå regjeringspartia har skrytt av.

Eg har fått oversendt talmateriale frå fylkesmannen i Sogn og Fjordane, som eg så har sjekka blant kommunane. Eid kommune i Sogn og Fjordane står oppført i KOSTRA-rapporteringa med 153 stillingar i pleie- og omsorgssektoren. I årsrapporten frå Eid kommune står kommunen oppført med 96. Det er ein differanse på 57 årsverk berre i Eid kommune. Fylkesmannen har tidlegare erkjent at det er like store feil for mange andre kommunar i Sogn og Fjordane. Dette har eg peika på også tidlegare i denne salen.

Er statsråden villig til å gå inn og sjekke dei riktige tala, som kjem fram i årsrapportane frå kommunane, opp mot KOSTRA?

Statsråd Magnhild Meltveit Kleppa [11:55:19]: Eg held meg til den oversikta som vi har fått innrapportert på landsplan. Eg har ikkje grunn til å tvila på den, så langt som den rekk. Dersom det her enno er spørsmål som gjeld enkeltkommunar som ikkje er svara på, er det sikkert grunnar for det. Det skal eg sjølv sagt vera villig til å gå nærare inn på.

Så må eg seia at dette er litt forunderleg. Eg skal ikkje ta Framstegspartiet for det som no er Høgre sitt engasjement på kommunesektoren, men når det gjeld Framstegspartiet, stod altså både Siv Jensen og Per Sandberg i 2004 og 2005 her og var veldig fornøgde med dei rammene som den dåverande regjeringa la fram.

No viser altså dagens regjering allereie til 24 000 årsverk meir, og vi varslar nye moglegheiter til neste år. Vi er ikkje i mål, men til Framstegspartiet: Gle dykk over dei forbetringane som no er!

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Gerd Janne Kristoffersen (A) [11:56:51]: Kommuneproposisjonen for 2009 er et godt dokument som peker framover for kommunene som utførere av svært mange av våre velferdstjenester. Siden høsten 2005 har det vært en god utvikling i kommuneøkonomien, og mange statistikker viser at vi er på riktig vei. Målet om 10 000 nye årsverk innenfor helse- og omsorgssektoren er mer enn oppfylt. Siden den rød-grønne regjeringen tiltrådte høsten 2005, har det blitt over 11 000 nye årsverk der.

Vi har også en rekordstor utbygging av barnehageplasser og er snart i mål med tanke på at alle barn skal ha rett til en barnehageplass.

Alt dette er svært bra, og jeg er stolt over de resultatene vi oppnår når det gjelder den kommunale velferden.

Et område som opptar meg, er utviklingen av fellesskolen. Vi har sett at det har vært varierende satsing på skolen i ulike kommuner. Selv om nedbyggingen av skolen har stanset opp under den rød-grønne regjeringen, og

vi ser en svak vekst i lærertettheten, har vi utfordringer i skolen. Fellesskolen har mange kvaliteter, ikke minst ved at barn fra alle sosiale lag og uavhengig av tykkelsen på foreldrenes lommebok går i samme skole. Det gir oss et samfunn med mange fortrinn og kvaliteter. Norske barn har god demokratiforståelse, og de trives i skolen. Det er lite mobbing i skolen sammenlignet med andre land, og norske elever har et godt forhold til sine lærere. Men vi har utfordringer når det gjelder kunnskapsnivået i basisfag som norsk og matematikk, der internasjonale undersøkelser og nasjonale prøver viser at vi har en vei å gå. Den største bekymringen er knyttet til leseferdighetene. Svært mange går ut av grunnskolen uten å ha tilstrekkelige leseferdigheter til å greie seg i den videregående skolen, og slutter der.

Nå til høsten innfører vi derfor fem nye timer i småskolen, nettopp for å styrke de viktige fagene norsk og matte. Jeg er svært glad for at det i kommuneproposisjonen for neste år er avsatt 430 mill. kr for å følge opp den kommunale plikten som vil komme til å styrke norsk- og matteundervisning i de fire første skoleårene. Det er også varslet at helårsvirkningen på 1 milliard kr fra 2010 vil bli fulgt opp. Det betyr 2 000 nye årsverk i skolen. Dette er bra, og jeg har tillit til at kommunal- og regionalministeren, som jeg vet er opptatt av skolen, følger opp de forventningene vi har til kommunene om at kvaliteten i skolen må styrkes. Jeg går ut fra at alle kommunene vil slutte opp om målsettingene i den nye kvalitetsmeldingen for skolen, der det bl.a. står:

«Alle barn som går ut av grunnskolen, skal mestre grunnleggende ferdigheter som gjør dem i stand til å delta i videre utdanning og arbeidsliv.»

Også andre områder er viktige med tanke på utvikling av kvalitet i tjenesten. Det var derfor gledelig at det i forrige uke ble lansert fire nye sentre som skal drive praksisnær forskning og utvikling innenfor omsorgssektoren. I 2006 ble det første senteret etablert ved Høgskolen i Gjøvik. Nå kommer det fire til – ett ved Universitetet i Agder, i samarbeid med Høgskolen i Telemark, ett ved Høgskolen i Bergen, ett ved Høgskolen i Nord-Trøndelag og ett ved Høgskolen i Tromsø. Det er bra! Kommunene har forpliktet seg til å samarbeide aktivt med disse sentrene for å bedre omsorgstjenestene i kommunene og for å kunne rekruttere, og ikke minst for å beholde kvalifisert personell. Det viser en offensiv holdning fra Kommune-Norge, som jeg setter pris på.

Til slutt noen ord om endringene i inntektssystemet, som både komitelederen og andre har gjort godt rede for. Jeg tror det er et stort skritt i riktig retning for å utjevne forskjellene i Kommune-Norge. Vi skal ha stor respekt for de utfordringene byene og pressområdene har, men vi har også sett hvordan forskjellene har økt med tanke på kommunenes evne til å gi innbyggerne de tjenestene de har rett til. Spesielt er jeg glad for at Namdalskommunene nå får Nord-Norge-tilskudd, og at kommuner med spesielle utfordringer får et distriktstilskudd. Dette vil gjøre kommunene bedre i stand både til å utføre velferdstjenester og til å være den samfunnsutvikleren en kommune forventes å være. Slik sørger vi for at alle innbyggere og næringslivet

får de tjenestene de har krav på, uansett hvor de bor eller er etablert i landet.

Det er viktig at vi opprettholder bosettingsmønsteret i landet vårt, at vi legger til rette for et aktivt landbruk og skogbruk, og at vi kan drive fiskeoppdrett der forholdene er gode for denne viktige næringen. Videre må det være mulig for norsk industri å produsere papir og avanserte installasjoner for oljeindustrien samt ny teknologi med tanke på vindkraftproduksjon til lands og til havs. Da må kommunene være rustet ved å ha en god skole, et godt omsorgstilbud og gode barnehager, uansett geografisk plassering. Det tror jeg endringene i inntektssystemet bidrar til.

Ib Thomsen (FrP) [12:02:26]: Saksordføreren fra Senterpartiet sier i sitt innlegg at man opplever og føler at kommunesektoren har kunnet bygge ut de kommunale tjenestene i stort tempo, og at bemanningen i kommunene og fylkeskommunene har økt kraftig.

Men i Hordaland – i fylkesrådmannens forslag – legges det opp til kutt som vil ramme den videregående skole, veivedlikehold, tannhelse og kultur. Også fylkesadministrasjonen vil få sine rammer kraftig redusert. I videregående skole i Hordaland vil de foreslåtte kuttene føre til redusert inntak, samtidig som hver enkelt skole kan komme til å få budsjettene sine redusert.

Det er noe som ikke stemmer med opplevelsen, følelsene og virkelighetsforståelsen til regjeringspartiene.

Jeg – og ikke minst KS – er uenig i at Regjeringen har bedret kommunenes økonomiske situasjon. Jeg vil vise til at kommunene fikk et betydelig løft i 2006, men siden den gangen har det gått kraftig nedover. Det viser seg at det bl.a. skyldes at Regjeringen ved hvert eneste statsbudsjett og reviderte nasjonalbudsjett har bommet i sine anslag over kostnadsvekst og demografi.

Fremskrittspartiet gikk i sine alternative statsbudsjett i 2007 og 2008 inn for en økning på henholdsvis 1,4 milliarder kr og 0,6 milliarder kr til kommunesektoren i forhold til hva Regjeringen gjorde i det tidsrommet. Jeg vil også vise til at Fremskrittspartiet i revidert nasjonalbudsjett for 2008 og 2007 gikk inn for henholdsvis 2,2 milliarder kr og 1 milliard kr mer enn Regjeringen gjorde.

Det ble også lovet full barnehagedekning fra Regjeringens side, men kun 80 pst. av barna har fått tilbud om barnehageplass. Jeg har merket meg at Regjeringen med sitt anslag over nye barnehageplasser nok en gang bommer kraftig. Det er ganske tydelig at Regjeringen ikke har noen god plan, og absolutt ingen gode tiltak, for å øke utbyggingen av nye plasser. Utbyggingstakten har i flere år stagnert. Hovedårsaken til den lave utbyggingen er uforutsigbarhet om rammevilkårene, og man bør vel kanskje ta med at det kan være treg saksbehandling i kommunene, særlig i forhold til private utbyggere.

Fremskrittspartiet har stor tro på Kommune-Norge, og det å kunne utvikle demokratiet er viktig. Derfor ønsker vi å se mot Danmark, som nylig har gjennomført en omfattende reform. Tallet på kommuner der ble på kort tid redusert fra 271 til 98. Fremskrittspartiet ønsker nå å vurdere å gjennomføre en tilsvarende reform i Norge. Det bør være

mulig å mer enn halvere tallet på kommuner, samtidig som fylkeskommunene legges ned.

Mange av dagens kommuner er dessverre for små til økt, godt lokalt selvstyre og til å gi gode tjenester til innbyggerne. Vi vil derfor bruke gulrøtter for å få kommunene med på denne reformen. Jeg vil presisere: Fremskrittspartiet er ikke tilhenger av å slå sammen kommuner med tvang. Sammenslåingen skal være frivillig. Mange steder vil sammenslåing ikke være mulig på grunn av topografien, og derfor vil det fortsatt være mange små kommuner i Norge etter denne reformen.

Jeg vil framheve at kommunenes og lokaldemokratiets rolle er å sikre enkeltmenneskets valgfrihet og mulighet til i størst mulig grad å påvirke beslutninger som angår dem selv. Samtidig ser jeg at det på grunn av bl.a. stor-driftsfordeler er hensiktsmessig at en del klart avgrensede offentlige oppgaver løses og finansieres av staten.

Fremskrittspartiet ønsker å styrke kommunenes økonomi og mener at det særlig er behov for økt innsats innen eldreomsorgen. Fremskrittspartiet konstaterer at det fortsatt er langt fram til en eldreomsorg som skinner.

Før lønnsoppgjøret mente KS at kommunesektoren trenger 5,7 milliarder kr i økte, frie inntekter i 2009 for å finansiere tjenester til en økende befolkning, for å møte behovene innen skole og eldreomsorg og for å satse på vedlikehold. Jeg vil påpeke at den høye lønnsveksten tilsier økte ressurser til kommunene.

Tom Strømstad Olsen (A) [12:07:48]: Vi har i dag til behandling kommuneproposisjonen for 2009. Regjeringen legger opp til en realvekst i kommunesektorens samlede inntekter på 7–7,5 milliarder kr. Dette vil gi kommunene mer handlingsrom, og vi kan med stolthet konstatere at vi hittil i denne stortingsperioden har styrket Kommune-Norge med om lag 28 milliarder kr. Dette har vært helt nødvendig etter flere års sulteføring av norske kommuner. Vi hører fremdeles røster i Kommune-Norge om at man trenger mer penger. Det forstår jeg, og det tar vi på alvor, men som en ansvarlig regjering kan man ikke bare bruke ubegrenset med penger. Rentøkninger er en fare for kommunene, og vi må føre en stram finanspolitikk som gjør at rentenivået ikke går ytterligere opp. Økte byggekostnader er også et problem som mange kommuner sliter med. Dette er det også viktig å ha med seg i det store bildet. Men som sagt har denne regjeringen satset sterkt på kommunene, og vi vil fortsette å gjøre det.

Det blir sagt om kommuneproposisjonen at den er kjedelig og tungt lesestoff, som svært få egentlig bryr seg om. Til en viss grad er det på mange måter sant, men den betyr utrolig mye for faktisk alle innbyggerne i Norge. Kommuneproposisjonen betyr mye for Norges kommuner, og kommunene er de største velferdsprodusentene vi har. Kommunene satser på viktige områder som griper direkte inn i alles liv, det være seg barnehage, skole, offentlige kontorer, helsetjenester, omsorgsboliger eller sykehjem.

Fremskrittspartiet kommer også med spark til Regjeringen om at en ikke har en plan for utbygging av barnehager, og påstår at Regjeringen driver med løftebrudd. Mer feil går det med respekt å melde ikke an å ta. Under

den rød-grønne regjeringen har kommunene satt verdensrekord i bygging av barnehager. Det har blitt satset stort på utbygging, og målet om full barnehagedekning er ikke langt unna. I 2006 og 2007 har vi hatt en vekst i antall heltidsplasser på snaut 34 000. Dette er et formidabelt tall, og jeg er sikker på at de som har fått glede av disse plassene, har tatt dem vel imot. Vi hadde ved utgangen av 2007 en dekning på 84,2 pst., så vi er ennå ikke i mål. Regjeringen kommer til å satse videre på dette feltet, og målet er absolutt innen rekkevidde. Det er jeg veldig godt fornøyd med, og jeg er stolt av den innsatsen Regjeringen har gjort på dette området. Det betyr mye for de familier som sliter med å få hverdagen til å gå i hop, og som trenger en trygg plass for sine kjære.

Vi er av den oppfatning at det ikke skal være lommeboka som skal bestemme hva slags tjenester man skal få gjennom livets vandring. Vi er tilhengere av et sterkt og solid utbygd offentlig velferdssamfunn hvor menneskelig varme kommer foran kapitalistisk kulde.

Jeg registrerer at Fremskrittspartiet også denne gangen ønsker å bevilge mer penger til kommunene – mer penger enn det Regjeringen legger opp til. Fremskrittspartiets storstilte bruk av penger vet vi konsekvensene av, det være seg fullfinansiering av veiutbygginger, eller, som vi i dag hørte i debatten, kompensasjon til de kommuner som har eiendomsskatt, som Fremskrittspartiet ønsker å fjerne. Jeg registrerer at den økonomiske ballen til Fremskrittspartiet blir stadig større.

Sentralbanksjefen har sagt at oljepengebruk i den størrelsesorden Fremskrittspartiet legger opp til, vil føre til enda høyere renter. Konsekvensene av Fremskrittspartiets politikk vil merkes både av folk flest og norske kommuner. Men én ting Fremskrittspartiet unngår å fortelle, er hvordan Kommune-Norge skal se ut i fremskrittspartiland. I avisen Kommunal Rapport 12. juni ser man hva man har i vente. 270 kommuner skal bort, og det med tvang. Det er målet til Fremskrittspartiet. Nå synes jeg dette partiet skal være ærlig og fortelle det norske folk hvilke kommuner de ønsker å fjerne. Jeg forventer at Fremskrittspartiet fram mot valget i 2009 reiser på en omfattende norgesturné og informerer om hvor de nye kommunegrensene skal gå.

Åge Starheim (FrP) [12:13:16]: Vi hører ofte at statsrådar og medlemmer frå regjeringspartia står fram i media og fortel folket kva som er deira satsingsområde, og kor mange millionar og milliardar som skal nyttast på dei forskjellige statsrådene sine område.

Komiteen har vore på fleire reiser rundt om i landet og hatt kontakt med mange lokalpolitikarar, også lokalpolitikarar frå regjeringspartia. Dei signala ein har fått om tilstanden i Kommune-Noreg, står i sterk kontrast til det sjølvskrytet ein har høyrte frå dei raud-grøne i denne salen. Det er enkelt å stå her og fortelje Soria Moria-eventyr og halde festtalar, og slå rundt seg med milliardar, utan å lyfte blikket og sjå verkelegheita og behovet ute i kommunane.

Kostnadsauken og auka behov innanfor kjerneoppgåvene i kommunane veks sterkare enn det regjeringspartia vil ta inn over seg.

Vi i Framstegspartiet har på desse komitereisene både

sett og høyrte om behovet og teke inn over oss at det må løyvast meir pengar til kommunesektoren. Difor har vi i våre merknader teke høgd for kva som må tilførast kommunane for at lokalpolitikarane rundt om i landet skal kunne gje eit tenestetilbod til sine innbyggjarar som står i stil med det som vi på sentralt hald har gjeve uttrykk for skal skje. Det same gjorde vi for eit år sidan. Då resulterte det i denne salven frå representanten Tore Hagebakken:

«Så må jeg si noe om det som jeg velger å kalle for «populismemilliarden» fra Fremskrittspartiet. Etter at den rød-grønne regjeringen har styrket kommuneøkonomien og vil fortsette med det, slik at vi i 2008 ligger nesten 20 milliarder kr over det som var nivået i 2005, kommer altså Fremskrittspartiet og sier at de går inn for en milliard kroner mer. Og når man da kjenner Fremskrittspartiets fortid når det gjelder kommuneøkonomi, framstår det som en renspikket taktisk manøver noen måneder før kommunevalget.»

Kva var det så som så skjedde? Jau, då lokalpolitikarane frå regjeringspartia skulle handsame sine kommunebudsjetter for 2008, og nedskjeringsframlegg med trussel om innskjerping innan eldreomsorga og skulenedlegging kom på bordet, innsåg regjeringspartia, inklusiv Tore Hagebakken, at Framstegspartiet hadde rett, og at meir pengar måtte løyvast til kommunesektoren.

Årsskiftet var ikkje før over før statsråden signaliserte at kommunesektoren måtte få meir pengar.

Då representantane Hagebakken og Slagsvold Vedum stod i denne salen for eit år sidan med skrytelistene sine, skulle ein nesten tru at dei hadde reist rundt om i dette landet med skylappar og proppar i øyro.

Når det gjeld omstilling og effektivisering av offentleg sektor, har ikkje Framstegspartiet registrert nokon innsats frå Regjeringa si side som vi synest det er nokon grunn til å skryte av.

Sjølv om heile komiteen i ein merknad understrekar at dei samla utfordringane for kommunal sektor framover er store, og der det også vert vist til at det trengst eit kontinuerleg arbeid med fornying i alle delar av kommunal sektor, så meiner Framstegspartiet at Regjeringa viser liten vilje til omstilling og effektivisering i offentleg sektor.

Regjeringspartia skrytte hemningslaust av det som skulle verte det store lyftet for dei eldre og pleietrengande, nemleg forliket om eldregarantien. Ut frå dei store orda som vart nytta av regjeringspartia om korleis dette forliket ville sikre dei eldre og pleietrengande ei fullverdig offentleg teneste, skulle ein tru at regjeringspartia sine lokalpolitikarar ville springe livet av seg for å setje denne garantiordninga ut i livet i sine respektive kommunar.

Sanninga er at det ikkje har skjedd nokon ting ute i kommunane når det gjeld eldregarantien. Framstegspartiet sine lokalpolitikarar har no begynt å etterlyse handling.

Ein ting er sikkert, og det er at det er tverrpolitisk semje om at ei styrking av eldeomsorga må til, men det må følgje midlar med frå staten, noko som ikkje var tilfellet. Manglande finansiering frå staten til denne garantien er også forklaringa på kvifor regjeringspartia sine lokalpolitikarar ikkje nemner denne garantien med eit einaste ord.

Eg torer å påstå at det må vere svært vanskeleg for

Regjeringa å kunne påvise ein einaste kommune som har gjennomført denne garantien. Denne garantien er like hypotetisk som talet på hender innan pleie og omsorg som statsministeren skryter så mykje av.

Marit Nybakk (A) [12:18:13]: I tråd med proposisjonen har komiteen lagt Sørheim-utvalgets forslag til nytt inntektssystem til grunn. Det betyr at den symmetriske skatteinntektsutjevningen økes fra 55 til 60 pst. i løpet av tre år. I tillegg gjøres hele selskapsskatten statlig.

For Oslo utgjør dette et inntektstap på rundt 500 mill. kr. Oslo skal faktisk bidra med over halvparten av omfordelingen – eller det komiteen omtaler som å «jevne ut uønskede forskjeller i tjenestetilbudet». Allerede før forslaget fra Sørheim-utvalget kom, har Oslo bidratt med over halvparten av skatteutjevningen.

Hvis det ikke var blitt tatt grep for å justere dette, ville det rammet Oslos innbyggere svært hardt: eldreomsorg, barnehager, skoletilbud, ungdomstiltak, tilbud til folk med minoritetsbakgrunn og helt nødvendige tiltak overfor utsatte grupper, som har en tendens til å trekke til hovedstaden fra andre deler av landet. De blir dermed et ansvar for Oslos bydeler og Oslo kommune.

Oslo har spesielle oppgaver som ikke kan ivaretas i dagens inntektssystem. Det er derfor veldig positivt at det legges inn 300 mill. kr til et hovedstadstilskudd. Jeg vil gi ros til statsråden og i særdeleshet til komitelederen for både å ha lyttet til oss fra Oslo og tatt hensyn til de realiteter vi presenterte for dem.

Grovt sett kan man si at Oslo har tre roller:

- Oslos funksjon som hovedstad med ansvar for alt fra tomter til ambassader, til ivaretagelse av nasjonale kulturverdier
- Oslo som regionalt senter for mer enn én million mennesker
- Oslo som bysamfunn og kommune som skal gi tjenester og sikre arbeid og bolig til hovedstadens – jeg tror det nå er – 560 000 innbyggere.

Oslos befolkning er en veldig sammensatt gruppe, men det gjør også byen til et spennende sted å bo. Å vokse opp og leve i en storby gir et vell av muligheter, men det krever samtidig at stat og kommune erkjenner at bysamfunnet er en kollektiv institusjon med store behov for offentlige tjenester.

Oslo har innbyggere fra hele landet og en svært høy andel med innvandrer- og minoritetsbakgrunn. Et økende antall av landets barn vokser faktisk opp i Oslo-regionen, totalt sett. Jeg viser til dokumentasjon i hovedstadsmeldingen som ble behandlet tidligere i år.

Arbeiderpartiets Oslo-representanter har bedt Stortingets utredningsseksjon om en statistisk oversikt over andelen i Oslo av enkelte kostnadskrevende eller det vi kan kalle utsatte grupper. Jeg skal gi noen eksempler: Oslo har 12 pst. av landets innbyggere, men vi har altså 35 pst. av alle ikke-vestlige innvandrere, dvs. 107 800. Tenk litt på det tallet. Jeg mener at vi alle – ikke bare Oslo kommune – har et ansvar for at disse blir funksjonsdyktige i det norske samfunn, at de lærer norsk, får skolegang og kommer seg i jobb.

Så til en helt annen gruppe: Oslo har 33 pst. av landets sprøytenarkomane, totalt 3 000. De kommer ikke alle sammen fra Oslo. Mange av dem har opprinnelig tilhørighet i andre kommuner. Vi har 23 pst. av bostedsløse, og vi har 15 pst. av alle psykiatriske pasienter, som behandles i Oslo. Det er faktisk 25 000 barn og voksne. Og 16 pst. av alle som er straffet for forbrytelser, er bosatt i Oslo.

Oslo hadde i 2007 84 pst. av alle gateprostituerte i Norge. I ettermiddag behandler Oslo bystyre detaljerte planer og tiltak for å fåprostituerte ut av prostitusjon og inn i utdanning, rehabilitering, arbeid – og i boliger, og her er det bred enighet i Oslo bystyre i dag. Vi vet at her må det et aktivt samspill til med statlige myndigheter. Men likevel, det er altså Oslo kommune som setter i gang dette i dag.

Hvis Stortinget kun hadde forholdt seg til Sørheimutvalgets anbefalinger, ville det gjort det svært vanskelig å gi et tjenestetilbud bl.a. til de gruppene som jeg har nevnt, og da har jeg ikke nevnt verken eldre eller barnehager, de vanlige tjenestetilbudene. Derfor er hovedstadstilskuddet en måte å løse dette på, og da – til slutt – er det viktig at det ikke er en engangs- eller overgangsordning. Det må være et fast tilskudd i inntektssystemet.

Sverre Myrli (A) [12:23:38]: Landets kommuner er svært forskjellige. Noen er store, noen er små. Noen er kyst-, noen er innlands-. Noen har befolkningsnedgang, noen har befolkningsøkning. Noen er næringssterke, noen er næringssvake. Slik kunne jeg ha fortsatt. Derfor er det krevende å føre en kommunalpolitikk som fanger opp alle de forskjellige utfordringene.

Tradisjonelt har det i Norge vært sterk fokusering på distriktsproblematikk og kommuner som sliter med fraflytting. Det har vært helt nødvendig. Men jeg vil også understreke at kommuner med vekst i innbyggertallet har utfordringer. Nye veier skal anlegges, vann- og kloakknett skal utbygges, og barnehager, skoler og omsorgstjenester skal utbygges i takt med tilflyttingen til kommunen. La meg nevne min egen hjemkommune, Skedsmo, som eksempel. Fra 2007 til 2008 har innbyggertallet i Skedsmo kommune økt med mellom 1 500 og 1 600 innbyggere, dvs. 200 flere elever i grunnskolen på et eneste år, og bortimot samme økningen i etterspørsel etter barnehageplasser. Det er klart dette er krevende for kommunepolitikerne i Skedsmo.

Det har ikke vært like enkelt å sette vekstkommunenes utfordringer på dagsordenen. Det har på en måte vært en sannhet at landets vekstområder lever på sin grønne gren, og der har de tydeligvis levd godt, slik mange har oppfattet det. Det refereres ofte til Bærum som et eksempel. Eksempler kan brukes, og eksempler kan misbrukes. Dette er også en kameratslig henstilling til saksordføreren om å vurdere hensiktsmessigheten av å bruke Bærum som eksempel. Bærum er i en svært spesiell situasjon, kanskje delvis sammenlignbar med Asker og Oppegård. Men det er ingen andre kommuner verken i Akershus, i nedre del av Buskerud, i Østfold eller i Vestfold eller av kommunene rundt Stavanger, Bergen og Trondheim som er i den samme situasjonen, og dette er kommuner med til dels

mange innbyggere. Rælingen kommune i Akershus f.eks. er så å si på hver eneste oversikt vi får, helt nederst av samtlige kommuner når det gjelder størrelsen på de frie inntektene. Av og til spretter kommunen opp til den nest siste plassen, men som regel er den helt på bunn. En del kommuner har vekst i innbyggertallet samtidig som de er skattesvake kommuner. Det er klart at dette er utfordrende når en skal levere et godt tjenestetilbud til befolkningen.

Jeg er derfor veldig glad for at Regjeringa, som den første i historien, nå lanserer et eget tilskudd for kommuner med stor vekst i befolkningstallet, det såkalte veksttilskuddet. Jeg er også glad for at en lemper litt på kravet til å utløse slikt veksttilskudd i forhold til det Sørheimutvalget la opp til. Med det nye opplegget vil en altså få slikt tilskudd dersom befolkningsveksten er mer enn en og trekvart gang landsgjennomsnittet de tre siste åra, og en ikke har skatteinntekt på over 140 pst. av landsgjennomsnittet.

Vi er oss sjøl nærmest, og for igjen å referere til eget fylke: Om vi legger befolkningsveksten fra 2002 til 2005 til grunn, vil 10 av Akershus sine 22 kommuner få slikt veksttilskudd – ikke noen veldig store summer, det er langt fra nok, men det er et lite skritt i riktig retning.

Jeg er også glad for at flertallet i innstillinga sier at en skal følge ekstra nøye med på situasjonen i skattesvake kommuner i Sør-Norge som ikke får distriktstilskudd. Det ser jeg fram til.

Noen sier at inntektssystemet for kommunesektoren er svært komplisert. Så vanskelig er det ikke. Etter å ha jobbet med pensjon og spørsmål knyttet til folketrygden har jeg lært meg at det ligger mye politikk i detaljene. En må skjønne detaljene for å skjønne helheten. Sånn er det også med inntektssystemet for kommunesektoren.

Nå diskuterer vi den ene pilaren i inntektssystemet, inntektsutjamninga. Det er like viktig å se på utgiftsutjamninga. Gjennom utgiftsutjamninga utjamnes forskjellen i kommunenes utgiftsbehov ved hjelp av de såkalte kostnadsnøklene, et sett med objektive kriterier. Her ligger det mye politikk. Jeg ser fram til at vi nå skal gå løs på kostnadsnøklene og utgiftsutjamninga. Her trengs det nemlig også endringer.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Bendiks H. Arnesen (A) [12:28:54]: Jeg er glad for at Regjeringen så klart fokuserer på å styrke velferdstjenestene i hele landet. Det er ingen tvil om at dette bare kan løses gjennom en sterk offentlig sektor og felles velferdsordninger. Uten en sterk offentlig sektor har vi ingen mulighet til å ha likeverdige levekår over hele landet.

Jeg merker meg at noen synes det er langt viktigere å telle antall hoder og da se helt bort fra antall kilometer. Fremskrittspartiet vil ha en stykkprisfinansiering, og da vet vi hvordan det går med distriktene. De blir den store taperen.

Jeg ser fra tid til annen i pressen at det lages oppsett som viser hva den enkelte kommune bruker f.eks. pr. elev i skolen, og at man ut fra det forsøker å vise forskjeller. Alle må forstå at det er dyrere pr. innbygger å drive kom-

munale tjenester i områder med store avstander og spredt bosetting.

En kommune som på grunn av store geografiske avstander må ha flere grendeskoler, må nødvendigvis bruke mer pr. elev enn en kommune som kan samle alle i store sentralskoler. Slik er det også med flere andre kommunale tjenester, og slik er det med fylkeskommuner som har store geografiske arealer, som skal betjenes med samferdsel og utdanning mv. Derfor blir stykkprisfinansiering så forferdelig feil.

Jeg er godt tilfreds med at Nord-Norge-tilskuddet videreføres. Dette er et viktig tilskudd for å kunne gi innbyggerne i denne landsdelen likeverdige kommunale tjenester med innbyggerne i resten av landet. Jeg ser imidlertid at mange små kommuner i Sør-Norge har noen av de samme utfordringene som kommuner i Nord-Norge. Derfor vil jeg gi sterk støtte til forslaget om et nytt distriktstilskudd. Dette er en viktig utjevning og ikke mer komplisert enn som så. Som tidligere ordfører i en distriktkommune, vet jeg hva dette dreier seg om.

Når det gjelder kommunene i Nord Troms, er det sterke grunner for at alle disse kommunene bør inn under tiltakssonen. Dette kravet har ligget på flere regjeringers bord. Jeg er derfor glad for at det nå er full enighet i komiteen om at dette må det ses nærmere på. Jeg mener at dette må komme på plass i budsjettet for 2009, fordi også dette dreier seg om å kunne gi likeverdige tjenester over hele landet.

Rune J. Skjælaaen (Sp) [12:32:03]: Det har vært interessant å følge debatten om kommuneøkonomi og fordeling.

Når det gjelder omsorgstjenestene, vil verken jeg eller andre i Senterpartiets stortingsgruppe mene at kommunesektoren fungerer optimalt over alt, i den forstand at det ikke er noe forbedringspotensial kvantitativt og kvalitativt på tjenestene i mange kommuner.

I aviser og gjennom radio og tv blir vi minnet om manglende oppfølging og ansvarsfraskrivelse fra kommunenes side overfor omsorgstrengende og deres pårørende. Mange melder om manglende kvalitetssystemer, som skal sikre god omsorg, og om kapasitetsproblemer for å gi brukerne av omsorgstjenester et tilstrekkelig godt tilbud.

Slik vil ikke Senterpartiet at det skal være. Derfor har Senterpartiet fulgt opp løftet om en kraftig vekst i kommuneøkonomien, slik at omsorgssektoren faktisk har kunnet øke antall årsverk med 11 100 i 2006 og 2007, og de aller fleste ansatte har helse- og sosialfaglig bakgrunn. Dette er en bra start, og viser at Regjeringen faktisk leverer på dette området. Det er videre anslått at det i perioden 2008–2015 er behov for ytterligere 12 000 årsverk i sykehjem, til aktivitetstilbud og hjemmetjenester. Så en fortsatt styrking av kommunenes økonomi er en forutsetning for at mennesker med omsorgsbehov skal kunne leve gode liv. Dette svaret vil Senterpartiet ta.

Videre mener Senterpartiet at samhandlingen mellom kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten må bli bedre. Vi mener ansvaret for denne samhandlingen bør lovfestes, og at kommunene skal ha et større ansvar

for gråsonen mellom sykehus og kommunehelsetjeneste. Nærhetsprinsippet er viktig når kvaliteten er god.

Omsorg for alvorlig syke og døende, enten de er hjemme eller i sykehjem, krever tilrettelegging og styrking av personalressursene både kvantitativt og kvalitativt. Avtaler mellom staten og Kommunenes Sentralforbund for å styrke kvaliteten i omsorgssektoren er viktige bidrag på dette området.

Videre vil jeg peke på at Stortinget for noen uker siden fattet lovvedtak om å utvide pasientombudsordningen til også å gjelde kommunale helse- og omsorgstjenester. Dette mener vi er et viktig bidrag, slik at en kan få økt fokuseringen på kvalitet i omsorgstjenestene rundt omkring i landet vårt.

Marianne Marthinsen (A) [12:35:29]: Saksordføreren var inne på at Norge er et variert land, og det er en helt grunnleggende erkjennelse man må ta inn over seg når man diskuterer kommuneøkonomi. Visjonen og tanken om et likeverdig tjenestetilbud i alle landets kommuner gjør at det er utfordrende å lage et system som fanger opp absolutt alt. Vekstkommuner, fraflyttingskommuner, kommuner med store avstander, kommuner med store sosiale forskjeller – alle har de forskjellige utfordringer. Alle kommuner har jo noe som kjennetegner akkurat dem. Så likeverdige tjenestetilbud betyr ikke at man kan sette en stykkpris pr. hode og tro at man er i mål.

Utjevning er viktig og riktig. La det ikke være noen tvil om det. Samtidig er det ikke til å legge skjul på at jeg som Oslo-representant har vært bekymret for at Oslos bidrag til omfordeling skal bli enda større enn det det er i dag.

Det er ikke alltid lett å få forståelse for at storbyutfordringene er spesielle. Jeg tror f.eks. det er vanskelig å forstå uten å ha sett det, hva det betyr for skolehverdagen når elevene på en grunnskole har flere titalls forskjellige nasjonaliteter. Det finnes ingen annen kommune hvor de sosiale forskjellene er større. Det er verdt å ta med seg når man diskuterer forskjeller mellom kommuner. Kriminalitet, prostitusjon, narkotika er også problemer vi må hankses med i en helt annen skala enn samtlige andre kommuner i dette landet. Kriminalitet, prostitusjon og narkotikatrafikken søker seg mot storbyen. Det er et ansvar vi tar, men vi trenger en forståelse for hva det krever av ressurser. Samtidig har Oslo spesielle oppgaver som hovedstad, som motor og som vertskap for store statlige virksomheter. Hovedstadstillegget på 300 mil. kr er en anerkjennelse av akkurat det. Både statsråden og regjeringsfraksjonen fortjener ros for å ha sett dette. Vi er fra Oslos side glade for å ha fått et slikt tillegg, som til en viss grad kompenserer for Oslos økte bidrag til inntektsutjevningen.

Så klarer jeg ikke å la være å kommentere Fremskrittspartiets omsorg for lokaldemokratiet, samtidig som partiet skal tappe kommunen for oppgaver. Hver enkelt av oss skal finne fram til noen som tilbyr de tjenestene vi trenger, og så skal regningen gå til staten. At det må bli et vanvittig byråkrati ut av et slikt system, er nå en ting. Det som er langt mer alvorlig, er at dette i bunn og grunn betyr at man kan legge ned kommunen. Private skal tilby tjeneste-

ne. Staten skal betale. Kommunens rolle, folkestyret, kommunens egne muligheter til å foreta prioriteringer, lokale politikere som faktisk har et ansvar overfor innbyggerne sine i egne kommuner, vil fullstendig forvitte, men et gigantisk NAV-kontor vil jo de fleste kommuner få med en slik modell. Det forundrer meg at denne tanken skaper slik begeistring i Fremskrittspartiets rekker.

Vera Lysklætt (V) [12:39:00]: Kommunesektoren utgjør en betydelig andel og er en viktig del av offentlig virksomhet. På mange områder utgjør den en svært effektiv forvaltning av fellesskapets midler og leverer god kvalitet på tjenester til innbyggerne. Kommunesektoren står også overfor store utfordringer. Stigende levealder, stor fraflytting i deler av landet og stor befolkningsvekst i andre deler, kamp om arbeidskraft og økte krav om nye tjenester er blant noen av dem.

En annen og svært viktig utfordring i kommunal sektor er kvaliteten på innholdet i skolen og på skolebygg og innemiljø. Nasjonale føringer gir rammer for skolen, men den utførende delen er i stor grad opp til den enkelte kommune og kommunepolitikere. Venstre ønsker å prioritere de nasjonale ressursene annerledes enn Regjeringen. Vi ønsker ikke å utvide timetallet i småskolen med fem uke-timer. Vi mener dette er feil prioritering nå. Vi vil heller bruke ressursene på å sikre at allerede eksisterende timer gir bedre læring. Venstre vil derfor bruke mer ressurser på et lærerløft og på å innføre et kompetanseår for lærerne. Flere fylker har på initiativ fra Venstre utredet hva det vil koste å innføre et kompetanseår, som viser at dette er fullt mulig å få til. Vi merker oss at Regjeringen nå later til å komme gradvis etter.

Rekruttering av lærere er en annen utfordring som dels krever en nasjonal prioritering, og en femårig lærerutdanning er et av virkemidlene. I tillegg til dette er Venstre opptatt av lærerutdanningen som skjer ved universitetene, og som i større grad rekrutterer til den videregående skolen. Søkingen til de klassiske undervisningsfagene for videregående ved universitetene er sterkt synkende, ikke minst gjelder dette for realfag og språkfag. Det er en nasjonal oppgave å se på incentiver for å styrke søkingen til og kvaliteten på utdanning av lærere til den videregående skolen. Det er en kjensgjerning at gjennomsnittsalderen blant lærerne i videregående er høy. Mange lærere skal erstattes i løpet av få år. En annen utfordring i videregående skole er det store bortfallet av elever. Her er det påkrevd å fokusere på gjennomføring på et lavere nivå enn studie- og yrkeskompetanse. Vi må legge bedre til rette for dem som ikke kan følge det normerte skoleløpet. Dette innebærer bl.a. å bringe mer praksis inn i utdanningsløpet og å styrke rådgivningstjenesten både i ungdomsskolen og i videregående skole.

En samlet komitee står for øvrig bak oppfatningen av at mange skolebygg ikke oppfyller kravene i elevenes arbeidsmiljølov, og at dette går ut over læringsutbytte og trivsel for svært mange elever. Hele komiteen understreker at denne delen av læringsmiljøet må prioriteres. I lys av dette blir det merkelig når Regjeringen avviker den vellykkede ordningen med rentekompensasjon for skolebygg to år før

tiden. Venstre har i sitt alternative statsbudsjett for 2008 prioritert 2 milliarder kr til denne ordningen.

Til slutt vil jeg ta opp det faktum at samiskspråklige elever ennå ikke har fått en eneste lærebok tilpasset Kunnskapsløftet. Her har vi et felles ansvar for å rydde opp. Venstre har nå i sitt alternative budsjett prioritert 2 mill. kr til en slik læremiddelkoordinator.

Steinar Gullvåg (A) [12:42:58]: Jeg har lyst til å begynne med en aldri så liten historie fra dagliglivet i en herværende kommune styrt av Fremskrittspartiet og Høyre.

Det har seg nemlig slik at datteren til en eldre, hjelpe-trengende dame syntes moren så tufs ut på håret etter at hun hadde fått hjelp til å dusje. Så spurte hun hjemmetjeneren om de ikke kunne rulle opp morens hår etter dusjen. Svaret hun fikk, var som følger: Det lot seg dessverre ikke gjøre, for de hadde ikke vedtak på det.

Slik fungerer det i Oslo. Svaret er selvfølgelig et produkt av det såkalte bestiller/utfører-systemet som idealiseres av høyrepartiene, og som nå har ridd norske kommuner som en farsott de siste årene. I mange kommuner har sykepleierne flyttet inn på kontorene, der de nå sitter og gjør vedtak etter nærmere bestemte retningslinjer. Det blir med andre ord flere til å administrere og færre til å pleie. På samme måte skilles viktige virksomhetsområder ut som egne kommunale foretak, som i neste omgang konkurranseutsettes. Høyrepartiene kaller det for effektivisering. Resultatet blir byråkratisering. Samtidig registrerer vi at område etter område på denne måten flyttes ut av folkevalgt kontroll, altså flyttes styringen av viktige kommunale tjenester til administrasjon – og til markedet, selvfølgelig.

Jeg synes vi bør interessere oss langt mer for hvordan kommunene organiserer og utfører sin virksomhet. I det borgerlig styrte Larvik skal eiendomsdriften nå skilles ut som et eget foretak, ikke fordi eiendomsdriften da blir så mye bedre, men fordi selve driften flyttes ut av de kommunale budsjettene. Slike konstruksjoner er oftest en refleks av høyrepartienes holdninger til kommunal virksomhet i sin alminnelighet. Dersom de mot formodning skulle gjenerobre stortingsflertallet neste år, må vi vente oss nye omganger med konkurranseutsetting og privatisering og sulteføring av kommunene for å tvinge dem til kommunesammenslåinger, altså den kjente Erna-metoden. Her er Fremskrittspartiet og Høyre enige.

Det er nå på tide at Fremskrittspartiets nestleder Per Sandberg snart forteller oss hvilke 270 kommuner han skal fjerne fra det norske kommunekartet. Sandberg har som kjent vært i Danmark og latt seg inspirere. Han uttaler til Kommunal Rapport at mange av dagens kommuner er for små til lokalt selvstyre. Han legger til at han nå skal bruke både gulrot og pisk for å få dette til. Jeg synes vi nå fortjener en nærmere forklaring på både gulrotter og pisk.

Dagfinn Sundsbø (Sp) [12:46:18]: Jeg har i Senterpartiet gjort meg til talsmann for den omlegging av selskapskatten som nå gjennomføres ifølge Regjeringens

forslag og etter tilslutning fra Stortingets flertall, slik det i hvert fall ligger an til i innstillingen.

Mitt standpunkt er tatt ut fra lokale forhold i en press-region. I hovedstadsregionen har vi et felles bolig- og arbeidsmarked. Det er 23 kommuner i Oslo og Akershus som sliter med å samarbeide om areal- og transportplanleggingen. Nå er hver kommune sin egen lykkes smed i kampen om de «fetest» bedriftsetableringene. Når det er slik, blir resultatet altfor ofte dårlige løsninger miljømessig, fordi vi bruker arealer feil og genererer pendling vi kunne unngått ved en bedre lokalisering av ny aktivitet.

De 13 romerikskommunene utviklet i samarbeid med Akershus fylkeskommune for noen år siden en felles fylkesdelplan, hvor de kom svært langt i å samordne sine løsninger om bolig- og næringsutvikling. Fordeling av vekst og næringsetableringer ut fra hva som gagnet helheten og ikke den enkelte kommune alene, ble lagt til grunn. Dette sprakk selvsagt når selskapsskatten igjen ble gjort kommunal. Kampen om de gode inntektene fra de rikeste bedriftene ble naturlig nok viktigere for den enkelte kommune enn en samordnet bolig- og næringsutviklingspolitikk og en miljøvennlig transport- og arealplanlegging.

Jeg opplever det derfor som en klok beslutning, sett fra et pressområdes side, som hovedstadsregionen, å gå tilbake på den for så vidt gode tanken om at kommunene skal stimuleres til å tenke dynamisk næringspolitikk gjennom å få gevinster gjennom næringsbeskatningen. Men den gode tanke fungerer ikke når miljø- og transporthensyn tas med, slik noen later til å tro, ifølge deres merknader i denne innstillingen.

Så til et helt annet forhold: NAV-reformen. Kommunene er sentrale i gjennomføringen av den største velferdsreformen på tiår, som vi nå er midt oppe i gjennomføringen av. I Senterpartiet mener vi at kommunenes plass i NAV-reformen er svært viktig. Det er og blir utfordrende å finne balansen mellom kommune og stat i styringen av de aktivitetene som skal ivaretas av de kommunale NAV-kontorene. Det må vi lykkes med. Det er kommunene som står innbyggerne nærmest, og som har tradisjon for å utvikle løsninger som er tilpasset lokale forhold og den enkeltes situasjon.

Innføringen av kvalifiseringsprogrammet med kvalifiseringsstønad for langtids sosialhjelpsmottakere er en av de viktigste reformene denne regjeringen har gjennomført i sitt arbeid med å bekjempe fattigdom. Men siden dette tiltaket innføres parallelt med innføring av NAV-kontorene, vil vi måtte vente til utgangen av 2009 før hele landet er omfattet av ordningen. Det er altså ikke slik som opposisjonen gir inntrykk av i sin merknad, at kvalifiseringsprogrammet er innført over hele landet. Det blir det først om halvannet år. Det er heller ikke slik som de samme partiene antar, at kommunenes sosialhjelpsutgifter som følge av dette programmet vil bli sterkt redusert. Kommunene bidrar fortsatt med sin del i finansieringen av kvalifiseringsprogrammet, ut fra det som har vært nivået på sosialhjelp. Så kommer i tillegg staten med det som skal til for å få kvalifiseringsstønden opp på 2 G.

Peter Skovholt Gitmark (H) [12:49:55]: Man kan ikke bli annet enn forundret av å høre representanten Gull-

våg og måten han svartmaler på. Han trekker fram enkeltkommuner som skal ha vært styrt av Høyre og Fremskrittspartiet, og umiddelbart i samme slengen trekker han inn diskusjonen om både bestillerfunksjonen og en underliggende stoppeklokkementaltet.

Representanten Gullvåg tar grunnleggende feil. Det Høyre og Fremskrittspartiet gjør, er å sette den enkelte i sentrum. Ved å ha fritt brukervalg får den enkelte pasient mulighet til å velge ikke bare hvem som kommer hjem til dem, men også hva vedkommende skal gjøre. Spørsmålet her handler i realiteten om hvordan vi ser det enkelte menneske, om det skal være vi som politikere som skal sitte i en kommunestyresal eller her på Stortinget og bestemme at alle skal få det samme tilbudet, eller om den enkelte pasient eller bruker har behov for annen type hjelp, og kan bestemme bruken av tiden selv.

La meg så gå tilbake igjen til kommuneøkonomien. Scenen er den samme i år som den har vært tidligere, men retorikken er vesentlig forandret. Nå har de rød-grønne gått over til å snakke om likeverdig tjenestetilbud og alle mulige slags fine retoriske ønsker, i stedet for – som man var vitne til i forrige stortingsperiode, i begynnelsen av denne perioden – revolusjonen: mer til kommunene. Man har nå gått bort fra det, nettopp fordi man innser at man har skapt en forventningskrise. Hva kommunene lider av for øyeblikket, er nettopp rød-grønn retorikk, hvor man på den ene siden sier at man har bevilget 21 milliarder kr mer til alle gode formål i kommunene, mens KS og kommunene selv på den andre siden opplever noe stikk i strid med det. KS mener at det i perioden 2007–2008 faktisk har vært en realnedgang i de frie inntektene. Spørsmålet er, når man trekker fram rød-grønn retorikk fra 2004–2006: Hva har skjedd? – Åpenbart nok et løftebrudd.

La meg så bare legge til at det må jo være et paradoks, ikke minst for dagens regjering, at så langt har Bondevik II-regjeringen prioritert kommunene høyere enn Stoltenberg II-regjeringen, målt i prosent av våre samlede utgifter.

La meg aller sist komme inn på selskapsskatten og det lokale selvstyret, og også lokal skattøre. Man har fra KS' side, på samme måte som fra Høyres side, et ønske om at den lokale skattøren skal være om lag 50 pst. Regjeringen har nå nedjustert det. Det betyr at kommunene settes i mye dårligere stand til å løse egne oppgaver. Det blir vanskelig å se at det finnes variasjoner mellom kommunene, og at kommunene kan velge ulike løsninger.

Mangfold er ikke en trussel. Det skaper faktisk utvikling og framgang.

Gunn Olsen hadde her overtatt presidentplassen.

Svein Roald Hansen (A) [12:52:59]: Vi får i denne debatten og i innstillingen presentert Fremskrittspartiets teorier om hvordan vi burde gjøre dette, nemlig ved stykkprisfinansiering. Da ville alle problemer være løst.

Det er flott å ha visjoner, men av og til er det fornuftig å se på hva som skjer i virkeligheten der Fremskrittspartiet får makten. De har nå fått makten i Norges sjette største by, Fredrikstad. Der har de lovet å fjerne eiendomsskat-

ten. De sa før valget at de visste hvordan de skulle gjøre det, men de ville ikke fortelle det før etter valget. Nå er den fortellingen forsvunnet i det blå. Derimot har vi fått en innstramming i skjenketidene, og fra høsten av blir det forbudt i Fredrikstad å selge mat mellom klokken 2 om natten og klokken 6 om morgenen. Så i FrP-styrte Fredrikstad kan du gå inn på 7-Eleven og kjøpe et helt brød og en pakke med grillpølser, men ikke et påsmurt rundstykke og varm pølse i lompe.

Her i salen i forrige periode, hvor Fremskrittspartiet gjorde opp budsjettet med regjeringen Bondevik, var det ikke noen prioritering av mer til kommunene. Det var noen få hundre millioner kr et par ganger, men det store løftet i regjeringen Bondeviks opplegg i forrige periode var da Arbeiderpartiet lagde budsjettforlik med regjeringen. Da ble det 2 milliarder mer til kommunene.

Så er vi inne i kampen om virkeligheten. Vi hører nå at et løft i kommunenes inntekter på nær 21 milliarder i realvekst, noe som aldri har skjedd tidligere, det skal nå bortforklares. Ja, jeg møter også ordførere som sier at pengene er blitt borte. Hvis det er tilfellet, er det i grunnen viktig å kalle på en revisor. Det som har skjedd, er at vi har fått 25 000–26 000 flere årsverk, 11 000 av dem i pleie- og omsorgssektoren, og 26 000 flere barnehageplasser. Det er klart at da øker utgiftene.

Det er helt riktig, som det er sagt i debatten, at vi også har hatt en kostnadsvekst som har vært sterkere enn det man har forventet. Men vi må ikke glemme at hvis lønnsoppgjøret blir dyrere enn lagt til grunn, er det kommunenes eget ansvar. Man kan ikke frata kommunene ansvaret for at de også må holde orden på utgiftssiden. Med den situasjonen vi er i, er det riktig at det fortsatt er trangt. Når vi legger på oss og spenner ut livreima et par hakk og så fortsetter å legge på oss, er det trangt. Men det er – nær sagt – blitt mer av oss!

Så tyr man til dette knepet om at andelen av bruttonajonalproduktet har gått ned. Nå er liksom det blitt målet på hvor romslig eller hvor trangt det er i kommunesektoren. Bent Høie sa at andelen av BNP er omtrent den samme nå som den var under Bondevik-regjeringen. Ja, men BNP er atskillig høyere. Og det kommer til å svinge i takt med oljeprisen.

Det er stramt i kommunesektoren fortsatt. Det kommer til å være stramt, fordi utfordringene vokser. Det er en felles utfordring, men svaret ligger ikke i noe hokuspokusopplegg med stykkprisfinansiering.

Lena Jensen (SV) [12:56:45]: Da jeg ble født, i 1973, gikk om lag 3 pst. av norske barn i barnehager. I dag er 96 pst. av barna innom en barnehage før skolestart. Dette er en revolusjon – både i synet på barnehager og i muligheten til å få en barnehageplass. Denne revolusjonen ville ikke vært mulig uten SV. Det er innført en makspris i barnehagene på 2 300 kr pr. måned. Prisen på en kommunal plass er redusert med 34 pst. siden 2002. For bare noen dager siden vedtok Stortinget retten til barnehageplass. Den er nå lovfestet. Dette er utrolig viktig for foreldrene og for ungene våre. Barnehage er bra for ungene. Dette året vil vi bruke 21 milliarder kr på barnehage. Det gjør vi fordi

vi ikke bare bygger ut, men fordi vi også satser på kvalitet og innhold i barnehagene.

Kommunene er selve hjertet, selve navet, i velferdsstaten Norge. Og det er viktig at vi styrker kommuneøkonomien. Jeg er veldig stolt over å være en del av en flertallsregjering som prioriterer kommunene, og som gir kommunene handlingsrom og muligheten til å drive gode skoler og gode helse- og omsorgstilbud.

Det er sant at landet er langt, og det meste er mot nord. Det er noen utfordringer som man har i nord som man ikke opplever så veldig mange andre plasser. Jeg er glad for at kommunalkomiteen sier i sin innstilling at kommunene i tiltakssonen i Nord-Troms behandles ulikt med Finnmark-kommunene, og at man ber Regjeringen om å se nærmere på dette. Dette mener jeg er en meget viktig merknad, for disse Nord-Troms-kommunene står overfor de samme utfordringene og har den samme næringsstrukturen, de samme avstandene og også det samme været som Finnmark-kommunene har. Det er riktig av kommunalkomiteen at man ber Regjeringen se nærmere på dette opp mot budsjettet 2009. Gjør man noe med dette, vil det ha betydelige virkninger og ringvirkninger for en rekke kommuner i Nord-Troms.

Noen kommuner er omsorgskommuner i større grad enn andre, og jeg er utrolig glad for at Regjeringen sier at man i budsjettet for 2009 vil komme tilbake til en rekke av de kommunene som er såkalte vertskommuner, og at man igjen skal øremerke vertskommunetilskuddet. Jeg er glad for at man kommer tilbake til dette i budsjettet for 2009. Dette er viktig, for dette er rettferdighet i praksis.

Johannes Rindal (Sp) [12:59:52]: Stortinget behandler i dag kommuneproposisjonen for 2009, inkludert et nytt inntektssystem for kommunene. Fortsatt viser Regjeringen en sterk vilje til å satse på kommunene, og jeg, som senterpartist og opplending, er fornøyd med de grepene som er gjort i det nye inntektssystemet. Prinsippet om en sterkere utjevning er nødvendig for å gi distriktskommunene mulighet til å utvikle sitt tjenestetilbud framover.

For Oppland innebærer forslaget at alle de 26 kommunene i fylket kommer positivt ut. Faktisk får Oppland-kommunene en samlet vekst på 169 mill. kr neste år. Ni kommuner kommer inn under det nye distriktstilskuddet, og sju kommuner får fortsatt regionaltilskudd. Samlet sett tjener også kommunene i Oppland på utjevningssystemet for selskapskatt, som ligger i forslaget. Det er derfor grunn til å gi honnør til Regjeringen for å ha tatt modige grep for å sikre levedyktige lokalsamfunn i hele landet.

Det er likevel ikke slik at vi med dette kan si at vi nå har løst kommunesektorens utfordringer: Kostnadsveksten er sterk, det er økende rekrutteringsproblemer innen omsorg og skole, i for mange kommuner går næringsutviklingen på tomgang, områder som ungdom, fritid og kultur er fortsatt salderingsposter når budsjettene skal spikres, og befolkningsnedgangen er fortsatt reell i kommuner som har hatt befolkningsvekst som øverste mål i flere år.

I Senterpartiet er vi opptatt av å gi kommunene stor frihet til å løse sine velferdsoppgaver. Det er forutsatt at kommunene viser vilje til å tenke nytt, til å samarbeide

på tvers av kommunegrensene, til å ta i bruk ny teknologi og ikke gjøre ting slik det alltid har vært gjort. Kommunesektorens utfordringer blir ikke løst gjennom økonomi alene, men gjennom innovasjon, samarbeid og pragmatisme. Samfunnet utvikler seg raskt, og jeg blir mer og mer usikker på om kommunestrukturen i mitt hjemfylke er optimal når det gjelder å løse framtidens utfordringer. Jeg tror dette blir en stor og nødvendig debatt framover – en debatt som må gå lokalt, og ikke minst avgjøres lokalt.

Uavhengig av dette er jeg overbevist om at det løftet som Regjeringen har gjennomført for kommunene de tre siste årene, har gjort at kommunene har overskudd til å drive utviklingsarbeid i større grad enn tidligere. Det er det som må være statens fremste rolle i kommunepolitikken, nemlig å lage et rammeverk som sikrer at alle kommuner blir motivert til å utvikle seg til beste for sine innbyggere, og slik at vi samlet bygger et godt og moderne velferds-samfunn. Her har Regjeringen lagt til rette for nettopp det. Nå er det opp til kommunene å følge opp.

Kari Lise Holmberg (H) [13:02:59]: Jeg har fulgt debatten med interesse. Jeg har registrert at tonen blant representantene fra regjeringspartiene i denne debatten er mer dempet enn den har vært før. Jeg synes det er bra at bråkjekkheden, med enkelte unntak, er borte.

Jeg er imidlertid skuffet over statsråden, som i sin svarreplik til en av representantene ikke klarte å unngå – og det er mot bedre vitende – å snakke om den forrige regjeringens sulteføring av kommunene. Jeg hadde håpet, siden Regjeringen nå har sittet i snart tre år, at den – og ikke minst statsråden – hadde skjønnet mer, kommet på bedre tanker og sluttet med å gi et sånt falskt bilde av den forrige regjeringen.

Det er nemlig en realitet at både statsråden og saksordføreren i dag har valgt bort noen kjensgjerninger. For det første velger man bort å snakke om tiden før Bondevik-regjeringen, f.eks. da Arbeiderpartiets Karl Eirik Schjøtt-Pedersen var finansminister – renten var skyhøy, i hvert fall opp i 8 pst., og situasjonen i kommunene meget vanskelig. Jeg var selv kommunestyrepolitiker i Skien på hele 1990-tallet. Vi skar bort 100 lærerstillinger i en mellomstor kommune. Det er ganske dramatisk. Det var under skiftende regjeringer, men det sier litt om at ting må ses i et tidsperspektiv.

Så velger både Trygve Slagsvold Vedum og Magnhild Meltveit Kleppa bort å si noe om 2005, det siste året til Bondevik-regjeringen. Da hadde Bondevik-regjeringen, med Erna Solberg som kommunalminister, gjennom fire år systematisk bygd opp kommuneøkonomien. Økonomien i landet var på topp, og renten var rekordlav. Under disse gunstige forholdene kom denne regjeringen på plass – etter gedigne valgløfter, som skapte skyhøye forventninger ute i kommunesektoren. Da Regjeringen overtok, kom den til dekket bord, og den gav kommunene et godt løft det første året. Men hva så? Hva nå? Hva er status? Det synes jeg at jeg har hørt i debatten i dag: Kommunene har mange utfordringer – utgiftene er større enn inntektene, veien framover er langt fra så enkel som det regjeringspartiene gikk til valg på.

Arne Sortevik (FrP) [13:06:30]: I dag møter erklæringen fra Soria Moria virkeligheten i stortings salen. I likhet med meg våknet mange av landets innbyggere til en veldig klar melding fra landets kommunalminister på NRK i morges: Avlys alle tanker om utvikling av bedre og nye tjenester – en klar melding til innbyggerne i landets kommuner om den økonomiske rammen for 2009. Samtidig som millioner og milliarder renner inn i statskassen, er budskapet til kommunenes innbyggere at det blir «trangt», for å si det som representanten Hansen. Jeg er redd for at det blir både trangt og vondt i kommunesektoren i 2009. En av mange grunner til at det økonomiske handlingsrommet reduseres, er at vi har en regjering med regjeringsrekord i renteøkning.

Sørheim-utvalgets forslag til nytt inntektssystem er behandlet i proposisjonen. Det forslaget rammer Norges nest største by, Bergen, hardt. Det oppleves som straff for å være motor i verdiskapningen på Vestlandet. Det er uakseptabelt, og det skaper motsetninger mellom landsdeler. Dette må endres.

Flere talere har pekt på at kommunene er ganske ulike, men like fullt er det slik at de står overfor ganske like utfordringer på en del viktige områder. Et av hovedsvarene fra Fremskrittspartiet, i tillegg til å bruke en statlig stykkprisfinansiering, er at vi også må se på anleggssiden, på byggsiden, og vi må finne mekanismer og virkemidler som gjør at vi bruker pengene på en smart måte.

Det har vi jo delvis gjort. Det har vært samstemthet i Stortinget om opprustningspakken til skolebygg. Den er beklagelig nok stoppet etter at vi har nådd 15 milliarder. Det er slik at rentene betjenes over statsbudsjettet, men det er fortsatt et stort behov for opprustning av skolebygg. Så det er uforståelig at ikke den videreføres. Men det som er mitt poeng i denne sammenhengen, er at det er bred enighet om mekanismen – om virkemidlet. Fremskrittspartiet har foreslått – og foreslår igjen – at vi får tilsvarende ordninger for både det fylkeskommunale veinettet og det kommunale veinettet. Der er etterslepet stort. Behovet er enormt. Fylkesveinettet er sekundærveinettet, men det er der verdiskapningen starter og slutter – i transportkjeden. Vi foreslo i statsbudsjettet for inneværende år at vi skulle få en slik tiltakspakke for kommunale og fylkeskommunale veier. Vi var alene om det. Alle partiene avviste det. Vi foreslår det igjen nå i revidert, som vi skal behandle på fredag – 1 milliard til fylkesveier – men står også nå dessverre alene om det.

Vigdis Giltun (FrP) [13:09:50]: Når det vedtas et nytt inntektssystem, burde man kanskje forvente at systemet ville sørge for en såkalt rettferdig fordeling, en fordeling av midler som setter alle kommuner i stand til å utføre gode tjenester innenfor helse og omsorg, sosiale tjenester, skole og oppvekst – på samme måte. Slik er det dessverre ikke i dag, og slik vil det heller ikke bli med det nye inntektssystemet.

Jeg kan vise til Østfold, som er – og som fortsatt vil bli – et fylke der kommunene får lite frie midler til disposisjon, og hvor eiendomsskatt blir brukt for å kunne ivareta helt grunnleggende velferdsgoder. Det er også det fylket

som sammen med Vestfold har lavest sykehjemsdekning – ikke fordi de eldre i disse fylkene ikke har behov for sykehjemsplass på lik linje med andre, men rett og slett fordi det er en skjevfordeling av midler som gjør at disse kommunene ikke kan ivareta innbyggerne på samme måte som andre kommuner.

Det er ikke slik at alle syke i dette landet får en likeverdige behandling. Det har vært sterk fokus på skjevfordeling av midler i helseforetakene, men når det gjelder å sørge for likeverdige helsetjenester som utføres i kommunene, er det altså ikke samme interesse og engasjement.

Nå er det slik at 90 pst. av helsetjenestene utføres i kommunene, og kommunene får stadig overført flere tunge pleietrengende. Uten et inntektssystem som sørger for at pengene følger pasienten, vil skjevheter i helsetilbudet forsterkes i årene som kommer.

Det er også slik at psykiatrimidlene nå skal innlemmes i rammetilskuddet. Det var en glede å høre at Kristelig Folkeparti går sammen med Fremskrittspartiet om å foreslå at disse midlene fortsatt skal være øremerket. Det viser seg – og har vist seg mange ganger tidligere – at i det øyeblikk penger innlemmes i rammetilskuddet, svekkes tilbudet. Spesielt innenfor pleie- og omsorgssektoren er dette alvorlig. Vi får store oppgaver i årene som kommer – det blir stadig flere eldre, stadig flere pleietrengende som kommunen får ansvar for, og sykehusene planlegger også kortere liggetider. Det er derfor rett og slett merkelig at ikke flere partier nå begynner å tenke på at pengene må følge pasienten for at vi skal få et sammenhengende og godt tilbud.

Stadig flere kommuner ser seg nødt til å innføre eiendomsskatt – ikke fordi de vil ha mer penger å rutte med til alt som er hyggelig og greit, men rett og slett på grunn av at de har så dårlig med inntekter at de ikke klarer å opprettholde et skoletilbud eller et helse- og pleietilbud på en forsvarlig måte. Det kan da ikke være slik at de fattigste kommunene, de som kanskje har innbyggere med lavest inntekt, skal se seg nødt til å innføre eiendomsskatt for å kunne opprettholde helt elementære goder til sine innbyggere?

Jeg hørte Arbeiderpartiets representant Svein Roald Hansen snakke om skjenketidene i Fredrikstad. Jeg kan fortelle at innbyggerne i Fredrikstad var langt mer bekymret for den lave sykehjemsdekningen og arven etter en arbeiderpartistyrte kommune gjennom mange år – en kommune med landets høyeste eiendomsskatt og landets laveste sykehjemsdekning. Jeg håper at flere etter hvert vil se på inntektsfordelingen på en helt annen måte enn det som blir vedtatt i dag.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [13:13:14]: Jeg må først kommentere representanten Giltuns innlegg. Østfold er et av de fylkene som tjener på den omleggingen vi gjør i forhold til selskapskatt og sterkere inntektsutjevning. Alle kommuner i Østfold tjener på det. Derfor er det rart å lese i innstillingen at Fremskrittspartiet mener at en større andel av selskapskatten skal gå til kommunene, ikke en mindre andel. Det vil alle kommuner i Østfold tape på. Så det er direkte inkonsekvens mellom det som står i innstillingen,

og det representanten Giltun sier. Det Regjeringen nå gjør, er å forbedre inntektsmulighetene til kommunene i Østfold, ikke det motsatte. Hvis Fremskrittspartiet får gjennomslag for å øke selskapskattens andel, vil kommunene i Østfold komme dårligere ut. Så ordene fra talerstolen og ordene i innstillingen står i direkte motstrid.

Det er jo det som har vært litt paradoksalt i hele debatten i dag. Representanten Thomsen, også fra Fremskrittspartiet, viste til at fylkesrådmannen i Hordaland var så bekymret fordi han måtte kutte. Det skjønner jeg godt. Men hva hadde blitt konsekvensen hvis Fremskrittspartiet hadde fått gjennomslag for sitt forslag i fjor, der man la inn et kutt på over 1 milliard kr til fylkeskommunene? Ville kuttet blitt større eller mindre da? Det ville selvfølgelig blitt mye større. Det som er litt forunderlig når man sitter og følger med i debatten og kjenner historien til flere partier, og vet hva Fremskrittspartiet foreslo i fjorårets budsjett, er at de klager over at det er kutt i år, når vi foreslo 1 milliard mer – for en gang skyld foreslo vi mer – til fylkeskommunene. Likevel kommer Fremskrittspartiets representant i salen og sutrer over opplegget, et opplegg som med deres forslag ville ha vært enda dårligere.

Så er representanten Holmberg ute og sier at Kleppa og Vedum ikke tør snakke om år 2005. Jeg kan gjerne snakke om år 2005 hvis det er ønskelig. Men jeg tror ikke det er så veldig ønskelig sett fra et Høyre-ståsted, for hvis man ser på antall ansatte i helse- og omsorgssektoren i 2005, var det en reell nedgang. Det er litt uenighet i innstillingen om hvor mange det var, men i proposisjonen er det anslått en reell nedgang på 1 600. Så ble det regjeringsskifte, og nå har vi hatt en reell oppgang i 2006 og 2007 på 11 000 årsverk.

Når en har hatt en reell nedgang i antall årsverk innenfor pleie og omsorg i kommunal sektor i 2005, kan en ikke skryte av at en har hatt et netto driftsresultat på 3,6 pst. – det er bare en teknisk måte å beregne kommunenes overskudd på. Det viktigste er hvilke oppgaver kommunene løser. Og i 2005 var det altså en reell nedgang innenfor helse og omsorg, en av de viktigste sektorene. Denne regjeringen har fått til et velferdsløft – det er 11 000 flere årsverk innen pleie og omsorg, det er 26 000 flere barn som har barnehageplass, det er flere timer i grunnskolen, og kommunene har et bedre fundament, selv om det fortsatt er store utfordringer.

Björg Tørresdal (KrF) [13:16:23]: Kristelig Folkeparti er glad for de endringer som vedtas i dag. På nesten alle punkter er vi enige med Regjeringen i at det skal foretas en større omfordeling.

For oss handler det ikke om hva min kommune eller mitt fylke tjener på den ene eller andre ordningen, men det handler om hva som er rettferdig. Og det som iallfall er rettferdig, er at en har lik kvalitet på velferdstjenestene i alle kommuner i hele Norge. Så kan vi gjøre det på forskjellige måter. De fleste omleggingene som skjer i dag, støtter Kristelig Folkeparti, fordi det jevner ut inntekter – fra dem som har mye, til dem som har mindre. Fremdeles har de skatterike kommunene mye penger igjen og over gjennomsnittet.

Men allikevel – selv om vi er fornøyd med det meste, er det et par ting jeg vil peke spesielt på, som jeg håper statsråden tar med seg. Jeg har sagt det før, og jeg gjentar det: Dersom en ikke øker de frie inntektene utover det Regjeringen har foreslått, med ca. 1,5–2 milliarder kr, vil en ikke få noen opptrapping – en vil ikke få noe økt økonomisk handlingsrom, en vil kun dekke de økte utgiftene som foreligger. En vil altså gå rett fram: Den samme moderasjonen som en maner til for 2008, vil også gjelde for 2009. Jeg oppfordrer statsråden til å se på muligheten for å øke de frie inntektene noe, for å gi handlingsrom, for å gi muligheter til økt kvalitet i skole og eldreomsorg.

Og så vil jeg be statsråden tenke seg om når det gjelder psykisk helse. Både Mental Helse Norge og Landsforeningen for Pårørende innen Psykiatri har sagt at vi må se på evalueringen av opptrappingsplanen for psykisk helse før vi avslutter det viktige arbeidet det er å avklare og lage en forutsigbar politikk på dette området. Tenk dere om: Det går an å utsette, sånn som en har gjort for barnehager.

Og når det gjelder barnehager: Jeg vil be Regjeringen arbeide for en finansieringsordning som vil sikre at vi fortsatt har både private barnehager med god kvalitet og kommunale barnehager – og full barnehagedekning. At SVs representant Rolf Reikvam sier at han mer tillit til lokalpolitikere enn til undertegnede, er greit nok, men de private barnehagene er usikre på hvilken finansiering de kan regne med i framtiden. De trenger forutsigbarhet, slik at de kan bidra til full barnehagedekning – ikke bare for ett år eller to år, men på sikt.

Hvis en tar med seg de punktene som Kristelig Folkeparti tar opp nå, tror jeg opplegget for 2009 kan bli enda bedre.

Bård Hoksrud (FrP) [13:19:26]: Det er ikke tvil om at vi i dag opplever regjeringspartier som er på vikende front i forhold til fjorårets debatt og debatten før det. Det er helt klart at her er det en regjering og regjeringspartier som er på en helt annen plass enn det de var i de to foregående årene under den tilsvarende debatten.

Jeg synes det er interessant å starte med Svein Roald Hansens innspill om lønnsoppgjøret: Hvis kommunene går utover lønnsrammene som blir vedtatt i Stortinget, er det kommunenes eget problem. Da kan jeg jo spørre tilbake – og det skal jo bli spennende å se: Når man får streik, er det sånn at da skal staten sørge for at det blir tvungen lønnsnemnd fordi man har et helt annet lønnsnivå i kommunal sektor enn det man har i andre sektorer? Jeg gleder meg litt til å se at denne regjeringen skal ta for seg streiker og sette inn tvungen lønnsnemnd innenfor pleie- og omsorgssektoren, innenfor skolesektoren og andre steder hvor det er massiv streik, fordi kommunesektoren får et langt dårligere lønnsoppgjør enn det man får både i statlig sektor og ikke minst i privat sektor. Det kan jo bli spennende når denne regjeringen skal ta for seg alle streikene i forbindelse med lønnsoppgjøret kanskje til neste vår.

Men så: Det dette faktisk handler om, er at denne regjeringen og flere representanter som har vært på talerstolen, slår seg på brystet og sier at vi er så flinke og gjør så mye bra. Men det hjelper ikke for kommunesektoren

når renteøkningene renner inn i bøtter og spann. For det er det som er resultatet for kommunesektoren. Jeg tror vi har hatt 16 eller 17 renteøkninger siden denne regjeringen overtok, en regjering som skulle sørge for at det ikke ble noen renteøkninger for folk flest og for kommunesektoren, ikke minst, som sliter med mye gjeld. I tillegg har vi hatt en lønns- og prisvekst som ikke er kompensert ut i forhold til de utgifter man har hatt. Da hjelper det ikke å slå seg på brystet og si at vi er flinke, og at vi aldri har bevilget mer penger til kommunesektoren. Det hjelper ikke kommunesektoren. Når nettoen blir mindre enn det man hadde før man fikk de såkalt nye, friske pengene, hjelper det fint lite. For det er sånn i kommunesektoren som det er i privatøkonomien, at det er nettoen, det man sitter igjen med, som faktisk betyr noe for hvor mye man kan bruke.

Så har jeg også lyst til å komme inn på virkningene av det nye inntektssystemet for tre kommuner i Telemark – Nome kommune, Bø kommune og Sauherad kommune. Bø kommune ligger midt mellom Sauherad kommune og Nome kommune. Forskjellen er bare at med det nye inntektssystemet taper Bø kommune, som er en kommune som har positiv utvikling, som er en regional motor, og som virkelig trykker på, 1,5 mill. kr, mens de to andre kommunene, som ligger rett ved siden av, tjener på det nye inntektssystemet, og de har en negativ utvikling i befolkningsveksten. Den kommunen som gjør det man sier, og det man er opptatt av – at distriktene skal komme på banen, at vi skal hindre fraflytting fra kommunene i distriktene – blir altså straffet med inntektssystemet fra denne regjeringen. Jeg synes det er interessant at ordføreren i Bø kommune har bedt også de andre partiene om å ta kontakt for å få vite hvordan ting faktisk er i den virkelige verden der ute.

Tore Hagebakken (A) [13:22:56]: Når en prøver å måke seg veg gjennom alle ordene fra opposisjonen og ser på realiteten etter at en har hørt all denne kritikken av kommuneøkonomien, ser en jo at saken er den at det er ganske bred enighet i komiteen om rammen som Regjeringa legger fram, og det har det også faktisk vært tidligere i denne perioden. Kristelig Folkeparti kunne ønske seg litt mer penger, men det aller mest interessante synes jeg er å kunne konstatere at Høyre nå har gått fra de fleste av sine skatteløfter. Det er helt greit for meg. Jeg synes det er et sympatisk trekk! Det er lurt, fordi velferd er viktigere, og dermed har også Høyre penger til å kunne bli med på våre rammer. Det er bra, for kommuneøkonomien og for velferden.

Det er mange som kunne ønske seg mer penger. Vi kunne ønske det, vi som er særlig opptatt av det kommunale velferdstilbudet, og innbyggere og kommunepolitikere kunne ønske seg det. Men vi er også alle opptatt av veg og bane, at sykehusene skal få de pengene de trenger, og vi er opptatt av mange sektorer som er viktige. Derfor må vi ha et opplegg som balanserer.

Så er det fortsatt mange kommuner som har utfordringer. Men en viktig grunn til at mange kommuner har utfordringer, er inntektsforskjellene mellom kommunene, og det er nettopp det vi tar tak i. Så de vedtak som gjøres

i dag, bidrar i høy grad til at mange kommuner vil få en bedre hverdag.

Fremskrittspartiet lever litt i sin egen verden, eller i sin egen finanspolitiske bingé – en bingé Høyre for øvrig har garantert at de ikke skal opp i. Det blir også tydelig demonstrert i dag at pengene sitter løst i Fremskrittspartiet, for i svaret på mitt spørsmål i replikkordskiftet i dag, så vips, drog Per-Willy Amundsen opp mange milliarder til en ny kompensasjonsordning, for bortfall av eiendomsskatt. Det synes jeg er interessant, at Fremskrittspartiet vil premiere norske kommuner med eiendomsskatt. Eller jeg vil si det slik: Hvis det finnes noen ute i Kommune-Norge som ikke har eiendomsskatt, og som håper eller tror at Siv Jensen skal bli den nye statsministeren, så skynd dere å få på plass eiendomsskatt, så dere er sikret andel i denne gullkantede kompensasjonsordningen som ble lansert med brask og bram her i dag. Det er en oppfordring, for en vet jo aldri her i verden, sjøl om jeg håper at det ikke skal gå Norge så galt.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [13:26:06]: Jeg skal la Hagebakkens innlegg passere i stillhet.

Jeg har en kommentar til representanten Gullvåg, som stod her oppe og rakk ned på Oslo og de kommunale tjenestene som Oslo tilbyr sine innbyggere. Det er jo merkelig da, at stadig flere mennesker ønsker å flytte til denne byen, og så er det jo litt interessant å se at Fremskrittspartiet og Høyre vinner valg etter valg. Da kan man lure på om velgerne har sett noe annet enn det representanten Gullvåg har observert fra sin høye hest her inne i stortingsalen.

Men jeg skulle snakke litt om Sørheim-utvalget. Ingen i denne sal diskuterer nemlig premissene for eller mandatet til Sørheim-utvalget, at økte kommunale tjenester vil stanse flyttestrømmen til sentrale strøk og større befolkningsentra. Dette midlet har altså ikke virket til nå. Man har prøvd det samme år etter år etter år, og flyttestrømmen har fortsatt faktisk økt i omfang. Så det er da ikke helt sikkert at folk flytter fra de små og mindre kommunene fordi det ikke er tilstrekkelig med bøker i biblioteket, eller fordi det ikke er tilstrekkelig med vann i bassenget, eller fordi man ønsker et bedre eller større konserthus eller kulturhus. Det er kanskje ikke dette som er hovedårsakene til at folk flytter fra de små kommunene – det er kanskje helt andre grunner. Kanskje de flytter fordi de ønsker å studere, kanskje de flytter fordi de forelsker seg og gifter seg, kanskje de flytter til større befolkningsentre fordi de der kan få en jobb, ikke bare én jobb, men med mulighet for å bytte og etter noen år kunne gå til en annen jobb. Et slikt mangfold av muligheter finnes ikke, og vil aldri finnes, i små kommuner. Men den problemstillingen har Sørheim-utvalget glemt å diskutere. Man tror altså at ved å ta fra de stedene hvor folk ønsker å bo, og gi til de stedene hvor folk ikke ønsker å bo, blir det mer mangfold og flere folk i griseviltet strøk. Fremskrittspartiet tror ikke noe på den medisinen. Det har vært prøvd år etter år, men fungerer ikke, og det kommer heller ikke til å fungere denne gangen, uansett hvor mye de ønsker å ta fra de store befolkningsentra.

Man tar fra Oslo, som etter hvert har fått store utford-

ringer – utfordringer som regjering etter regjering har pålagt Oslo, med hensyn til 107 000 ikke-vestlige innvandrere, som utgjør en stor, stor kostnad i nesten alle våre sosiale institusjoner. Oslo klarer seg foreløpig, men man ønsker altså å ta enda mer fra Oslo. Man stikker hodet i sanden og later som om disse utfordringene ikke eksisterer, og ber Oslos politikere rydde opp. Det er uverdige. Fremskrittspartiet har en annen løsning, med stykkprisfinansiering, som Per-Willy Amundsen har vært innom. Det vil løse de grunnleggende velferdsbehovene i kommunene. Så får kommunene ha det skattenivået de ønsker å ha selv, og man får gi kommunene de tilbudene som trengs så den skatten strekker til.

Carl I. Hagen (FrP) [13:29:32]: Flere talere har i debatten snakket om Fremskrittspartiets synspunkter når det gjelder stykkprisfinansiering og statsfinansiering av en del oppgaver som nå tilligger kommunene både å organisere og finansiere. I den anledning vil jeg gjerne sitere fra en artikkel i Senior, et magasin for seniorsaken, den 3. juni. Der står det følgende i en artikkel som heter «Finansieringen av eldreomsorgen må legges om»:

«Ordfører Kjell B. Hansen (Ap) og leder for helse- og omsorgskomiteen Dag Haakon Henriksen (H) i Ringerike kommune er enige med Seniorsaken, finansieringen av landets sykehjem må bli en sak for Regjering og Storting. En lang rekke norske kommuner er ikke i stand til å finansiere et fornuftig tilbud til de eldre på egen hånd. Seniorsaken oppfordrer andre kommuner til å tone flagg. Norge trenger et kommuneopprør på vegne av de eldre!»

Jeg slutter meg til det. Det er kun direkte statsfinansiering basert på behovene for eldreomsorg og ikke på den økonomiske evne som vil sikre nødvendig finansiering.

Når det gjelder skoler, står det i boken som professor Stein Ringen nettopp har utgitt, «Hvorfor demokrati?», følgende på s. 82 – og det er ikke en professor som har vært nær tilknyttet Fremskrittspartiet:

«Skolebudsjettene inneholder økonomisk makt. En demokratisering av denne makten kan skje ved å flytte penger fra institusjonenes budsjetter til foreldrene. Ikke for at foreldrene kunne bruke pengene etter eget for-godtbefinnende, naturligvis. Pengene måtte være øremerket for skolegang, men fordelt på en slik måte at alle foreldre har myndighet til å styre sin del av skolebudsjettet.

Et eksempel på praktisk gjennomføring kan være som følger: La alle skoler være betalingskoler og la alle foreldre betale for barnas skolegang. Alle foreldre, både rike og fattige, får tildelt sin andel av skolebudsjettet som de skal bruke til å betale for barnas skolegang. La dette skje i form av øremerkede skolekuponger. Gi foreldrene frihet til å kjøpe skolegang for barna sine på den skolen de selv velger.»

Det er altså stadig flere enn Fremskrittspartiet som mener at man bør flytte makten fra politikere og byråkrater over til de reelle brukere av offentlig betalte og fellesskapsfinansierte tjenester som sykehjem og skoler. Da vil det være brukerne alle de som driver sykehjem, og som

arbeider på sykehjem og skoler, må ta hensyn til, og det må da være langt bedre.

Fremskrittspartiet har sagt dette i 20 år. Vi er veldig glad for at det nå begynner å bli flere politikere i andre partier på det lokale nivå som skjønner fortreffeligheten av Fremskrittspartiets synspunkter, og jeg er veldig glad for at professor Stein Ringen i sin nye bok også har skjønt fortreffeligheten av Fremskrittspartiets stykkprisfinansiering, fellestakpsfinansierte tjenester ute i distriktene.

Ivar Skulstad (A) [13:32:59]: Representanten Hoksrud nevnte at regjeringens partiene var «på vikende front» i denne debatten. Det kan jo skyldes at man hvis man ligger for lenge i skyttergravene, ikke helt ser hva som skjer rundt seg.

Regjeringens opplegg i kommuneproposisjonen er et godt stykke arbeid og et viktig bidrag for å sikre velferden for folk flest. Første punkt i mandatet til Sørheim-utvalget, som har foretatt en egen gjennomgang av inntektssystemet, tar for seg at en skal gjennomgå inntekstutjevningen, både ut fra målsettingen om et likeverdig tjenestetilbud, sikkerhetsnett for skatteinntektsvikt lokalt og nasjonalt, motivasjon for å øke skatteinntektene og et enkelt system for utjevning av skatteinntektene.

Det er godt dokumentert at det er forskjeller i inntekt som er viktigste årsak til ulikheter i tjenestene som kommunene tilbyr. Jeg er tilfreds med at det er bred enighet i komiteen om at forskjellene i inntekt har vært for store.

Kongsvinger er en by- og landkommune og et regionsenter. De får ikke regiontilskudd. For øvrig er det en flott by. Byen har like stor befolkning i sine bygder som en av nabokommunene har totalt. Steinkjer kommune i Nord-Trøndelag er også en flott by, men den får distriktstilskudd, og har fått det i flere år. En slik forskjell bør undersøkes nærmere. Det kan også være god grunn til å se på om kriteriene for distriktstilskudd er definert forskjellig, slik at det gir utilsiktede virkninger. Kan det være grunn til å se på om et regionsenter i et område av distriktskommuner bør få et eget regionsutviklingstilskudd? Det er anerkjent kunnskap at uten vekst i regionsentrene blir det heller ikke vekst i omlandet.

Regionsenteret Kongsvinger har store utviklingsoppgaver i en region som sliter med reduksjon i folketall og sysselsetting. Tall fra 2007 viser at denne byen har vel 2 300 kr mindre til disposisjon pr. innbygger i frie inntekter enn gjennomsnittet for Kommune-Norge. Nord-Odal og Sør-Odal har også en krevende situasjon sammenliknet med landssnittet.

Jeg er glad for statsrådets engasjement og innlevelse i hvordan inntektssystemet kan skape utfordringer for enkelte kommuner, slik hun var inne på i sitt innlegg tidligere i debatten. Statsrådets ekte engasjement, sammen med merknaden fra regjeringens partiene og opposisjonen, unnatt Fremskrittspartiet, som ber Regjeringen følge ekstra nøye med på situasjonen i skattesvake kommuner i Sør-Norge som ikke får del i distriktstilskuddet, gjør meg sikker på at dette vil kunne komme disse kommunene til gode.

Kari Lise Holmberg (H) [13:36:25]: Det er riktig som Tore Hagebakken sier, at Høyre har de samme rammene for kommuneøkonomien som regjeringens partiene. Vi viderefører den satsingen på kommunene som vi hadde de fire årene vi var i regjering. Det kommer vi til å fortsette å gjøre. Men det er én ting som da må sies, og det er at innretningen er svært forskjellig, og det skal jeg komme tilbake til.

Jeg må imidlertid fortsette der jeg slapp i forrige runde, nemlig med statusen i dag. Det store problemet er jo at Regjeringens inntreden etter valgkampen skapte skyhøye forventninger i Kommune-Norge. Det første året trodde politikerne at landet fløt av melk og honning. Det gjorde det for så vidt også, men man regnet med, etter alle de store valgloftene, at dette skulle fortsette. Derfor var det ikke mange restriksjoner. Det var ikke mye nøktern økonomidebatt ute i kommunene det første og andre året av denne regjeringens periode. Nå har pipen fått en helt annen lyd, også ute i kommunene.

Jeg skal nevne fire punkter hvor vi ser på statusen. Det ene er at kommunesektorens andel av hele samfunnskaken nå i gjennomsnitt er mindre enn den var under Bondevik II-regjeringen. I 2005 – det var da en rekke kommuner slapp å stå på ROBEK-listen og var svartelistet. Nå, i 2008, er antall ROBEK-kommuner igjen stigende, og driftsresultatene til kommunene i 2007 ligger under det som har vært målsettingen. Det fjerde punktet er at kommunene nå har store utgifter knyttet til kostnadsveksten.

Da må jeg jo også knytte en kommentar til Svein Roald Hansen. Jeg håper ikke han mener det han sier, at dette med lønnsutgiftene er kommunenes ansvar, for jeg regner med at enhver representant i denne sal vet at lønnsutgiftene henger sammen med den økonomiske tilstanden i landet for øvrig, ikke minst rentenivået og andre kostnader. Så her må en se på den store sammenhengen. Jeg tar det som en ubetenksom uttalelse.

Så hvordan er da forholdene ute i kommunene nå egentlig? Vi kan ta Skien, min hjemkommune, en vanlig mellomstor industrikommune. I fjor stod politikerne fram og snakket som om økonomien ville være godt inn i evigheten. I dag – nå – står politikerne på bystyrets talerstol og skal skjære ned 58 mill. kr. Det er en kommune som ikke har fått noe særlig mer med det nye inntektssystemet, pluss/minus bitte lite grann. Så vi må se på innretningen (presidenten klubber) av den politikken som føres.

Jan-Henrik Fredriksen (FrP) [13:39:48]: Det har jo blitt en artig debatt, og det er litt morsomt å høre på Arbeiderpartiets representanter, som forsøker å legge skylden på alle andre for en eldreomsorg som aldri har fungert godt nok – når man beviselig selv har sittet med makten etter 2. verdenskrig mesteparten av tiden.

Det er også artig å høre en annen arbeiderpartirepresentant vise til budsjettforliket de gjorde med Bondevik II-regjeringen, hvor man fikk til en avtale som gjorde at kommunene fikk 2 milliarder kr mer. Den samme personen unnlot å nevne at Fremskrittspartiet året etter faktisk fikk til en avtale som tilførte kommunene mer enn det doblete. Da som nå: Vi ønsker å bevilge mer til kommunene,

og i revidert nasjonalbudsjett nå ønsker vi også å bevilge 2 milliarder kr mer enn dagens regjering.

Det er driften i kommunene som tar mesteparten av overføringene. Dess mer en kommune bruker på drift, dess mindre frie midler. De kommunene som har overinvestert, har med andre ord mindre frie midler enn andre. Da er faren at det ikke er midler igjen til de gruppene som kanskje trenger det mest, som de eldre, skolen, rusomsorgen og psykiatrien. Derfor ønsker Fremskrittspartiet å prioritere at disse gruppene blir sikret nok midler, slik at vi får en god skole, en god eldreomsorg og nok tilbud innen rusomsorgen og psykiatrien.

Det er ikke bare barnehager som er viktig i samfunnet vårt. Det blir også vist til Larvik, Fredrikstad, man kunne ha vist til Tromsø, Kongsvinger eller Oslo. Oslo er f.eks. delt opp omtrent på samme måte som resten av landet – i noen blå bydeler og noen røde bydeler, som igjen har ansvaret for sine respektive bydeler. Er det de røde eller de blå bydelene som har størst problemer i Oslo?

Når det gjelder fremskrittspartistyrte kommuner, bruker de mer på eldreomsorg enn snittet i Norge. Det er ikke alltid like enkelt når vi vet at der Fremskrittspartiet har overtatt makten, er det som regel konkursbo med store underskudd som man har arvet fra tidligere arbeiderpartistyrte kommuner.

Steinar Gullvåg (A) [13:42:56]: Jeg er umiddelbart enig med representanten Tybring-Gjedde i at det ikke er eldreomsorgen i Oslo som gjør at folk flytter til kommunen. Det har sine helt naturlige årsaker. Til- og fraflyttingen i de aldersgruppene vi her snakker om, er relativt beskjeden.

Representanten Skovholt Gitmark var også åpenbart truffet av den lille historien som jeg berettet fra eldreomsorgen i Oslo, og begynte straks å snakke om valgfrihet. Da er mitt spørsmål: Er det valgfrihet eller mangel på valgfrihet som gjør at eldre pleietrengende damer ikke får rullet opp håret sitt etter en dusj? Er det valgfriheten som gjør at det sitter en masse mennesker i kommunale administrative stillinger og avgjør ned til den minste detalj hvilke tjenester som skal tilkomme den enkelte?

På Nøtterøy, der jeg sitter som medlem av kommunestyret, har Høyre styrt siden formannskapslovene så dagens lys i 1837, og der har man også opprettet dette bestiller/utfører-systemet i omsorgstjenestene. Der driver man også på den samme måten. Der har man også flyttet sykepleierne inn på kontorene, hvor de sitter og administrerer vedtak. Jeg skal til nød være enig i at dette også er en form for valgfrihet, men dette er politisk valgfrihet – som Høyre og Fremskrittspartiet benytter seg av.

Sluttelig er jeg forbauset over at ingen av Fremskrittspartiets talere i denne debatten gjør forsøk på å forklare sin nestleders ønske om å redusere tallet på norske kommuner med 270. Alternativt kan man jo forklare hvilke 160 kommuner som Fremskrittspartiet ønsker å bevare, og hvilke som er for små til å ha kommunalt selvstyre.

Sigvald Oppebøen Hansen hadde her teke over presidentplassen.

Inge Ryan (SV) [13:45:50]: Jeg har lyst til å kommentere det nye inntektssystemet. Jeg registrerer at det er et stort engasjement i denne saken, også fra medlemmer av Stortinget som ikke er i kommunalkomiteen. Det er naturlig, for det er en utrolig viktig sak. Det er nok den saken som betyr mest for hvordan vi skal utvikle fellesskaps-samfunnet, fordi det er kommunene som er de viktigste når det gjelder å skape velferd i Norge. Derfor er det bra at Stortinget har et stort engasjement i denne saken.

Men det er også en veldig vanskelig sak, fordi Norge er så uensartet. Jeg tror nesten hver eneste kommune har sine særpreg som en på en måte kan legge på bordet: *Det* er spesielt for oss, og *det* er spesielt for oss. Enten er det mye snø, eller så flytter for mye folk inn eller ut, eller hva det måtte være. Derfor er det å få et inntektssystem som er 100 pst. perfekt, umulig. Det er umulig å få til, men målet må være å få det så perfekt som mulig og streve mot det, for en klarer aldri å få dette helt rett.

Jeg syns Regjeringa har lagt fram et veldig godt forslag for Stortinget i dag, der den har tatt så mange hensyn som det er mulig å ta. Jeg syns også nivået er veldig bra. Det kan alltid være mer penger i kommunesektoren. Vi som er i regjering i dag, jobber for at kommunene skal ha gode rammevilkår hele tida, slik at man kan gi alle innbyggerne i Norge et godt tilbud. Samtidig vet vi at det fins andre partier her i salen som syns skattelette er mye viktigere enn å bruke penger f.eks. på kommunene.

Til slutt vil jeg kommentere en sak til: Helt siden jeg begynte med politikk, har det vært en kamp i det området jeg kommer fra, Namdalen, fordi man ønsket samme vilkår som man har i områdene i Nordland like ved. Det er fordi både eksperter som har kikket på det, og vi som bor der, ser at man har omtrent de samme rammevilkårene, og da er det rimelig at man også får de samme vilkårene når det gjelder inntektssystemet. Derfor vil jeg gi ros til kommunalminister Magnhild Meltveit Kleppa for at hun har lagt fram et forslag om at Namdalen skal få samme vilkår som Nordland. Det blir hilst veldig velkommen i det området. Samtidig vil jeg gi ros til Stortinget for at de har sluttet seg til det. Dette er en stor dag for Namdalen. Det er en kamp som har pågått i alle år, og endelig er man i mål.

Statsråd Magnhild Meltveit Kleppa [13:48:42]: Eg skal fyrst takka for både støtte og gode råd frå Kristeleg Folkeparti og Venstre.

Eit gjennomgåande spørsmål her har vore: Korleis er eigentleg situasjonen i Kommune-Noreg? Då vil eg at Stortinget skal vita at det er eit arbeid som er veldig godt for departementet å ha i sine vurderingar til kvar tid, og det er det som vert gjort i TBU, Teknisk beregningsutvalg. Det er eit partssamansett utval som er leia av professor Lars-Erik Borge, der både KS, to kommunar og ein fylkeskommune, dei fire mest aktuelle departementa og Statistisk sentralbyrå er representerte. Utvalet greier ut situasjonen i kommuneøkonomien og gjer ei vurdering av korleis tilstanden er. Dei legg fram ein rapport to gonger i året, dei kjem òg med fråsegner til konsultasjonsmøte mellom staten og kommunesektoren. Utvalet står samla

om hovudforståinga av situasjonen i kommuneøkonomien. Det har riktig nok vore usemje om spørsmål knytte til kostnadsveksten, men det rokkar ikkje ved at det er semje om situasjonsforståinga.

Så finn eg det oppsiktsvekkjande at Høgre og Framstegspartiet i dag fremjar eit forslag om ein informasjonskampanje for utfordringsretten. I kommuneproposisjonen for 2004 skriv den dåverande regjeringa og kommunalminister Erna Solberg:

«Gitt at det for mange små og mellomstore kommuner av ulike grunner ikke vil være aktuelt å benytte konkurranseutsetting, er det tvisomt om en generell utfordringsrett vil føre til vesentlig økt bruk av konkurranseutsetting. Det er derfor rimelig å anta at gevinsten ved å innføre en reell utfordringsrett kan bli motsvart av administrativt merarbeid i et flertall av norske kommuner.»

Det vert ikkje nokon informasjonskampanje frå vår side. Eg registrerer at Framstegspartiet i dag gjentek sitt forslag om stykkprisfinansiering, altså færre hender i omsorg og skule, fleire i administrasjon.

Så til slutt: Når eg høyrer korleis Høgre argumenterer, finn eg grunn til å minna om at Noreg ikkje akkurat var eit fattig land i førre fireårsperiode. Det var faktisk nokre ledige hender som kunne utført viktige velferdsoppgåver òg då. No har vi altså fått fleire hender i omsorg. Skulen er styrkt. Der det før vart drøfta nye kutt, har kommunestyra etter regjeringsskiftet i 2005 fått armslag til å satsa. Dette held fram. Det krev ein ansvarleg økonomisk politikk. Det krev fortsett prioritering av fellesskapstilbod.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [13:52:02]: De lokale folkevalgte er, som noen har sagt i løpet av debatten, grunnsteinen i vårt demokrati. Noe av fordelene ved at vi også har lokale folkevalgte, er at de er flinkere til å prioritere lokalt enn hva man er nasjonalt. De ser bedre hva utfordringene i deres kommune og på deres hjemsted er, altså en kostnadseffektiv måte å bruke pengene på.

Debatten i dag viser jo at vi nå har en konkurranse om hvem som gir mest penger til kommunene. Det viser at de fleste av oss har tillit til kommunepolitikere, til at de har evne til å prioritere, og det gleder meg. Alle utenom Fremskrittspartiet har i løpet av denne debatten vist et slags håp om og har en tanke om at man ønsker å prioritere kommunene høyt, og at man skal få tillit lokalt. Det er bra.

Så må jeg komme med et par kommentarer på slutten av debatten til noe representanten Holmberg fra Høyre sa som ikke kan stå uimotsagt. Hun løftet fram dette med ROBEK-lista. Jeg synes det er ganske frekt å dra fram at nå er det så forferdelig med ROBEK-lista, og at nå er det så mange som er på vei inn igjen. Vi ser at ved inngangen til 2005 var det 118 kommuner på ROBEK-lista. Så gjennomførte man en hestekur i kommunesektoren og kuttet mange årsverk, bl.a. på helse- og omsorgssektoren, som gjorde at man fikk et litt bedre netto driftsresultat i 2005 enn man hadde året før. Så man klarte å få noen ut. Men i vår regjeringsperiode, ved inngangen til dette året, var det 42 kommuner på ROBEK-lista. Så det har vært

en enorm reduksjon i antall kommuner som trenger statlig overstyring under denne regjeringen, mens det under den forrige regjeringen var en økning. ROBEK-lista ble innført i 2001. Så det har skjedd et helt reelt taktskifte takket være vilje til å prioritere kommunesektoren.

Så synes jeg det er interessant å høre på representanten Tybring-Gjedde fra Fremskrittspartiet, som sier at vi må satse på de stedene der folk ønsker å bo, implisitt at det er en del steder der folk ikke ønsker å bo. Da er det bare tull å bruke penger på de kommunene som folk ikke ønsker å bo i. Fordi vi ønsker at flere skal satse og bo i Eidskog kommune – i mitt hjemfylke – har de fått 3,6 mill. kr i økte distriktsmidler. Grue har fått 5,3 mill. kr, Åsnes 6,7 mill. kr og Våler 4,6 mill. kr i økte distriktsmidler. De har fått disse midlene, slik at de kan drive en aktiv politikk for å få flere folk til sitt område. Da er mitt spørsmål: Synes representanten Tybring-Gjedde at det er helt bortkastede penger, og vil han erklære de stedene som uønskede steder for folk å bo? I så fall ville det være interessant å få høre det.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [11:09:52]: Bare for å forlenge debatten: Jeg vil si til representanten Gullvåg: Han kommer opp med én enkelt historie fra Oslo, generaliserer og baserer hele sitt innlegg, hele tilstanden til Oslo by, på den ene situasjonen, som selvfølgelig er uholdbar – det er ingen som kan forsvare den type prioriteringer. Selvfølgelig gjør man ikke det. Poenget med Oslos struktur når det gjelder eldreomsorgen, er at flertallet er mer fornøyd med private løsninger enn med de offentlige løsningene. Konkurranse er sunt for å stimulere til bedre innsats og bedre service. Det er ikke for å spare penger, men for å gi de eldre bedre service, og det har Oslos eldre fått, og det skal bli enda bedre i årene som kommer.

Representanten Gullvåg sier at det er ingen i Fremskrittspartiet som tør å snakke om kommunesammenslåinger. Selvfølgelig gjør vi det. Vi kan godt snakke om kommunesammenslåinger. Det er i dag 430 kommuner i et land som har 4,7 millioner mennesker. Alle representanter i denne salen forstår at det ikke er en bærekraftig struktur i Kommune-Norge. Alle vet at kommunesammenslåing vil finne sted. Men ingen tør ta debatten, for de er livredde av populistiske grunner for å miste stemmer i den kommunen som eventuelt vil måtte slås sammen med nabokommunen. Det er årsaken til at debatten ikke tas. Fremskrittspartiet tar denne debatten. Vi skal ha en bred debatt i partiet, ved debatten om partiprogrammet for neste periode, og vi vil bruke landsmøtet til neste år til å se på hvordan dette eventuelt skal gjøres, om man skal lokkes, fristes eller gis andre tilbud, slik at kommuner ønsker å gjøre det hvis de er enige om å bli slått sammen med nabokommunen. Det er mange måter å gjøre dette på. Denne regjeringen har resignert og synes 430 kommuner på 4,7 millioner mennesker er helt utmerket.

Til representanten Slagsvold Vedum: Det er slik at til tross for Senterpartiets gode intensjoner om at folk skal bo i griseendte strøk i dette landet, flytter folk til sentrale strøk. Så har man en politikk som sier at det skal man unngå, vi skal ikke ha det slik. Derfor skal man gi enda

mer midler, enda flere tjenester i de grisgrendte strøkene, slik at man har alle mulige tilbud der. Så flytter folk likevel. Da har man kanskje ikke funnet årsakene til hvorfor folk flytter. De flytter kanskje av helt andre grunner – f.eks. fordi de ønsker å studere. Man kan ikke flytte universitetet til en liten grisgrendt kommune et eller annet sted i Norge. Det er ikke mulig. Så da flytter folk til f.eks. Oslo. Så forelsker de seg der. Så flytter de til sentrale strøk, som Bergen, Stavanger eller Oslo, og så ønsker de å bo der. Der har de et mangfold av tilbud av forretninger osv. som ikke kan finnes i grisgrendte strøk. Så får de seg jobb – ikke bare én jobb skapt av Innovasjon Norge, som kan være i en grisgrendt kommune, men de får en jobb i det private næringsliv og ønsker å være der i tre–fire år. Så får de jobb i en annen privat bedrift i samme kommune. De har det mangfoldet de trenger. Derfor flytter folk – ikke på grunn av flere bøker på biblioteket.

Per-Willy Amundsen (FrP) [13:58:09]: Angrepene mot Fremskrittspartiet i løpet av denne debatten har i hovedsak gått langs to linjer. Det ene gjelder kommunesammenslåing, og det andre gjelder stykkprisfinansiering. Men det er ikke slik som representantene Strømstad Olsen, Gullvåg og andre har prøvd å fremstille det som, at Fremskrittspartiet har til hensikt å tvinge frem kommunesammenslåing. Snarere tvert imot. Vi ønsker å få i gang en prosess, mye etter dansk modell, slik at vi kan komme videre i forhold til kommunestrukturen i Norge. Det er altså 430 kommuner i dette landet. Vi har kommuner i Norge som ikke er i stand til å levere egne regnskap, fordi de ikke har kompetanse internt i kommunene. Det sier noe om at vi har for mange kommuner i dette landet. Det å levere kommunale tjenester har etter hvert blitt såpass komplisert og omfangsrikt at vi må ha større enheter for å gå fremtiden i møte.

Så har vi angrepet om stykkprisfinansiering. Representanten Tørresdal lurer på om vi skal ha 430 ulike typer stykkpriser for de ulike kommunene. Representanten Arnesen har tatt det stikk motsatte utgangspunktet og sier at distriktkommunene kommer til å tape når alle skal få et standardstykkprissystem. Det er ingen av disse representantene som har rett. Vi snakker om en differensiert stykkpris som skal ta opp i seg de ulike kostnadsforskjellene vi har i dette mangfoldige landet. Men det er ikke én stykkpris for hver enkelt kommune, det er et system som ivaretar kostnadsbildet på en god måte.

Så prøvde representanten Hagebakken å lage et morsomt poeng av mitt svar på hans spørsmål i forbindelse med eiendomsskatt. Ja, Fremskrittspartiet er imot eiendomsskatt, men vi har selvfølgelig ikke til hensikt å innføre noen egen type kompensasjonsordning når vi fjerner eiendomsskatten, men vi vil fange det opp gjennom det generelle stykkprisfinansieringssystemet. For problemet i dag er at en rekke kommuner føler seg tvunget til å innføre eiendomsbeskatning bare for å kunne levere de helt fundamentale kommunale tjenestene.

Så registrerer jeg at det har vært rimelig lavmælte representanter fra regjeringspartiene i dag. De har ikke vært så bråkjekke som de har vært ved tidligere anledninger

når vi har diskutert kommuneøkonomien. Og jeg skjønner hvorfor: Regjeringens såkalte satsing på kommunene har fått en brå slutt – som et økonomisk mageplask i et tørrlagt kommunalt svømmebasseng.

Presidenten: Representanten Holmberg har hatt ordet to ganger tidlegare, og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Kari Lise Holmberg (H) [14:01:26]: Jeg registrerer at representanten Trygve Slagsvold Vedum fortsatt ikke ser sammenhenger og utvikling i kommuneøkonomien når han snakker om ROBEK-kommuner.

Så er jeg enig med Inge Ryan i at det er nok umulig eller i hvert fall veldig vanskelig å få et hundre prosent rettferdig inntektssystem. Vi ville med enkelte justeringer beholdt dagens system, som vi mener er bedre.

Jeg vil avslutningsvis bare peke på to svakheter i det som nå blir vedtatt. Det ene er at staten nå gir mindre skatteoverføringer til kommunene. Vi ville hatt 50 pst., nå går det ned til 45 pst. Så ville det vært veldig bra om selskapskatten ble beholdt i kommunene. Det ville ført til bedre jobbing i forhold til næringsutvikling. Det ville skapt mer inntekter som kommunene kunne brukt til velferd. Så jeg registrerer dessverre at Regjeringen gjør kommunene passive i stedet for aktive.

Presidenten: Representanten Tørresdal har òg hatt ordet to ganger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Björg Tørresdal (KrF) [14:02:35]: Når vi stiller spørsmål ved Fremskrittspartiets system med stykkprisfinansiering, ser de på det som angrep. Det var et spørsmål jeg stilte, om de ønsket et system der det var 430 forskjellige stykkpriser i det ganske land. Spørsmålet er ikke blitt besvart. Nå håper jeg at Fremskrittspartiet vil bruke tiden framover til å forklare hva de mener med det differensierte systemet. De mener altså ikke samme stykkpris, de mener tydeligvis heller ikke 430 forskjellige priser. Det jeg trenger å se, er dette systemet forklart, der det framgår om man er villig til å betale det det koster å ha skole på Ut-sira, slik at folk kan bo der, om man er villig til å betale for legevakt i Lierne, og for tjenester med høy kvalitet. I dag har vi et system som gjør at det er mulig å bo i hele landet.

Vil Fremskrittspartiet betale det det koster å opprettholde det bosettingsmønsteret vi har i dag? Hvem skal betale stykkprisen? Og hvem skal bestemme stykkprisen?

Presidenten: Representanten Amundsen har hatt ordet to ganger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Per-Willy Amundsen (FrP) [14:03:42]: Det er mulig jeg uttykker meg veldig uklart. Men svaret på spørsmålet fra representanten Tørresdal var altså: Nei, Fremskrittspartiet skal ikke ha 430 ulike stykkprisfinansieringssatser i vårt system, selvfølgelig ikke. Men vi må ivareta på en god

måte de ulike kostnadskomponentene som varierer over det ganske land, både med hensyn til geografi, med hensyn til hva det koster å føre opp bygningsmasse, og ikke minst å leie bygningsmasse – her er eiendomsprisene varierende – osv., osv. Det vi er opptatt av, er et likt og godt tilbud over hele landet, like kommunale tjenester over det ganske land. Det burde egentlig være en selvfølge, men jeg registrerer at det er kun Fremskrittspartiet som i realiteten står for det i denne sal.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet i sak nr. 1.
(Votering, sjå side 3846)

Sak nr. 2 [14:04:43]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om lønnsregulering for arbeidstakere i det statlige tariffområdet 2008 mv. (Innst. S. nr. 307 (2007-2008), jf. St.prp. nr. 68 (2007-2008))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, sjå side 3848)

Sak nr. 3 [14:05:04]

Innstilling frå kommunal- og forvaltningskomiteen om årsmelding til Stortinget frå Styret for pensjonsordninga for stortingsrepresentantar for 2007 (Innst. S. nr. 306 (2007-2008), jf. Dokument nr. 16 (2007-2008))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, sjå side 3849)

Stortinget har no kome til behandling av sak nr. 4 på dagsorden nr. 100. Saka som her ligg til behandling, har ikkje lege ute den reglementsbestemte tida, dvs. 48 timar. Med heimel i forretningsordenens § 32 vil presidenten foreslå at Stortinget likevel behandlar denne saka no.

– Ingen innvendingar har kome mot presidentens forslag, og det er å sjå på som vedteke.

Etter ønske frå næringskomiteen vil presidenten foreslå at sakene nr. 4, 5 og 6 blir handsama under eitt – og ser på det som vedteke.

Sak nr. 4 [14:06:20]

Innstilling frå næringskomiteen om jordbruksoppgjøret 2008. Endringer i statsbudsjettet for 2008 m.m. (Innst. S. nr. 320 (2007-2008), jf. St.prp. nr. 69 (2007-2008))

Sak nr. 5 [14:06:35]

Innstilling frå næringskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Torbjørn Hansen, Elisabeth Røbekk Nørve, Gunnar Gundersen og Bent Høie om

å fjerne markedsreguleringen på svin (Innst. S. nr. 309 (2007-2008), jf. Dokument nr. 8:96 (2007-2008))

Sak nr. 6 [14:06:52]

Innstilling fra næringskomiteen om reindriftsavtalen 2008/2009 og om endringer i statsbudsjettet for 2008 m.m. (Innst. S. nr. 319 (2007-2008), jf. St.prp. nr. 63 (2007-2008))

Presidenten: Etter ønske frå næringskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir avgrensa til 1 time og 5 minutt, og at taletida blir fordelt slik på gruppene:

Arbeidarpartiet 20 minutt, Framstegspartiet 15 minutt, Høgre 10 minutt, Sosialistisk Venstreparti 5 minutt, Kristeleg Folkeparti 5 minutt, Senterpartiet 5 minutt og Venstre 5 minutt. I tillegg blir det foreslått at statsråden får ei taletid på inntil 5 minutt.

Vidare vil presidenten foreslå at det blir gjeve anledning til replikkordskifte på inntil tre replikkar med svar etter innlegg av hovudtalarane frå kvar gruppe og fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av Regjeringa innanfor den fordelte taletida.

Vidare blir det foreslått at dei som måtte teikne seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Sigrun Eng (A) [14:08:25] (ordfører for saka): Årets jordbruksoppgjer er i hamn. Det blei eit godt oppgjer – ja så godt at departementsråd Grue karakteriserte det som historisk. Det seier ikkje så lite, ettersom han har hatt den jobben under skiftande regime i meir enn 20 år. Avtala syner til St.meld. nr. 19 for 1999-2000, Om norsk landbruk og matproduksjon.

Heile komiteen stiller seg bak målet om å sikre ei langsiktig matforsyning i heile landet, og at landbruket skal produsere trygg mat av høg kvalitet. Næringa ynskjer langsiktighet, som vil gi mange fellesgode, både direkte og indirekte. Landbruket er viktig i våre overordna mål om livskraftige bygder og sysselsetjing i heile landet. Samstundes er bønder og beitande dyr leverandørar av kulturlandskap, slik vi kjenner det i norsk målestokk. Ein samla komite skriv i innstillinga:

«Komiteen vil sikre bøndene stabile og pårekelege rammevilkår, og høve til same utvikling i inntekt som andre.»

Eg går ut frå at kvart parti vil gi uttrykk for sine synspunkt.

Ramma i avtala i år er på 1,9 milliardar kr, fordelt med 1 505 mill. kr i auka råvareprisar, 350 mill. kr som auka løyve over statsbudsjettet i 2009 og 45 mill. kr i overførte midlar frå 2007. Ramma skal brukast til å auke distriktstilskotet, altså styrkje inntektsmoglegheitene for mindre bruk t.d. i Sogn og Fjordane. Påplussinga i pris vil, slik berekninga ligg føre, utgjere 1 kr pr. person pr. dag. Det er ein auke i matbudsjettet dei aller fleste av oss kan leve med, og som gjer at vi

og i framtida vil ha eit landbruk i Noreg – i heile landet.

Når ein tek med i vurderinga alle dei fellesgoda landbruket gir oss, kan vi stå rakryggja og seie: Dette blei eit godt oppgjør for oss alle. Næringsmiddelindustrien er fornøgd; det tryggjer distriktsarbeidsplassane i norsk matproduksjon. Reiselivet er fornøgd; kulturlandskapet blir teke vare på, ikkje minst på grunn av innfallsvinkelen om auka produksjon av saue- og storfekjøt. Dyr skal ut på beite. Det blir gitt sterkare føringar for at beiting skal vere reell, ut frå dyrevelferdsomsyn. Det blir ein smidigare overgang frå bås fjøs til lausdrift. Det blir gitt tilskot for kjøtproduserande dyr, samtidig som den same bonden kan få tilskot for mjølkeproduksjon. Ein kan ha to produksjonslinjer, og mange tomme fjøs kan bli tekne i bruk att.

Bøndene sjølve er fornøgde med avtala. Det er fyrste gong vi har ei avtale som er send ut på urrøysting, og ho gav eit rungande ja.

Eg må få lov å gi heile næringskomiteen ein stor takk for at vi fekk denne innstillinga ferdig. Det blei ei intensiv veke, med knappe fristar.

Landbruksbefolkninga har tiltru til dei raud-grøne. Desse tre åra har næringsgrunnlaget auka med om lag 60 000 kr. I avtala i år er det lagt inn moglegheiter for justeringsforhandlingar dersom prisen på kraftfôr og gjødsel aukar kraftig. Det er vanskeleg å berekne delar av talmaterialet som ligg til grunn for ei slik avtale. Den internasjonale matvaresituasjonen er uviss. Kampen om mat aukar i omfang. Klimaendringar og avlingsskadar tilsier at alle land i større grad enn før bør sørgje for meir produksjon av det naturen gir dei føresetnader for.

Likevel er pessimismen snudd til optimisme. Talet på bruk som blir lagde ned, har flata ut. Behovet for meir investeringsmidlar er eit teikn på framtidstru i næringa. Så er det rydda opp i mjølkesektoren. Enkeltbruk med kvotar under 400 000 liter kan leige av naboane eller andre i rimeleg nærleik for å utnytte kapasiteten. Andre slepp å ta valet om nedlegging. Ein får meir tid til å områ seg.

Ein stram arbeidsmarknad medverkar til ei viss avskaling, men effektivisering gjer at dyretalet er veksande for mange produksjonar.

Regjeringa skal setje ned ei partssamansett gruppe som skal sjå på marknadsordninga for egg og kjøt. Dette må ein ha ein gjennomgang av, for moglegheitene for auka støtte i høve til framtidige WTO-mål er nådd. Noreg deltek aktivt i utviklinga av ei ny WTO-avtale og har som målsetjing at vi òg i framtida skal ha eit levande landbruk over heile landet og sikre nasjonal matproduksjon.

Velferdsordningane er styrkte. Det er viktige tiltak som særleg yngre bønder etterlyser. Det betyr noko å få nokre feriedagar saman med familien, eller å vere sikker på at viss ein er sjuk, så kjem avløysaren.

Betydinga av skogen inn i ei ny tid bør vi fokusere meir på. Det gjeld opptak av CO₂ langt utover det utsleppet landbruket sjølv står for, og moglegheitene til å utnytte skogen til biodrivstoff og biobrensel. Tilplanting, pleie og hausting av ein fornybar ressurs må intensiverast.

Landbruket fokuserer mykje på utslepp, haustpløying og overgjødsling. Store summar er og skal bli brukte for

å kartleggje den optimale dyrkingsforma. Denne regjeringa har hatt som målsetjing at økologisk produksjon skal aukast til 15 pst. innan 2015. Det er ambisiøst, men store og små tiltak og tilskot skal bringe oss nærmare opp mot det målet. Avtala i år gir føringar for å gi matprodusentane «gulrøter». Folket ynskjer fleire økologiske tilbod. Her er det eit vekstpotensial som bør nyttast av norske produsentar. Det er over tid lite berekraftig å hente desse matvarene «world wide».

Tilliten til norskprodusert mat er overveldande. Det er stor fokusering på trygg mat. Ein har eit mattilsyn som er på veg opp å stå, og som folk har tillit til. Tiltak er sette ut i livet for å møte epidemiar. Vi har KSL Matmerk og mange gode merkeordningar som folk føler seg trygge med.

Det er ikkje kvar dag vi blir inviterte til å debattere saker i denne salen som har landa så positivt. Sjølv om kravet frå organisasjonane var skyhøgt, har dei fått ei avtale der yrkesutøvarane er fornøgde. Men vi skal følgje nøye med – moglegheitene og utfordringane er mange, både nasjonalt og internasjonalt. Aukar produksjonen, som vi ynskjer, aukar òg innsatsfaktoren.

Opposisjonen ser inga endring i Regjeringa sin landbrukspolitikk. Kanskje har biletet vorte noko klårare etter alle desse innspela og eksempla. Det som i alle fall er heilt klart, er at om Høgre og Framstegspartiet kjem til makta, blir det inga forhandling om jordbruksavtala i framtida. Føreseielegheita med ei næringsstøtte i botnen og dei strukturendringane desse partia står for, blir nok meir å oppleve som ein blåmandag!

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Øyvind Korsberg (FrP) [14:16:12]: I innlegg og i merknadene i innstillingen er regjeringens partiene opptatt av bosetting i distriktene. Blant annet landbruksoppkjøret er en viktig del av dette. Det er ikke alle som er enig i det. La meg få sitere fra en artikkel som er publisert på nettet, produsert av NTB:

«Forsker slakter rødgrønn distriktpolitikk.» (...) «Målene er uklare og virkemidlene for smale, mener forsker ved NIBR. Forsker Steinar Johansen i Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) mener den rødgrønne regjeringens distriktpolitiske virkemidler er for ensidig rettet mot produksjon, mens målene handler om bosetting.»

Da har jeg bare lyst til å spørre: Er representanten Sigrun Eng enig med forskeren fra NIBR, eller tar forskeren feil?

Sigrun Eng (A) [14:17:08]: Nei. For dei raud-grøne er det viktig å sjå landbruket som ein viktig del og bidragsytar til ein distriktpolitikk som sørgjer for både arbeidsplassar og busetjing over heile landet.

Elisabeth Røbekk Nørve (H) [14:17:32]: Høyre legger vekt på å ha et seriøst og ansvarlig alternativ til dagens jordbrukspolitikk. Det begynner å bli en gjennomgående innvending mot en rekke av de prosessene som Regjeringen kjører, at disse ikke er i tråd med demokratis-

ke prinsipper. Høyre reagerer sterkt på at mens Bondelaget hadde over to uker på å behandle jordbruksoppgjøret, fikk landets øverste valgte demokrati – Stortinget – kun fem virkedager. Høyre mener det er uholdbart å forvente at Stortinget skal kunne ha en forsvarlig behandling av jordbruksoppgjøret med en så kort tidsfrist.

Ser ikke saksordføreren at kun fem virkedagers behandlingstid på en så stor og viktig sak blir både uforsvarlig og svært lite demokratisk?

Sigrun Eng (A) [14:18:26]: Som eg sa i innlegget mitt, var tidsfristen knapp. Men om representanten frå Høgre i ein intensiv periode jobbar berre på virkedagar, bruker vi andre dei dagane som finst, og då var det tolv. Så kan ein seie at det er i minste laget. Det er ei vanskeleg og komplisert sak på mange måtar, og ein skulle absolutt hatt moglegheit til å ha gjort eit godt forarbeid med saka. Men vi har landa godt.

Eg må faktisk seie at det eigentleg ville ha vore underleg om vi i eit demokratisk land skulle ha gitt ut føringane i sluttprotokollen før behandlinga var ferdig og det kom frå statsråden og Regjeringa si side. Det er stikk i strid med det som er normalt.

Ingebrigt S. Sørfohn (KrF) [14:19:29]: I merknadane skriv regjeringspartia at dei òg i framtida vil ha «eit aktivt landbruk med variert bruksstruktur over heile landet». Det er ein flott visjon, heilt i tråd med den visjonen som Bondevik II-regjeringa hadde.

Dette oppgjeret, som har ei høg ramme, og som er vedteke ved uravrøysting, har likevel eit minus, nemleg at ein veldig stor del av dei 1,9 milliardane er teken på målprisar. Det er berre ein liten del som er på budsjettmidlar. Det kan få som konsekvens at dette vert ein fordel for dei store bruka, og at dei små og mindre bruka vil slita, slik at dette er dårleg for dei.

Hadde representanten Eng eigentleg ønskt at fordelinga var litt annleis – at det var gjeve meir på budsjettmidlar, slik at det hadde vore lettare å oppfylla dei intensjonane som går fram av merknadane?

Sigrun Eng (A) [14:20:32]: Eg synest faktisk ikkje at 350 mill. kr er vekslepengar. Det er budsjettmidlar som er brukte til dette. Med den innretninga som er, trur eg faktisk at det er eit godt bidrag til dei små og mindre bruka. I tillegg er det gjort nokre andre grep. Skatteinntaket er senka, slik at ein får større moglegheiter med det som ligg der, for det var ikkje utnytta godt nok slik det låg. Ein har òg senka kravet for å få produksjonsstøtte. Summen av det heile er altså ei god handsrekning til dei middelstore og mindre bruka.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [14:21:45]: I Stortingets siste uke før den møtefrie perioden gjentar det seg igjen at saksordføreren, Sigrun Eng fra Arbeiderpartiet, nærmest står på Stortingets talerstol med jubel, nors-

ke flagg og hornmusikk og hyller Regjeringens inngåtte jordbruksavtale og den rød-grønne landbrukspolitikken. Jeg tror ikke at landbruket kommer til å merke den store forskjellen i forhold til tidligere års avtaler.

Det har vært store forventninger til årets avtale. Det er rimelig, med tanke på de lovnader som de rød-grønne politikerne og landbruksministeren har vært ute med.

Jeg tror oppfatningen blant mange der ute – og jeg er ute og treffer mange bønder – er at de rød-grønne ikke leverer i landbrukspolitikken i forhold til de lovnadene som de har kommet med så langt i denne stortingsperioden. Det har ikke blitt noen store forskjeller i landbrukspolitikken fra Sponheim til Riis-Johansen.

Saksordføreren sier at årets avtale er tidenes beste, og viser til departementsråden i Landbruksdepartementet. Jeg tør minne om den offentlige debatten som har vært rundt denne jordbruksavtalen, hvor forholdsvis kompetente folk som har vært med på mange forhandlinger om jordbruksavtaler tidligere, radbrekker de tallene som er i årets avtale, og hevder nærmest at det motsatte er tilfellet. Dette viser også svakheten med et system som jordbruksavtalen.

Det har i år også vært en merkelig opptakt til jordbruksforhandlingene. Det kom et usedvanlig høyt krav fra bondeorganisasjonene. Saksordføreren karakteriserte det som skyhøyt. Det har vært trusler om aksjoner. Om de har vært reelle eller ikke, har vi ikke fått se noe til, men jeg tror i hvert fall at det er landbruket som har mest å tape med hensyn til å sette i gang aksjoner. Jeg tror heller ikke at landbrukets organisasjoner, som er avdelinger i Senterpartiet og i SV, ville ha satt i gang noen aksjoner mot den sittende regjering. Senterpartiet har truet med å gå ut av Regjeringen, og det var ikke så mange som tok hestehandlerne på alvor når det gjaldt det.

Resultatet av årets jordbruksavtale er at det ble enighet om noe over halvparten av kravet. Da avtaledokumentene skulle underskrives, så vi bilder av lederen i Bondelaget, Undheim, og generalsekretæren, Milli, som smilte fra øre til øre som om de hadde vunnet i tipping. Da kan man spørre seg: Hvor reelt var kravet? Og er det slik at landbrukets organisasjoner skal få innvilget nærmest halvparten av kravet uansett hva slags krav de kommer med? Da blir det morsomt i neste års landbruksforhandlinger. Men det er jo åpenbart at den personen som Bondelaget har satt i Landbruks- og matdepartementet, har levert med hensyn til det arbeidsoppdraget som han har fått fra ledelsen i Bondelaget.

Uravstemningen blant medlemmene i organisasjonene etter at avtalen ble vedtatt, viser at engasjementet rundt jordbruksavtalen egentlig ikke er så stort. Rundt 40 pst. av Bondelagets medlemmer tok seg bryet med å stemme. Det er ikke et veldig stort antall.

I år har vi sett at Senterpartiet ikke lenger får friske midler over budsjettet. Man har nå gått over til prisvirkemidlet, og her er det altså forbrukerne som må ta regningen. Det har vært det enkleste for Arbeiderpartiet, i stedet for å komme med friske midler over budsjettet.

Det har blitt argumentert med at på grunn av den internasjonale prisoppgangen på jordbruksvarer og innsatsfaktorer har man måttet bruke prisvirkemidlet og sette opp de

norske målprisene. Og alle kan ha forståelse for at man i et marked hvor de underliggende kostnadene øker, vil ønske å kunne øke prisene i den andre retningen. Men det er jo ikke slik dette systemet virker. Her er det ikke et vanlig markedssystem med tilbud og etterspørsel som fungerer; her er det et politisk fastsatt målprissystem.

Spørsmålet er: Hva skjer hvis de internasjonale råvareprisene går ned igjen? Er det da slik at de norske målprisene vil bli satt ned igjen, slik at forholdet mellom internasjonale priser og norske priser er det samme? Nei, slik er det ikke. Det er jo fordi man her vil sette markedsmechanismene helt ut av spill, at organisasjonene og Senterpartiet kjemper så hardt for målprissystemet. Derfor er det forbrukerne og industrien som må ta kostnadene, og de er ikke representert i forhandlingene.

Spørsmålet er også: Hvor mye mer får bonden? 10 000 kr mer i år og 16 000 kr neste år er ikke stort. Og vi ser i Nationen i dag at dieselpriene har økt betraktelig bare siden avtalen ble inngått. Jeg tror at når vi kommer til neste års forhandlinger, er forholdet mellom landbruket og andre grupper på det nivået som det var da man inngikk avtalen i år. Derfor tror jeg at flere og flere fremover vil stille spørsmål ved om en jordbruksavtale er et egnet virkemiddel i landbrukspolitikken.

Som det fremgår av innstillingen, ønsker Fremskrittspartiet store reformer i landbrukspolitikken. Det tar for lang tid å gå inn på alle punktene her, men det er et betydelig behov for rasjonalisering, regelforenkling og nedbygging av barrierer innenfor landbrukspolitikken.

Som vi har sett den siste tiden i forbindelse med diskusjonen rundt prisfastsetting på landbrukseiendommer, bidrar den norske landbrukspolitikken til å sette markedet ut av spill. Man setter også bonden i en vanskelig situasjon ved at verdier som er opparbeidet gjennom mange generasjoner, nærmest blir fratatt bøndene, spesielt hvis de ønsker å forlate næringen for å gjøre noe annet.

Fremskrittspartiet mener at den pågående strukturutviklingen må fremskyndes, og vi må få enheter som er betydelig mer robuste. Vi tror at vi i fremtiden vil få et to-delt landbruk med store volumprodusenter innenfor korn, svin, egg, kylling, melk og storfe og mindre nisjeproduksjoner med fokus rettet mot et mer lokalt marked og mot samarbeid med reiselivsnæringen. Det vil også være rom for dem som har spesialproduksjoner, for å finne et marked i utlandet. «Inn på tunet»-ordningen er en veldig god ordning, som bør utvikles videre. Dette fortjener en helt annen tenkning og vilje til modernisering enn vi har i dag. Vi har nylig også hatt byråkratiebatten, den står like fast som den har gjort, men det hadde vært ønskelig at også Regjeringen hadde den mer i fokus.

I dagens Nationen opplever vi følgende: Høyres Torbjørn Hansen uttaler at det er patetisk og komisk når Asmyhr hevder at vi har noe felles i landbrukspolitikken. Det er ganske oppsiktsvekkende at Høyre velger å ha en slik tilnærming til en mulig kommende samarbeidspartner, for alle som kan lese, ser at i denne innstillingen fremstår Høyre og Fremskrittspartiet som tilnærmet siamesiske tvillinger i landbrukspolitikken. Man må nesten bruke lupe for å se forskjell på Høyre og Fremskrittspartiet, og

det er åpenbart at det er kun Torbjørn Hansen i denne sal som ikke ser det faktum.

Jeg tar opp de forslag som Fremskrittspartiet enten står sammen med andre partier eller alene om.

Presidenten: Representanten Hans Frode Kielland Asmyhr har teke opp dei forslaga han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Sigrun Eng (A) [14:32:19]: I innstillinga uttrykkjer Framstegspartiet stor bekymring for framtida til norsk landbruk og meiner aktørane har lita framtidstru, og at tiliten til Regjeringa sin landbrukspolitikk er på eit lågmål. Det blir teikna eit bilete av bonden som fanga i eit «nett» som det er umogleg å komme seg ut av. Påstanden er at landbruket blir styrt av byråkratar som regulerer ned til minste detalj.

Viss det er slik som Framstegspartiet seier, synest ikkje representanten Asmyhr det er underleg at svaret i uravstemminga ikkje tok til motmæle mot dette forferdelege systemet? Eller meiner Framstegspartiet at bøndene ikkje forstår sitt eige beste?

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [14:33:10]: Som sønn av en bonde vet jeg at bønder er fornuftige og rasjonelt tenkende folk. Men det er helt åpenbart at det nå settes store spørsmålstejn der ute ved den gjeldende landbrukspolitikken. Det er bare å ta seg en tur ut og besøke en del bønder. Vi ser også at det er et økende antall bønder som melder seg inn i Fremskrittspartiet fordi de ikke lenger har noen tro på landbrukspolitikken. Representanten Eng kommer fra Buskerud, hvor dette med vern er en stor sak. Dette er ting som provoserer bøndene stort.

Det er helt åpenbart at bøndene er fanget inn i et nett. Norsk landbruk er verdens mest regulerte landbruksnæring. Det er et uendelig antall lover og forskrifter og et regelverk og et byråkrati som savner sidestykke. Vi har nettopp behandlet en sak (presidenten klubber) hvor det er åpenbart at det er nærmere 7 000–8 000 byråkrater i landbruket. Det er et tall som også representanten Eng burde reagere på.

Presidenten: Presidenten ber om respekt for taletida.

Torbjørn Hansen (H) [14:34:24]: Det er riktig som representanten Asmyhr sier, at det har vært en del krumspring i Nationen når det gjelder hva han oppfatter er et fellesskap mellom Høyre og Fremskrittspartiet i jordbrukspolitikken.

Først vil jeg slå fast at det er svært positivt at Høyre og Fremskrittspartiet står sammen om viktige reformer knyttet til eiendomsrett, knyttet til forenkling og knyttet til avbyråkratisering. Men det er etter min mening fortsatt en fundamental forskjell, når vi ser Fremskrittspartiets halvering av overføringsmidler til jordbruket, og når vi ser Fremskrittspartiets totale uvilje mot å opprettholde geografiske tiltak som sikrer et aktivt jordbruk over hele landet.

Hva man mener om målsettingene for jordbruket, er

viktig. Mitt spørsmål er om Fremskrittspartiet er enig i følgende målsettinger for jordbruket: å opprettholde norsk matvareproduksjon, å opprettholde dyrket areal i Norge og å opprettholde aktivt jordbruk over hele landet. Hvis det er tilfellet, ser vi en veldig positiv nyorientering.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [14:35:22]: Hvis Torbjørn Hansen har fulgt med så langt i denne stortingsperioden, vil han ikke finne det overraskende at jeg svarer ja på det spørsmålet. Det er helt åpenbart at Fremskrittspartiet ønsker å opprettholde norsk matproduksjon. Vi ønsker å opprettholde et landbruk over hele landet, og vi ønsker å opprettholde produksjonen. Det står også i dagens innstilling. Det er en merknad fra et flertall der Fremskrittspartiet er med og Høyre ikke er med, som også nevner disse punktene. Så det er jo merkelig at Torbjørn Hansen stiller spørsmål om det til oss.

Men jeg forstår at Torbjørn Hansen, som representerer et parti som nå sliter i motbakke, prøver å distansere seg fra Fremskrittspartiet – det har jeg forståelse for – for å komme på banen. Men nå er det snart på tide at også Torbjørn Hansen erkjenner hvem som er hans opphav i landbrukspolitikken.

Ola Borten Moe (Sp) [14:36:38]: Det som slo meg da jeg hørte representanten Asmyhrs innlegg og leste innstillingen fra komiteen, er ordet anstendighet. Det som Fremskrittspartiet karakteriserer som modernisering, omlegging og reform, vil jeg karakterisere som avvikling og rasering. I alle andre sammenhenger snakker Fremskrittspartiet om forutsigbarhet, om trygghet for næringsutøvere. Det er titusenvise av norske familier som har tatt på seg gjeldsforpliktelser og satset innenfor gjeldende rammevilkår. Fremskrittspartiet halverer støtten over statsbudsjettet – 6 milliarder kr netto. De ønsker å ta bort tollvernet, fjerne alle strukturvirkende tiltak og «oppheve alle produksjonsbegrensninger», for å sitere fra Fremskrittspartiets program. Mener du at det er anstendig, og at det ikke vil føre til at folk havner i krise?

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [14:37:37]: Fremskrittspartiet vil selvfølgelig ikke gjøre noe som raserer norsk landbruk. Men det er jo grunn til å stille spørsmål ved den gjeldende landbrukspolitikken som bl.a. Borten Moe står for, som har ført til at tusenvis av familier i Norge har måttet legge ned jordbruksdriften sin. Men vi skal la det ligge nå.

Jeg oppfatter for så vidt Borten Moe som litt nytenkende, et litt friskt pust i Senterpartiets landbrukspolitikk. Blant annet ønsker representanten å fjerne prisreguleringen for landbrukseiendommer. Det er positivt.

Fremskrittspartiet ønsker å innføre en rekke positive virkemidler, f.eks. å fjerne prisreguleringen for å få inn ny optimisme og drive i landbruket, slik at unge, som Borten Moe og undertegnede, vil satse på jordbruksdrift i fremtiden. Men å kalle Fremskrittspartiets politikk for uanstendig – det er jo bare å spørre alle de velgerne som stemmer på Fremskrittspartiet, om det er tilfellet.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Torbjørn Hansen (H) [14:39:02]: Næringskomiteen har i år hatt fem virkedager på å behandle landbruksoppkjøret. For noen bransjer i norsk næringsliv ville fem dager på å drøfte rammebetingelsene heldigvis vært tilstrekkelig, men for jordbruket, med over 20 milliarder kr i støtte, et mangfold av politiske målsettinger, en formidabel mengde reguleringer og virkemidler, er dette en uholdbar politisk prosess. Jeg vil beskrive det som et udemokratisk opplegg. Regjeringen har trolig satt rekord i bruk av Stortinget som svingdør i jordbrukspolitikken.

Videre fungerer dette systemet slik at Regjeringen har forhandlet ferdig en avtale mellom Regjeringen og to næringsorganisasjoner. Derfor blir endringsforslag til dette å betrakte som avtalebrudd. Når vi så kommer til budsjettbehandlingen til høsten, vil endringer i jordbruksavtalen være brudd på tidligere vedtak.

Stortinget skal med andre ord ikke blande seg mye bort i jordbrukspolitikken – og regjeringspartiene har i tillegg blokkert Høyres forslag om en egen stortingsmelding om jordbruk.

Norge er det eneste land i verden som har et slikt forhandlingssystem. Høyre vil erstatte jordbruksoppkjøret med en konsultasjonsordning mellom regjeringen og jordbruksorganisasjonene og en ordinær budsjettbehandling. Vi fremmer forslag om dette i innstillingen og vil stemme mot årets oppgjør på prinsipielt grunnlag. Dette medfører ikke at Høyre vil fjerne alle virkemidler som inngår i jordbruksavtalen. Vi står bak mange av målsettingene for jordbrukspolitikken. Det viktigste for Høyre er å opprettholde dagens matproduksjon, sikre et aktivt jordbruk over hele landet og ta vare på det unike norske kulturlandskapet.

Når det gjelder innretningen på årets oppgjør, er det spesielle i år at 80 pst. av økningen kommer som prisuttak mot forbruker. Jeg merket meg VGs leder den 4. juni, om at det «egentlig burde vært hele Norges befolkning som fikk anledning til å stemme over resultatet». Det kan man på mange måter være enig i.

Effekten av oppkjøret for en familie på fire er ikke ubetydelig. Regjeringen legger til grunn en mekanisk modell som gir et utslag på ca. 1 500 kr pr. familie. Handels- og Servicenærings Hovedorganisasjon mener imidlertid at den reelle effekten vil bli mellom 3 000 og 3 500 kr for en slik familie. Dette har særlig konsekvenser for familier med svak økonomi og kommer på toppen av 15 renteøkninger, høye drivstoffutgifter og økende priser på andre varer. Dette er med andre ord ikke et tiltak for å fjerne fattigdommen i Norge, for dem som måtte huske den delen av Soria Moria-eventyret.

Næringsmiddelindustrien vurderte situasjonen med økende matvarepriser internasjonalt i et helt annet perspektiv. Industrien ønsket å bruke muligheten til å jevne ut den store avstanden mellom situasjonen i Norge og ellers i Norden. For næringsmiddelindustrien gir vi med dette oppkjøret fra oss en unik mulighet til å styrke konkurransekraften.

Høyre er opptatt av at jordbrukspolitikken må legge til rette for bonden som selvstendig næringsdrivende. Fokus

må flyttes fra en debatt om årlige inntektsoppkjøret for bøndene til en debatt om rammebetingelser for en viktig næring i Norge. Høyre vil ha en mer framtidsrettet jordbrukspolitikk og gi bøndene økte muligheter for verdiskaping gjennom deregulering, forenkling, styrket eiendomsrett og større muligheter til å etablere et framtidsrettet jordbruk. Vi må fokusere mer på de politiske mål for jordbruket og mindre på antall bruk og antall årsverk.

Statsråden uttalte som kjent i 2005 at ethvert nedlagt bruk var et personlig nederlag. Dette er et farlig perspektiv i jordbrukspolitikken. Regjeringen spår selv at 1 400 bruk vil bli avviklet i 2008, uten at det hindrer solide doser selvskrut i årets debatt om jordbruksoppkjøret.

Det er interessant å se på statistikken for avgang i bruk og årsverk etter 2000. Det framgår ganske klart av statistikken at avgangen var størst i 2003, for deretter å gå gradvis ned i 2005, 2006, 2007 og for så vidt i 2008. Reduksjonen når det gjelder avgang, som har vært regjeringspartienes angivelige bevis på en kursendring for jordbruket, var med andre ord godt i gang før denne regjeringens politikk kom til effekt.

I proposisjonen framgår det at norsk jordbruk fortsatt er dominert av småskala bruksenheter. Gjennomsnittsbruket for melkeproduksjon hadde i 2007 18,5 kyr – en økning fra 14 kyr i 1999. Regjeringen anslår at gjennomsnittet øker til 19,5 ku i 2008, og at økningen er på én ku pr. år. Dette viser at jordbruket har et effektiviseringspotensial og en betydelig omstilling foran seg. Det er veldig interessant å møte bønder som har investert i samdrifter og større enkeltbruk som er flere ganger større enn gjennomsnittet, med melkerobot og moderne utstyr, og som likevel snakker om ekspansjon videre. Jeg tror at vi trenger flere slike bønder, og at vi må legge bort landbruksministerens nasjonalromantiske drøm om det lille norske folkefjøsset.

Det er verdt å merke seg at det er så godt som ingen sammenheng mellom volum matproduksjon, mengde dyrket areal og endringer i antall bruk og årsverk. Omstillingen går sin gang, uten at det i særlig grad går ut over de sentrale og viktige målsettingene i jordbrukspolitikken.

Høyre vil legge til rette for en mer framtidsrettet jordbrukspolitikk. En slik utvikling vil gi større enheter, flere på heltid og lavere subsidienivå, men grunnlag for økte inntekter for den enkelte bonde. Det er nødvendig å få til et mer profesjonelt jordbruk med mer robuste aktører og et lavere behov for subsidier. For Høyre er det imidlertid helt sentralt at dette skjer innenfor rammene av dagens opplegg, med et aktivt jordbruk over hele landet.

Bøndene må få tilbake eiendomsretten til egen gård og grunn. Dette er ekstremt viktig i en tid da omstilling, salg og nyinvesteringer er trenden. Det er meningsløst at jordbruket i 2008 skal sitte tilbake som den eneste bransjen i Norge med et utdatert, gammelsosialistisk opplegg med statlig prisregulering for gårdsbruk.

Det er nesten absurd at når selger og kjøper av en gård har forhandlet og blitt enige om en pris, skal staten gå inn og nedjustere den prisen. Dette opplegget gjør at mange bønder ikke får betalt det gården er verdt, dersom de må forlate bransjen. Det er jo 1 400 som vil gå ut av drift i 2008. Unike verdier i hus, beliggenhet, utmark og

skog går dermed på billigsalg når prisen blir kraftig justert ned. Mens folk som eier vanlige bolighus, har fått en kraftig verdiøkning de siste årene, ønsker altså Senterpartiet – som styrer jordbrukspolitikken i denne stortingsperioden – at bøndene skal sitte tilbake som en økonomisk underklasse med offentlig nedregulerte eiendomsverdier.

Dette er ikke bare et grovt inngrep, det er helt ødeleggende også som næringspolitisk tiltak. Ingen ønsker å selge under markedspris, og derfor sitter mange på gjerdet i stedet for å slippe nye eiere til, og i stedet for å legge til rette for nye investeringer på bruket.

Ingen vil heller investere store beløp i en gård dersom de vet at gården skal gjennom en prisregulering noen år fram i tid. Ideen om prisregulering av gårdsbruk er mislykket og må avskaffes så raskt som mulig. Vi registrerer det som ganske positivt at en del senterpartister har engasjert seg voldsomt i en enkelt, profilert sak i Akershus. Dette blir litt patetisk. Jeg synes senterpartistene burde ha vært mer opptatt av hvordan prisreguleringen rammer normale gårdsbruk rundt omkring i landet.

Det er ingen tvil om at det er et betydelig potensial for forenkling og avbyråkratisering i jordbruket. Regjeringen blokkerer en debatt om jordbruksbyråkratiet, samtidig som studentoppgaver anslår at dette har en pris på 4 milliarder kr hvert år. Det bekrefter behovet for å tenke nytt. Forenkling vil redusere offentlige utgifter og gjøre hverdagen enklere og mer lønnsom for bonden.

Høyre gjentar også forslag om å fjerne delingsforbudet i jordloven, for å gi bøndene bedre muligheter til å skape verdier på eget bruk. Vi vil også fjerne boplikten, som i likhet med prisregulering er et tungt inngrep i eiendomsretten. Jeg mener at det er en kortslutning at eiendomsretten må fratras bonden, bare fordi han mottar offentlige tilskudd for å produsere offentlige goder.

Jeg har registrert at det gjøres en innsats fra regjeringspartiene, og for så vidt også fra Fremskrittspartiet, for å sette Høyre og Fremskrittspartiet i samme bås i jordbrukspolitikken. Jeg forstår strategien, for det er selvfølgelig krevende for Regjeringen å ha et seriøst og ansvarlig alternativ fra Høyre i jordbrukspolitikken.

Vi er glade for alle som støtter Høyres jordbrukspolitikk, men jeg vil understreke at det er forskjell på en framtidsrettet modernisering og en drastisk omlegging av jordbruket. Hvis man måler politikken i kroner og øre, er det dessverre å konstatere at Høyre ligger nærmere Senterpartiet enn Fremskrittspartiet. Ser vi i tillegg på forslag om endringer i geografiske virkemidler, er det betydelige forskjeller på borgerlig side.

I den grad merknader, utspill og frierier i Nationen bærer bud om en kursendring, vil jeg være den første til å ønske dette velkommen. Dagens jordbrukspolitikk trenger et seriøst alternativ med store ambisjoner og et bankende hjerte for norsk jordbruk og norske bønder.

Når det gjelder Regjeringens opplegg ved dette oppkjøret, merker jeg meg at det er blitt mer stimulering til stordrift enn tidligere. Uttak på pris er riktignok ikke god forbrukerpolitikk, men det premierer større bruk. Det samme gjelder forslaget om å leie melkekvoter. Jeg synes det isolert sett er positivt at Regjeringen nå ser behovet

for omstilling, selv om dette ikke akkurat foregår med sjumilssteg.

Til slutt vil jeg nevne at Høyre har fremmet et Dokument nr. 8-forslag om å avvikle markedsordningen for svin. I innstillingen til jordbruksoppkjøret har flertallet, alle utenom medlemmene fra Fremskrittspartiet, vist til at det blir nedsatt et bredt sammensatt utvalg for å se på markedsordningene med det formål at det ikke lenger skal gjennomføres markedsregulerende tiltak. Høyre vil derfor avvente dette arbeidet og vedlegge forslaget protokollen.

Vi behandler også reindriftsavtalen i dag, og jeg vil bare nevne vårt forslag om en stortingsmelding om reindriftsnæringen, som er spesielt nødvendig.

Jeg vil ta opp de forslag Høyre fremmer alene eller sammen med andre i de tre innstillingene vi behandler i denne debatten.

Presidenten: Representanten Torbjørn Hansen har teke opp dei forslaga han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Gunvor Eldegard (A) [14:49:22]: Den 11. juni i år kunna me lesa i avisa Østlendingen at representanten Torbjørn Hansen slakta Framstegspartiet sin jordbrukspolitik. Han seier:

«Etter min mening er Fremskrittspartiets jordbrukspolitik totalt uansvarlig og vil medføre en rasering av jordbruket i Norge. Den type politikk er helt uaktuell for et verdikonservativt parti.»

For oss som har som mål å ha eit aktivt landbruk i heile landet, må eg seia at det i seg sjølv var positiv lesnad. Men så ser me i innstillinga at i heile 19 merknader skriv Høgre og Framstegspartiet seg saman. Det må jo vera paradoksalt at Høgre på den eine sida er veldig oppteke av å få avstand til Framstegspartiet, mens dei på den andre sida klistrar seg saman i innstillinga – som representanten Kielland Asmyhr kalla det, som «siamesiske tvillinger».

Eg vil spørja representanten Hansen: Korleis harmonerer innstillinga og utsegna i avisa Østlendingen?

Torbjørn Hansen (H) [14:50:30]: Det er riktig at innstillingen bærer preg av ganske stor enighet mellom Høyre og Fremskrittspartiet når det gjelder en del moderniseringstiltak. Det går særlig på eiendomsretten til bonden, og det går på avbyråkratisering og forenkling.

Det det derimot sies veldig lite om i innstillingen, er nivået på overføringene til jordbruket. Fremskrittspartiet har tradisjon for å kutte ca. 6 milliarder kr over natten i forbindelse med statsbudsjettarbeidet. Vi mener at selv om det er riktig å gå for et lavere overføringsnivå til jordbruket, så vil den type halvering av tilskuddsordninger – og tilskuddsordningene er jo en dominerende inntektspost for jordbruket – medføre en rasering, nesten uansett hvilken alternativ jordbrukspolitik man gjennomfører i et slikt tidsperspektiv.

Det betyr at selv om det i antall ord og forslag er mye felles, er det særlig to fundamentale grep fra Fremskrittspartiets side, nemlig en halvering av støtten og det å fjerne de geografiske tiltakene, som gjør

at vi likevel påpeker at det er en fundamentalt stor forskjell.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [14:51:38]: I likhet med den forrige replikanten har jeg også merket meg at Høyre offentlig påstår at de står nærmere Senterpartiet enn Fremskrittspartiet i landbrukspolitikken. Jeg ser at representanten nikker.

Jeg har tatt meg bryet å lese gjennom Høyres program for landbrukspolitik i dag. Jeg kan vel si at dersom det skulle bli noen forhandlinger mellom Høyre og Fremskrittspartiet etter neste valg, tror jeg Fremskrittspartiet vil ha lite problemer med å innfri det aller meste som står der. Det er mye bra som står der – det går bl.a. på eiendomsretten, og det går på dette med å få bedre regler for samdrift og mer rasjonelle driftsløsninger, bl.a. løsninger som dagens landbruksminister, fra Senterpartiet, motarbeider. Det kunne være interessant å høre om Torbjørn Hansen kunne nevne tre, fire, fem punkter som han (presidenten klubber) regner med å få gjennomslag hos Senterpartiet for. Er det slik at (presidenten klubber igjen) Torbjørn Hansen regner med at Senterpartiet skal komme ham i møte med å kutte 2 milliarder kr i landbruksoverføringene?

Presidenten: Presidenten vil minne om at taletida under replikk er på inntil 1 minutt.

Torbjørn Hansen (H) [14:53:01]: Først vil jeg takke for noe som jeg opplever som en hyllest til Høyres jordbrukspolitik, og jeg er svært glad for at representanten Asmyhr hele tiden strekker seg for å komme nærmere Høyre i jordbrukspolitikken. Det er positivt, og jeg synes han har gjort en god innsats på det feltet i forbindelse med arbeidet med denne innstillingen.

Likevel er det vanskelig å komme rundt det ubehagelige faktum at Fremskrittspartiet i budsjettssammenheng halverer overføringene til bondene. Det oppfatter jeg som lite seriøst og som en ganske fiendtlig handling overfor hele det norske jordbruket. Så hvis en måler de alternative oppleggene i norsk politikk, sett også i sammenheng med budsjettene, er det faktisk en kortere avstand mellom Høyre og Senterpartiet. Det er ikke fordi avstanden mellom Høyre og Senterpartiet er spesielt liten – den er ganske stor – men fordi avstanden til Fremskrittspartiet i praktisk politikk er enda større. Men jeg vil gjerne invitere representanten Asmyhr til å komme tilbake til denne debatten i forbindelse med statsbudsjettbehandling, og se om det er mulig å komme fram til enda mer felles politikk.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [14:54:12]: Som eneste parti foreslår Høyre i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett, under punktet Til gjennomføring av jordbruksavtalen, en reduksjon i bevilgningene på 692,3 mill. kr. Ingen andre partier griper inn i Stortingets vedtak om inngått jordbruksavtale. Høyre opptrer her som et useriøst parti, som legger til rette for uforutsigbare rammebetingelser for den delen av næringslivet. Det er svært lite felles mellom Senterpartiet og Høyre – det er det brei enig-

het om i Senterpartiet – når det gjelder både eiendomsrett og økonomisk politikk.

Min replikk går på at Høyre her gav inntrykk av at en gjorde seg til talsmann for å opprettholde det dyrkede arealet. Arealet går ned. Årsaken er manglende lønnsomhet. Spørsmålet er: Vil jordbruksarealet kunne opprettholdes, sikres for jordbruksproduksjon framover, uten at det er foretaksøkonomisk lønnsomt for gårdbrukerne å bruke jorda?

Torbjørn Hansen (H) [14:55:17]: Jeg synes nesten det er litt overraskende at ikke representanten Lundteigen fulgte med på mitt innlegg, i og med at han tar en slik replikk. Som han må ha registrert gjennom hele denne stortingsperioden, stemmer altså Høyre imot jordbruksoppkjørene. Vi behandler da saker knyttet til jordbrukspolitikken også i budsjettssammenheng. Derfor er det helt forutsigbart at Høyre foreslår endringer i forbindelse med budsjettene i forhold til jordbruksavtaler inngått mellom Regjeringen og aktørene i jordbruket. Det kan umulig være overraskende. Det er tvert imot svært forutsigbart.

Når det gjelder mengden dyrket areal og volumet av matproduksjonen i Norge, er det et faktum at vi har et svært småskalapreget jordbruk. Jeg tror det er enorme muligheter for både å opprettholde arealene og å opprettholde produksjonen – kanskje til og med øke produksjonen og øke mengden dyrket areal – dersom vi legger til rette for en mer framtidsrettet jordbrukspolitikk.

Presidenten: Replikskordskiftet er over.

Inge Ryan (SV) [14:56:34]: I dag behandler Stortinget to veldig viktige saker, to av de viktigste sakene for Norge. Den ene er opplegget for kommunene, kommuneøkonomien, som handler om folks velferd, og den andre handler om maten til folk i Norge.

Jeg tror at det viktige når vi skal diskutere landbrukspolitikk – den store landbruksdebatten i Stortinget hvert år er jo når vi diskuterer landbruksoppkjøret – er spørsmålet om vi klarer å ta vare på matjorda. Klarer vi å ta vare på matjorda, og klarer vi å sørge for at det blir dyrket mat på all matjorda i Norge, i en situasjon der vi vet at folketallet i verden øker, behovet for mat øker, og det faktisk er stadig større etterspørsel og mindre tilgang på mat? Det er det store spørsmålet. Har vi en politikk i dag som tar vare på denne matjorda?

Svaret på det er ja. Vi har en politikk som tar vare på matjorda, men det er krevende, fordi vi har et så variert land. Vi har jordbruket innerst i Sognefjorden kontra jordbruket på Jæren. Det er to helt forskjellige divisjoner i måten å drive jordbruk på, med hensyn til klima, topografi, jordsmonn, osv. Derfor må man i et landbruksoppkjøret ha en politikk som ivaretar alle disse bitene. Da er dette med bruksstruktur utrolig viktig. Det er ikke så enkelt som å si at små gårder skal slås sammen fordi det er rasjonelt og fornuftig. Enkelte steder er det ikke mulig å slå sammen små gårder – det er faktisk rett å ha små bruk, det er rett å ha deltidsbønder som tar vare på sin del av matjorda. Mens andre steder kan det faktisk være hensikts-

messig at man finner løsninger der man samarbeider om matjorda og faktisk få større enheter. Altså: Det jeg tar til orde for, er et mangfoldslandbruk. Norge er et mangfoldig land, derfor kreves det at vi har et mangfoldig landbruk som tar vare på dem som har 20–30 mål med dyrket jord, og dem som har svære gårder. Det syns jeg opplegget i årets landbruksoppkjøret tar hensyn til.

Så er spørsmålet: Hva er det som skal gjøres for at vi skal klare å levere den varen, mat, som det jo er snakk om her? Vi er et folkeferd som etter hvert blir mer og mer kravstort og mer og mer kresent når det gjelder mat. Klarer vi å levere kvalitet? Når vi først har tatt vare på matjorda, klarer vi så da å levere en kvalitet fra den matjorda som gjør at det norske folk er fornøyd med det? På det spørsmålet er mitt svar ja, men vi må hele tida strebe mot å bli enda bedre. Jeg mener vi i dag har trygg mat i Norge. Vi har beskjedent innslag av sprøytemidler. Vi gjør stadig grep for at maten skal bli tryggere.

Det ypperste av det tryggeste er økologisk landbruk. Regjeringa har satt seg som mål at vi skal opp på 15 pst. økologisk landbruk. Det klarer vi nok ikke i løpet av de neste par årene, men vi er på vei. Vi er på vei mot å få en større andel økologisk produksjon, og det er bra, fordi det er det ypperste og det mest miljøvennlige vi kan drive med. For det første er det mer skånsomt mot jorda, og det er mer i pakt med naturen enn det tradisjonelle landbruket. Når det er sagt, vil jeg si at jeg syns også det tradisjonelle landbruket stadig forbedres, og det drives veldig godt i forhold til å levere trygg mat til innbyggerne.

Så har vi et område som går på dyrevelferd. Vi skal neste år igjen behandle dyrevelferd. Det er utrolig viktig at vi også hele tida fokuserer på det. Jeg tror forbrukerne – i tillegg til at de vil ha trygg mat – vil føle seg forvisset om at maten som man får, blir levert fra bønder som har behandlet dyrene på en skikkelig måte. Der er vi også hele tida på vei mot å gjøre tingene enda bedre. En av de tingene som ligger i dette oppkjøret, gjelder bur til verpehøns. Det er ett eksempel, men det finnes også mange andre eksempler.

Mandag var jeg forresten på Snåsa. Der skal 18 seterdrifter komme i gang i år, altså 18 seterdrifter i en liten kommune. Det handler også etter min mening om dyrevelferd. Det at kyrne får lov til å komme på setra igjen, tror jeg er noe som også forbrukerne vil sette pris på.

Det blir satt spørsmålsteget ved at man tar ut såpass mye på pris. Maten i Norge er utrolig billig. Det skulle bare mangle at vi ikke skulle ta ut mer på pris. Maten er fortsatt billig i Norge, sjøl om vi får et prispåslag etter dette jordbruksoppkjøret.

Helt til slutt vil jeg gi ros til landbruksministeren. Jeg syns han har hatt en hånd om dette jordbruksoppkjøret fra myndighetenes side som det står respekt av, og som vi i SV er godt fornøyd med.

Eirin Faldet hadde her overtatt presidentplansen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Kåre Fostervold (FrP) [15:01:55]: Det kunne vært fristende å ta en replikk på det siste som representanten tok opp, men jeg skal ikke det.

SV er jo kjent for å ville fordele godene. De er sterke tilhengere av skatter og avgifter, en omfordeling, utbytte, formuesskatt, skatter på forbruksmaterieell, arveavgift osv. I mandagens utgave av VG kunne vi lese om hvilke konsekvenser landbruksstøtten ville få for enkelte kjendisbønder, som VG kalte dem. Blant annet kunne vi lese at gods-eier Løvenskiold, som kanskje ikke er av dem som har minst fra før, vil motta nærmere 1,5 mill. kr hvert år som følge av oppgjøret.

Er det ikke et paradoks for SV at mens partiet prøver å fordele godene gjennom skattlegging av dem som har mest fra før, så går de inn for å overføre millioner av kroner til de samme menneskene hvis de skulle ha noen kyr på båsen?

Inge Ryan (SV) [15:02:45]: Det er få Løvenskiold-er i norsk landbruk. De bøndene som jeg kjenner, er hardtarbeidende arbeidsfolk, som bruker mesteparten av tida på å produsere mat. De fleste har et inntektsnivå som kan være tøft i forhold til å forsvare både regninger og utgifter man har for øvrig. Så det å dra fram enkeltteksempler syns jeg ikke er hensiktsmessig.

Den store mengden gårdbrukere i Norge – sjøl om det for all del er variasjoner – er hardtarbeidende gårdbrukere som faktisk har hatt en ganske trang økonomi gjennom mange år. Derfor er det løftet som kommer i årets landbruksoppgjør, på sin plass. Så kan vi diskutere innretningen på det, og der kan man sikkert finne eksempler i alle retninger på at man får noen enkelttilfeller. Og det som i hvert fall vår største avis liker å slå opp, er når man har slike spesialsaker som på en måte slår uheldig ut. Hvis det er ting som er helt urimelig i så måte, får da landbruksministeren kikke på ved neste oppgjør.

Elisabeth Røbekk Nørve (H) [15:03:59]: Vedrørende økning på matvarebudsjettet sa saksordføreren i sitt innlegg at dette er en økning som vi alle kan leve med. NHO Mat og Drikke har uttalt at på enkelte vareslag kan det bli nærmere 10 pst. Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon har anslått en prisøkning på 3 500 kr pr. familie pr. år. Høyre mener at et slikt uttak på pris har en negativ effekt for økonomisk vanskeligstilte og for familier med svak økonomi, da det er en så kraftig økning at prisen kommer på toppen av mange renteøkninger, økte drivstoffpriser og økt inflasjon.

Maten er fortsatt billig, sa representanten Ryan, som da sa seg enig med saksordføreren. Ser ikke SV at økte matvarepriser i den grad det vises til her, slår svært uheldig ut for småbarnsfamilier, fattige og dem som har minst fra før? Blir ikke en slik omfordeling å ta fra de fattige og dem som har lite fra før, og gi til bøndene?

Inge Ryan (SV) [15:05:04]: Aller først vil jeg si at jeg er glad for Høyres omtanke for dem som har minst. Jeg setter pris på at man fokuserer på det. Det deler også SV. Vi skal fokusere på dem som har minst.

Men det blir umulig å operere med ulike matvarepriser avhengig av inntekt. Det at man i butikkene har forskjellige hyller for ulike inntektsklasser, ser jeg ikke for meg som aktuell politikk. Derfor må vi ha en utjevning gjennom skattesystem, barnetrygd og på andre måter, som gjør at vi hjelper både barnefamilier og dem som har lite. Et eksempel på det er jo at minstepensjonistene får 16 000 kr mer å rutte med neste år etter det oppgjøret som vi nettopp har vært gjennom med dem.

Helt til slutt vil jeg bare poengtere: Maten i Norge er fortsatt billig. Den er billig i forhold til de inntektene vi har. I forrige regjering var Sponheim landbruksminister, og dette var en av de tingene jeg alltid støttet Sponheim i. Han var også opptatt av å satse på kvalitet framfor pris. Det hadde han helt rett i. Det mener jeg at vi nå viser – vi satser på at vi skal ha kvalitet på norsk landbruk. Det koster, og det må forbrukerne være med på å betale.

Ingebrigt S. Sørfohn (KrF) [15:06:20]: Representanten Ryan hadde mange interessante refleksjonar. Men eg vil innom eit tema som han ikkje var innom, nemleg reindriftsavtala. I innstillinga skriv regjeringspartia at

«inntektsnivået i reindriftsnæringen generelt er lav, men at næringen, samlet sett, er i en positiv utvikling».

På eit folkemøte i Kvalsund i slutten av mai var representanten Ryan sin partifelle, Olav Gunnar Ballo, ute med ganske sterke fråsegner. Han sa bl.a. at reindriftsnæringa er eit hinder for næringsutvikling, at det er ei gjenomsubsidiert næring, at ho ikkje er liv laga etter dagens premisser og at ein må diskutera gjennom premissane for denne næringa, og at næringa er ein trussel for utviklinga elles i Finnmark – og ein miljøtrussel. Det vart sagt av representanten Olav Gunnar Ballo.

Så mitt spørsmål er: Kva er eigentleg SV sin reindrifts-politikk?

Inge Ryan (SV) [15:07:21]: SV mener at vi skal ha reindrift i store deler av landet. Vi har områder i dag, både i Nord-Norge og faktisk helt ned i Sør-Trøndelag, med tamrein. Det skal det også være i framtida. Reindrifta er absolutt en næring som skal bestå. Vi er opptatt av at vi i dialog med reindriftsutøverne skal få en bærekraftig forvaltning.

Problemet med reindrifta er at man enkelte plasser har hatt for mye rein i forhold til beitegrunnet. Det er en trussel både for økologien og for dyrevelferden ved at det blir for lite mat for reinen. Derfor er vi opptatt av at landbruksministeren har en sterk dialog med reindriftsutøverne, sånn at vi klarer å få en økologisk og dyrevelferdsmessig forsvarlig forvaltning av reindrifta. Vi ønsker fortsatt reindrift i Norge.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Ingebrigt S. Sørfohn (KrF) [15:08:38]: Debatten om årets jordbruksoppgjør stadfestar partia sine etter kvart velkjende standpunkt.

Regjeringas landbrukspolitikk er stort sett ei vidareføring av regjeringa Bondevik II sin politikk. Kristeleg Folkeparti støttar difor hovudtrekka i Regjeringa sin land-

brukspolitikk, og me er tilfredse med at det lét seg gjera å koma fram til eit oppgjør som landbruket sine organisasjonar har akseptert.

Kristeleg Folkeparti er generelt tilfreds med storleiken på den samla ramma på 1,9 milliardar kr, men me er urolige for fordelinga av desse nesten 2 milliardane. Etter vår vurdering er altfor mykje lagt på prisauke. Det toler nok dei fleste av oss, men av strukturmessige grunnar burde likevel meir vore gjeve i form av budsjettmidlar.

Dette ville hatt fleire fordelar. For det første ville det ha kome mindre bruk til gode og dermed gjort det lettare å nå det viktige målet om å stimulera til ein variert bruksstruktur. For det andre ville det gjeve mindre kostnader for vanlege forbrukarar og for norsk økonomi samla sett. For det tredje ville større budsjettløyvingar vore meir i tråd med den utviklinga me etter alt å dømma må gjennomføra for å etterleva framtidige WTO-forpliktingar.

Kristeleg Folkeparti er urolige over kostnadsutviklinga i jordbruket. Det er framleis naudsynt med ei opptrapping i overføringane til bøndene, med vekt på større budsjettløyvingar enn det som er tilfellet i dette oppgjeret. Det er òg grunn til å peika på at det framleis er eit stort kapitalbehov i norsk jordbruk. Det er avgjerande å få på plass betre investeringsordningar for å sikra at jordbruket si evne til å investera i langsiktig drift vert ivareteken, og at viktige miljøtiltak og nødvendige dyrevelferdstiltak kan verta gjennomførte.

Det er enno eit godt stykke att når det gjeld å sikra bøndene gode og ordna forhold for ferie og fritid. Òg dei som driv husdyr- og mjølkeproduksjon, må kunna ta del i ulike aktivitetar utanom arbeidet, og dei må kunna ta seg ein skikkeleg ferie på linje med andre i samfunnet. Ein samla opposisjon meiner at Noreg må samordna verkemidla for auka nisjeproduksjon. Forholda ligg godt til rette for at Noreg kan verta eit føregangsland for rein og sikker kvalitetsmat. Bondevik II-regjeringa gjorde mykje for å framheva norsk mat og norske nisjeprodukt som gode merkevarer og kvalitetsprodukt.

Det er òg semje i opposisjonspartia om å føreslå at Regjeringa i neste jordbruksoppgjør sørgjer for at òg samdrifter skal få leiga mjølkekvotar opp til kvotetaket.

Til slutt vil eg nemna Høgre sitt representantforslag om å fjerna marknadsordningane for svin. Som saksordførar for den saka kan eg ikkje unngå å nemna det. Partane i årets jordbruksoppgjør vart samde om å setja ned ei breitt samansett arbeidsgruppe som skal sjå nærare på moglege endringar i marknadsordningane for kjøtt og egg. Den norske kostnadsutviklinga gjer at det no er naudsynt med visse endringar i pris- og marknadsordningane for å leggja til rette for prisaukingar, samstundes som Noreg sine forpliktingar i WTO-avtala vert følgde. Eg set pris på at ein samla komite er samd om ikkje å gjera endringar når det gjeld marknadsordningane for svin, før den varsla, breitt samansette arbeidsgruppa har kome med sin rapport. Det er difor semje om at representantforslaget vert lagt ved møteboka.

Heilt til slutt: Behandlinga av både reindriftslova i fjor og reindriftsavtala i år viser at det er brei politisk semje om at me skal ha ei oppegåande reindriftsnæring i Noreg. Det

er bra! Trass i enkelte lyspunkt for denne næringa er det likevel mange utfordringar. Det er no 16 år sidan Stortinget gjennom ei stortingsmelding hadde høve til ei samla drøfting av næringa sine utfordringar. Kristeleg Folkeparti står difor saman med dei andre opposisjonspartia i forslaget om å be Regjeringa leggja fram ei eiga stortingsmelding om reindrift innan våren 2009.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Arne L. Haugen (A) [15:13:14]: Representanten Sørfonn sier i innstillingen at denne regjeringen viderefører Bondevik-regjeringens landbrukspolitikk – det til tross for at den rød-grønne regjeringen nå tre år på rad har sikret næringen et jordbruksoppgjør som er langt bedre enn noen av de oppgjør som Sponheim og Bondevik-regjeringen stod bak. Jeg lurer på om representanten Sørfonn kan forklare meg hvordan dette henger sammen.

Videre tar Kristelig Folkeparti til orde for at overføringene til bøndene i årene som kommer, må trappes opp. Har representanten Sørfonn tro på at han vil få med seg sine tidligere partnere i Bondevik-regjeringen på å gjøre en slik kraftig snuoperasjon? Dette blir jo det helt motsatte, spesielt av det Høyre går inn for.

Ingebrigt S. Sørfonn (KrF) [15:14:08]: Eg skal gjera så godt eg kan i løpet av 1 minutt.

Når det gjeld tidlegare Bondevik II sin jordbrukspolitikk og den politikken som vert ført i dag, er det eit stort samanfall når det gjeld det å halda oppe ein variert bruksstruktur over heile landet. Me kan, om me brukar lupe på dette, sjå små skilnader når det gjeld verkemidla, men dei er rimeleg små. Hovudføringane er dei same, og det synest me er ein god og trygg måte å gjera det på.

Når det gjeld auka løyvingar framover, sa eg i innlegget mitt, og me står fast på det, at det òg i tida framover er behov for auka overføringar til jordbruket for å ivareta både ei god inntektsutvikling, dei nødvendige tilpassingane til WTO, velferdsordningane, og ikkje minst investeringsbehovet i landbruket. Så fleire og større budsjettoverføringar er me nøydd til å koma tilbake til.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Ola Borten Moe (Sp) [15:15:11] (komiteens leder): Det er vanskelig å behandle årets landbruksoppgjør uten å ta en kikk utenfor landets grenser og se hva som er den internasjonale situasjonen. Det er at verden mangler mat. Økonomisk vekst, flere mennesker og alternativ bruk av landbruksareal har ført til en eksplosiv prisvekst på landbruksprodukter. Dette har alvorlige konsekvenser for dem som har minst. Når det er sånn at du bruker nesten alt du har på mat, er sult resultatet hvis prisene går ytterligere opp. Det er også vi i Norge nødt til å ta inn over oss. Vi må ta vår del av ansvaret for å produsere den maten som verden trenger. Det er akkurat det vi gjør gjennom dette oppgjøret og gjennom våre posisjoner i Verdens Handelsorganisasjon. Og for å begynne med det siste: Verdens Handelsorganisasjon er håpløst i utakt med tiden, håpløst

i utakt med de behovene som verden møter når det gjelder behov for mer produksjon. Vi har gjennom de siste 30 årene sett hva liberalisering, reduksjon av landbruksstøtte og økt handel av mat fører til. Store eksportsubsidier har gjort at veldig mange hjemmemarkeder i Afrika har ramlet sammen. Afrikas totale matproduksjon går ned. Vi ser også nå at enkelte land innfører eksportrestriksjoner for å ta vare på eget folks behov for mat. Dette er alvorlig. Vi forutsetter derfor at en eventuell ny avtale er nødt til å ivareta vårt behov for en nasjonal landbrukspolitikk og en tilstrekkelig nasjonal produksjon av mat.

Denne avtalen dokumenterer det linjeskiftet som den sittende regjeringen har representert for norsk landbruk. De fire oppgjørene som Bondevik og Sponheim hadde ansvaret for, representerte en inntektsvekst på 800 kr. De tre årene vi har hatt ansvaret for, representerer en inntektsvekst på mellom 50 000 og 60 000 kr. Vi ser at produksjonen går opp i alle viktige produksjoner, vi ser at investeringene går opp, vi ser at avgangen går ned, og vi har styrket miljø- og distriktsprofilen. Det er en robust strukturprofil som legger til rette for nødvendig omstilling, bl.a. gjennom innføring av kvoteleie. Denne omstillingsprosessen, snuoperasjonen, trenger vi om vi skal ivareta våre internasjonale forpliktelser til å produsere mer mat, til å øke produksjonen, til å øke utnyttelsen av egne areal og legge grunnlaget for nødvendige investeringer og framtidstro i næringen. Dagens avtale og den eksisterende politikken peker dermed framover og ikke bakover.

Denne innstillingen synliggjør imidlertid at det er to svært viktige forskjeller i norsk landbrukspolitikk og i denne salen. På den ene siden har du regjeringspartiene, og du har Kristelig Folkeparti og Venstre, som er rimelig enige om retning og omfang: Kristelig Folkeparti etter mitt skjønn åpenbart, Venstre enig, men dog motvillig, kanskje fordi man er nødt til å forsvare det som skjedde i forrige periode. De to andre partiene, Høyre og Fremskrittspartiet, legger seg på en helt annen kurs og med avvikling av norsk landbruk som siktemål. Det tar riktignok noe lengre tid med Høyre enn med Fremskrittspartiet.

Den viktigste forutsetningen for denne påstanden er at man ønsker å avvikle avtalesystemet. Man ønsker å ta bort eller svekke tollvernet dramatisk. Man ønsker å svekke de interne overføringene til landbruket, Fremskrittspartiet med 6 milliarder kr og Høyre med 2 milliarder kr. Man ønsker å avvikle viktige strukturvirkemidler og fjerne produksjonsbegrensningene, og man gjør dette samtidig som man skriver inn fagre ord i innstillingen om at man ønsker en variert bruksstruktur og produksjon over hele landet. Det henger ikke i hop, fordi virkemidlene ikke står i forhold til målene. Det dette fører til, i hvert fall hvis du tar Fremskrittspartiets politikk, er en ukontrollert avvikling av landbruket. Konsekvensene kommer til å bli en massiv nedlegging av bruk, og folk som havner i gjeldsklemma. Vi kommer til å få en sterkt redusert produksjon. Vi kommer til å få en sentralisering av produksjonen og tap av alle de tilleggsverdiene som landbruket representerer, enten det er miljø, kulturlandskap eller synergieffekter opp mot reiseliv. Det er titusener av familier som kommer til å gå inn i en uholdbar gjeldssituasjon, rett og

slett fordi man nå har satset under de rammevilkårene som ligger her.

Dette er en del av den lange valgkampen. Jeg mener at vi gjennom dette oppgjøret har vist at vi leverer, at vi er i stand til å levere, og at vi synliggjør godt de forskjellene som er mellom oss og dem.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Øyvind Korsberg (FrP) [15:21:07]: Det mest spesielle med behandlingen av dette jordbruksoppgjøret er Høyres Torbjørn Hansens krumspring i media og den politikken Høyre har tatt til orde for i denne salen i dag, og ført så langt i denne stortingsperioden. Det er jo litt merkelig at Høyre har et behov for å klamre seg til Senterpartiet i landbrukspolitikken.

Jeg har to spørsmål til Borten Moe. Ser representanten en sammenheng i Torbjørn Hansens medieutspill og de forslag som Høyre står bak i innstillingen i dag? Og: Hvor langt har Senterpartiet tenkt å strekke seg for å imøtekomme Høyres politikk når det gjelder den politikken de kringkaster i media?

Ola Borten Moe (Sp) [15:22:02]: Det er ikke min jobb å ta ansvaret for Høyres landbrukspolitikk. Jeg registrerer at det er en betydelig avstand mellom Senterpartiet og Høyre når det gjelder en lang rekke viktige landbrukspolitiske spørsmål. Jeg registrerer dog at avstanden er enda mye større mellom Senterpartiet og Fremskrittspartiet. Utover det har ikke jeg noen kommentar.

Torbjørn Hansen (H) [15:22:36]: Jeg tror jeg vil konsentrere min replikk om Senterpartiets jordbrukspolitikk.

Det har vært en ganske interessant debatt om prisregulering i det siste, dette gammelsosialistiske vrakgodset som gjør at bonden ikke får markedspris for gården sin. Det blir nå utfordret av at en ekstremt verdifull gård i Akershus skal selges.

I denne saken, som i mange andre saker hvor staten griper inn i eiendomsretten, driver Senterpartiet et slags dobbeltspill, hvor man går aktivt inn for dispensasjon i enkeltsaker, samtidig som man strammer inn regelverket på nasjonalt nivå. Så har jeg registrert at representanten Borten Moe, og for så vidt også Lundteigen, har uttalt seg ganske friskt om at prisreguleringen bør avskaffes eller mykes opp. Riktignok vil de beholde boplikten, men mitt spørsmål til Borten Moe er likevel følgende: Kan Senterpartiets næringspolitiske talsmann fortelle oss hvorfor det er viktig at man avviker prisreguleringen på gårdsbruk?

Ola Borten Moe (Sp) [15:23:31]: Senterpartiet er inne i oppkjøringen til neste stortingsvalg. Vi skal lage et nytt stortingsprogram, og vi skal ta mange viktige debatter i partiet, også knyttet til landbrukspolitikk. Jeg forutsetter at Høyre har tenkt å legge opp til slike debatter i forkant av sin valgkamp og sitt stortingsprogram.

For min del har jeg sagt at jeg ønsker en debatt rundt prisreguleringen på landbrukseiendommer. Jeg ønsker en debatt rundt delingsforbudet i jordloven. Det er imidler-

tid en debatt som vi skal gjøre unna i Senterpartiet. Det er en debatt som landsmøtet til Senterpartiet skal konkludere på i mars 2009, og det er der vi kommer til å trekke konklusjonene.

Leif Helge Kongshaug (V) [15:24:26]: Jeg lyttet med interesse til representanten Borten Moes politiske jordbruksanalyse, og jeg skulle også hatt lyst til å kommentere hans omgang med tall når han sammenlignet de to regjeringene og inntektsutviklingen. Det var ikke det jeg skulle spørre om.

Jeg vil innledningsvis si at Venstre og Senterpartiet er enige om at landbruket ved siden av å produsere mat også har en viktig oppgave i forbindelse med bosetting og distriktspolitikk. Mange eiere av små enheter som tenker på å legge ned, ser etter alternativer, og da er ofte samdrift alternativet. I dag har ikke samdrifter anledning til å leie kvoter, det er avstandsbegrensninger, og det er antallsbegrensninger. Dette rigide regelverket gjør at i stedet for at noen velger å gå inn i samdrift og lykkes med det, er alternativet å legge ned. Synes representanten Borten Moe at dette er en god landbruks- og distriktspolitikk? Og vil representanten gå inn for endringer på nettopp dette området?

Ola Borten Moe (Sp) [15:25:32]: La meg først si at det var denne regjeringen som tok opp spørsmålet om kvoteleie og klarte å få på plass kvoteleie i en landbruksavtale. Det gjorde aldri den forrige regjeringen.

Så er det også slik at Senterpartiet har programfestet at avstandsbegrensningene og deltakerbegrensningene med hensyn til antall samdrifter skal bort. Jeg er selvsagt enig med Senterpartiet når det gjelder dette punktet. Vi kommer til å arbeide framover mot neste landbruksavtale for å få til en ytterligere harmonisering av regelverket når det gjelder produksjonen.

Presidenten: Replikskordskiftet er dermed omme.

Leif Helge Kongshaug (V) [15:26:31]: Venstre har tradisjon for å stemme for avtaler som er framforhandlet mellom staten og ulike organisasjoner knyttet til lønnsoppgjør, trygdeoppgjør og jordbruksoppgjør. Venstre vil derfor også stemme for den framforhandlede jordbruksavtalen mellom staten, Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag for kommende periode. Dette betyr imidlertid ikke at Venstre mener at avtalen ikke kunne vært bedre tilpasset de utfordringene norsk landbruk står overfor, men hovedtrekkene er Venstre enig i, og det er, som det har vært sagt tidligere, i stor grad en fortsettelse av den forrige regjeringens politikk.

Først noen ord om prosessen. Det er mangel på respekt for Stortinget når en får en sak så sent at det knapt nok er tid til å behandle den. Mens Bondelagets og Småbrukarlagets medlemmer hadde god tid til å vurdere avtalen, får landets nasjonalforsamling en uforsvarlig kort tid. Det er med denne flertallsregjeringen, som etter eget sigende skulle være så styringsdyktig, som ikke skulle ha rot og kaos, at det skjer som ikke har skjedd før, at Regjeringen

er så internt uenig at den ikke evner å legge fram et tilbud slik at forhandlingene kunne komme i gang til fastsatt tid. Dette er mangel på respekt for både motparten og især overfor Stortinget.

Det sies også at det samme gjaldt forhandlingene vedrørende reindriftsavtalen. Forhandlingsmotparten stilte opp med sin delegasjon, men ble stående og vente, da det tok ukevis før staten kom med sitt tilbud. Jeg understreker at dette er statsrådets ansvar, ikke embetsverkets.

Denne regjeringen skal kanskje forhandle om et jordbruksoppgjør til. Jeg ber statsråden tenke igjennom prosessen neste gang, slik at Stortinget får en forsvarlig behandlingstid.

Norsk landbruk har en utfordring når det gjelder det som skjer internasjonalt. Det er viktig å ruste opp norsk landbruk, slik at en kan møte internasjonale avtaler uten at motbakkene blir for store. Uansett vil det bli krevende, men dess lenger en venter, til brattere og vanskeligere blir kneiken en må over. Denne avtalen bærer ikke preg av en slik tenkning, dessverre. For å ruste opp norsk landbruk, både når det gjelder nasjonale forhold som høyt kostnadsnivå og lønnsnivå, og internasjonale forhold med tanke på WTO, kreves nytenkning og modernisering.

Venstre mener at protestene fra deler av jordbruksnæringen mot årets jordbruksoppgjør har utgangspunkt i at Regjeringen på område etter område har skapt forventninger som den ikke har levd opp til. Det kom også fram under høringen om jordbruksoppgjøret.

Landbruket skal ha en viktig plass i framtidens Norge. Det er et mål å opprettholde et desentralisert landbruk med variert bruksstruktur, både av beredskapshensyn og for å sikre trygg mat. Skal dette lykkes, kreves det at moderniseringen av det norske landbruket fortsetter. Venstre ser på bonden som en selvstendig næringsdrivende med et spesielt forvalteransvar. Derfor er det viktig at gründermentaliteten får en viktig plass innenfor landbruket.

Ressursgrunlaget på bygdene må i større grad utnyttes til næringsutvikling og bosetting, også for folk uten direkte tilknytning til primærnæringene. Det må bli mer mangfold i landbruket. Lokale myndigheter må få større anledning til lokal tilpasning og til å se landbrukspolitikken i sammenheng med øvrig næringspolitikk. Landbruket må få mindre øremerking, færre skjemaer – en enklere hverdag.

Venstre er innforstått med at norsk landbruk trenger overføringer på om lag dagens nivå. Det er viktig at disse innrettes mot produksjonsnøytrale og miljøvennlige ordninger. For overføringenes legitimitet er det også viktig å se på innretningen på tilskuddsordningene og satsene for de aller minste enhetene. Det er viktig å ta vare på de små, men det er også viktig at de som driver litt større, ser at det blir noe igjen for økte investeringer og hardt arbeid og risikoen forbundet med investeringer.

Venstre mener at det er viktig for norsk landbruk og matproduksjon å samordne virkemidlene for økt nisjeproduksjon. Forholdene ligger godt til rette for at Norge kan bli et foregangsland for ren og sikker kvalitetsmat. Spesielt er det et stort potensial for samarbeid der lokale produsenter kan skape spesielle produkter av lokalt råstoff.

Jeg vil vise til det arbeidet som ble gjort under regjeringen Bondevik II for å framheve norsk mat og nisjeproduksjon som gode merkevarer og kvalitetsprodukter.

Jeg hadde også hatt lyst til å komme inn på det gode arbeidet som er gjort i forbindelse med «Inn på tunet» – det er et stadig økende behov for slike tilbud – men tiden strekker ikke til.

Til slutt vil jeg bemerke at det er to partier som ikke vil støtte den framforhandlede avtalen. Fremskrittspartiet har tradisjon for å opptre slik, men sett fra Venstres ståsted er det skuffende at Høyre inntar den samme holdningen. Jeg stiller bare spørsmålet: Hva vil skje, hvilket ras av nedlegginger vil vi få om det blir flertall for et slikt vedtak? Norsk landbruk trenger, som andre næringer, forutsigbarhet og en troverdig behandling i Stortinget.

Helt til slutt vil jeg ta opp det forslaget som Venstre har framsatt.

Presidenten: Representanten Leif Helge Kongshaug har tatt opp det forslaget han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Steinar Gullvåg (A) [15:32:09]: Jeg registrerer at Venstre sammen med Fremskrittspartiet og Høyre i innstillingen har valgt å kritisere Regjeringen for at de ikke la fram sin proposisjon om jordbruksoppgjøret før resultatet av uravstemningen i bondeorganisasjonene var kjent. Lenge trodde jeg det var en inkurie, men jeg hørte nå at representanten Kongshaug gjentok dette. Da er egentlig mitt spørsmål: Kan representanten Kongshaug med sin bakgrunn i og kunnskap om forhandlingssystemet virkelig mene at det ville ha vært riktig av Regjeringen å legge fram en proposisjon før man kjente resultatet av uravstemningen? Da minner jeg om at hvis det hadde blitt nei i uravstemningen, ville altså staten ha gått tilbake til sitt opprinnelige tilbud.

Leif Helge Kongshaug (V) [15:33:20]: Jeg ser at det er en problematisk måte å gjøre det på, men ting som har vært fremmet for Stortinget før, har også blitt trukket tilbake ved ulike anledninger.

Det som er viktig, og det vi prøver å signalisere, er at man må tenke gjennom, finne fram til, en prosess og en framdrift som vil gjøre at Stortinget får en reell og ordentlig behandlingstid. Da må man eventuelt se på en kortere forhandlingstid, iallfall få lagt fram tilbudet innen det tidspunkt som var ment i forhold til forhandlingspartnere, slik at man kommer i gang. Man kunne eventuelt være tidligere ferdig – sette en frist 8.–10. mai istedenfor 15. mai – noe som gjør at man får bedre rom etter at forhandlingene skal være ferdige. Det er viktig. Jeg håper at representanten Gullvåg er enig i at den tiden vi har hatt til disposisjon, er uforsvarlig i en så stor og viktig sak.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [15:34:23]: Det er et par ting jeg ønsker å kommentere i forhold til Venstres jordbrukspolitikk. Venstre har veldig mye bra i jordbrukspolitikken. Jeg tror Venstre og Fremskrittspartiet kunne finne mye positivt å samarbeide om her.

Representanten Kongshaug sa at Venstre har tradisjon for å stemme for inngåtte avtaler, som jordbruksavtalen, men det må vel finnes en smertegrense også for Venstre når det gjelder avtaler som er inngått av en annen regjering enn den Venstre selv er med i.

I tillegg ønsker ikke Venstre å oppheve prisreguleringen på landbrukseiendommer. Det synes jeg står i strid med Venstres liberale tradisjon, der næringsfrihet skal gå foran og er viktig. Ser ikke Venstre at prisreguleringen er med på å frarøve bønder mye av verdien de sitter på?

Leif Helge Kongshaug (V) [15:35:34]: Jeg har ved gjentatte anledninger sagt at det er behov for å modernisere mye av lovverket innenfor jordbrukspolitikken.

Når det gjelder prisreguleringen, er det et viktig virkemiddel for at vi fortsatt skal ha drift på de eiendommene som er landbrukseiendommer i dag. Det er slik at hvis man opphever prisreguleringen, er jeg redd man vil få kjøp og salg, og at salget fører til andre former enn fortsatt drift, for prisene blir så høye at det rett og slett ikke er bærekraftig eller lønnsomt å investere så mye, med den avkastningen landbruket gir. Derfor er vi veldig skeptiske til å oppheve prisreguleringen på landbrukseiendommer.

Jeg vil bare understreke at den forrige regjeringen foretok et par endringer som gjorde at landbrukseiendommene fikk større verdi, men å oppheve totalt sett er ikke Venstre moden for. Det vil vi først se konsekvensene av.

Torbjørn Hansen (H) [15:36:44]: Jeg tar replikk fordi representanten Kongshaug var skuffet over Høyres forslag og at vi går imot jordbruksoppgjøret. Han påstod videre at det ville medføre en avvikling av norsk jordbruk. Hvis det var riktig, ville jeg også ha vært bekymret.

Jeg vil gjøre representanten oppmerksom på at Norge er det eneste landet i verden som har jordbruksforhandlinger, at Høyre har en prinsipiell tilnærming til at vi ønsker en demokratisk debatt i Stortinget om jordbrukspolitikken, og at den blir fastsatt gjennom ordinær budsjettbehandling.

Som jeg sa i mitt innlegg, innebærer ikke vårt prinsipielle utgangspunkt i denne forhandlingsprosedyren at vi av den grunn forandrer noen av virkemidlene som følge av det standpunktet. Jeg vil gjøre representanten Kongshaug oppmerksom på det, og bare spørre ham om han ser noen tiltak i jordbrukspolitikken som ikke kunne ha vært gjennomført på den måten som Høyre nå legger opp til, med behandling i budsjettene og konsultasjon med jordbrukets organisasjoner.

Leif Helge Kongshaug (V) [15:37:48]: Venstre er enig i at mye av innholdet i jordbruksavtalen burde vært lagt til budsjettprosessen og en demokratisk og åpen diskusjon i Stortinget i forbindelse med budsjettet. Men det som har med direkte inntektsforhandlinger å gjøre, inntekten til de næringsdrivende, er på lik linje med andre forhandlinger som skjer. Det spesielle er at dette skal godkjennes i Stortinget, på lik linje med trygdeoppgjøret. Men hvis det nå ble slik i dag at det ble flertall for å forkaste avtalen, en

avtale som skal ha virkning allerede fra 1. juli i år, altså om en fjorten dagers tid, og som har direkte innvirkning på næringsdrivendes inntekt, vil jeg si at dette er veldig lite forutsigbar næringspolitikk, og både Høyre og Venstre står jo for at vi skal ha forutsigbarhet i næringspolitikken.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Statsråd Terje Riis-Johansen [15:39:02]: Årets reindriftsavtale har, som i fjor, en ramme på 97 mill. kr. Avtalen har en profil som skal legge til rette for størst mulig slakteuttak og en god omsetning av reinkjøtt i markedet. Det er sentrale bidrag i forhold til en forsvarlig ressursutnyttning og en god økonomi i næringa, som har vært omtalt her tidligere i dag som viktige målsettinger. Samla sett bekrefter avtalen den dreininga vi har sett de senere år. Det innebærer et sterkere næringsmessig fokus og en tilrettelegging for de reindriftsutøvere som har reindrift som hovednæring. Dette vil etter mitt syn være en riktig kurs framover, og jeg er glad for at komiteflertallet slutter opp om dette.

Så til jordbruksavtalen. Bakteppet for årets avtale er vesentlig annerledes enn det vi stod overfor for et år siden. Det er kraftige bevegelser i verdens matmarkeder. Vi må tilbake til tidlig på 1970-tallet for å finne noe lignende. Prisene på sentrale produkter i verdens matforsyning er flerdoblet, ikke minst i land hvor befolkninga bruker over halvparten av inntekten på mat. Det er behov for å øke verdens matproduksjon, og prisen på innsatsvarene stiger. I Norge har vi i stor grad vært skjermet mot disse internasjonale prisøkningene på mat. Men maten har blitt vesentlig dyrere å produsere.

Årets jordbruksavtale med en ramme på 1,9 milliarder kr gjør det mulig å videreføre kursendringa i landbrukspolitikken, og samtidig videreføre et nødvendig inntektsløft i det norske jordbruket. Hjemmemarkedet vokser på grunn av økt etterspørsel, og det gir økte produksjons- og inntektsmuligheter. Men samtidig med dette har kostnadene økt. Derfor lå det før oppgjøret i år an til en klart svakere inntektsvekst i 2008 enn det vi forutsatte i fjor. Årets avtale retter opp det. Årets avtale legger også til rette for en prognosert inntektsvekst på 22 000 kr pr. årsverk i 2009, forutsatt at prognosene for faktorene som ikke er jordbruksavtalebestemt, slår til. Fordi usikkerheten om kostnadsutviklinga er klart større enn det som er vanlig, vil vi også gjennomføre justeringsforhandlinger til høsten for å bidra til trygghet for at resultatet blir i samsvar med forutsetningene.

Selv erfarne fjellfolk kan ikke huske større forventninger til et jordbruksoppgjør enn det vi så i år. Det er et stort behov for bedre inntektsmuligheter, for at vi skal kunne nå målene om et aktivt jordbruk i hele landet og dekke hjemmemarkedet med norsk produksjon. Derfor er jeg glad for at avtalen har fått et så tydelig ja ved uravstemninga som er holdt i organisasjonene.

Forholdet mellom pris og budsjett har vært kommentert i debatten, og avtalen tar ut en større andel i økte målpriser enn det som har vært vanlig de siste årene. Men så er også grunnlaget for avtalen spesielt. De volumavhengige pro-

duksjonskostnadene øker, og da må produksjonsinntektene også økes for å sikre lønnsomhet. Det er urealistisk å tro at det viktigste av alt – maten – i en sånn situasjon kan unntas fra prisøkninger.

Samtidig er avtalens budsjett brukt målretta for å sikre konkurransekraften til matindustrien, men særlig for å sikre struktur- og distriktsprofilen i politikken. Økningen i bevilgning for 2009 har i all hovedsak inntektsutjevning, struktur- og distriktshensyn som formål. I tillegg – og det er viktig – omfordeles betydelige midler innenfor budsjettet med samme formål. Så andelen budsjettmidler er sånn sett reelt større, hvis en tenker omfordeling innfor jordbruksavtalen i år.

Svært mye av det som er gjort i år, handler om å legge til rette for det grasbaserte husdyrholdet. Det er for storfekjøtt og sauekjøtt vi er lengst unna å nå målene for politikken som er trukket opp i denne sal. Vi har i en årrekke hatt den situasjonen at målet om å dekke etterspørselen etter mat i Norge, ikke har vært oppnådd. For sauehold ligger det nå an til en inntektsøkning på 83 000 kr over en treårsperiode. I årets avtale tar vi et særskilt løft for kombinasjonsbrukene.

Jeg er glad for at et stort flertall i salen stemmer for årets jordbruksavtale, sånn som innstillinga er å lese. Det forankrer forhandlingsinstituttet. Det gir oss muligheten til å videreføre en positiv inntektsutvikling og sørge for en klar struktur- og distriktsprofil i landbrukspolitikken.

Avtalen forplikter også. Gjennom den er det lagt et offensivt løp for å tilpasse jordbruket til klimautfordringene. Jordbruket skal redusere utslipp og øke bindingen av CO₂. Regionale miljøprogram skal ytterligere forbedres ut fra ulik miljøsituasjon regionalt. Flaskehals i økologisk produksjon skal fjernes, slik at økomarkedet kan betjenes bedre. I tillegg åpner avtalen for leie av mjølkekvoter for enkeltbruk, slik at enkeltbrukene på en enkel måte får likeartet fleksibilitet som samdriftene.

Til slutt: Partene skal nå gjennomgå markedsordningene for kjøtt og egg, med sikte på en reform som skal gi en mer fleksibel prisdannelse og – innenfor WTO-avtalens bestemmelser – gi best mulig prisstabilitet for produsentene.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [15:44:36]: Som jeg nevnte i mitt innlegg, mener Fremskrittspartiet at jordbruksforhandlingene er forholdsvis ufullstendige på den måten at de omhandler bare én gruppe i hele verdikjeden som er blitt påført kostnader i forbindelse med denne jordbruksavtalen.

Det er spesielt industrien jeg nå er opptatt av. Vi ser at store industrigiganter som Tine og Nortura har problemer med å tjene penger. De har selvfølgelig en usedvanlig tung kostnadsstruktur som de ikke har gjort noe med på veldig mange år.

Jeg kunne godt tenke meg å høre hvordan statsråden ser på industripolitikk. Vi ser i våre naboland, bl.a. i Finland, at de har vært veldig flinke til å rasjonalisere industrien sånn at den er konkurransedyktig. Hva er statsrå-

dens tre viktigste punkter for å få en god industripolitikk i næringsmiddelindustrien?

Statsråd Terje Riis-Johansen [15:45:46]: De to tiltakene som antakeligvis står øverst på representanten Asmyhrs liste, å endre strukturen i foredlingsindustrien og å sette prisene ned, vil for det første være utenfor mitt ansvarsområde og for det andre i strid med den politikken jeg fører.

Det viktigste grepet vi tar overfor industrien i denne avtalen, er den bevilgninga som ligger inne til RÅK. Konkurransforholdet til norsk industri i forhold til utenlandsk industri forbedres gjennom den bevilgninga, og sånn sett har vi da en forutsigbarhet for industrien.

I tillegg er det i år et bidrag til forutsigbarhet for industrien å legge til rette for sikre tilførsler av kjøtt. Vi har sett at med en sviktende inngang på kjøttida har deler av industrien rett og slett hatt utfordringer når det gjelder å ha nok råvarer å foredle. Når vi nå i år legger til rette for bedre økonomi, ikke minst i kombinasjonsbruk med sau, storfe og mjølk, betyr det bedre forutsigbarhet og større muligheter for industrien til å tjene penger framover.

Torbjørn Hansen (H) [15:46:54]: Regjeringen bekrefter selv i sine anslag for utviklingen til neste år at omstillingen og avgangen i form av årsverk og bruk fortsetter. 1 400 bruk vil forsvinne i 2008. Men til tross for omstilling og avgang er norsk bruksstruktur svært fragmentert. Gjennomsnittsbruket for melk er 18,5 kyr og vil øke med én ku til neste år.

Det som vi ser av utviklingstrender i jordbruket, er imidlertid at mange bønder investerer i store samdrifter og store enkeltbruk som er flere ganger større enn det som er gjennomsnittsbruket. Hver gang det skjer, reduseres subsidienivået pr. produsert enhet på den type bruk.

Høyres oppfatning er at man kunne fått gjennomført mye av det som er målsettingen i dagens jordbrukspolitikk, dersom man hadde lagt til rette for en mer effektiv jordbruksproduksjon i hver enkelt region. Ser ikke statsråden at utviklingen viser at det er et stort potensial for effektivisering, og at det kan oppnås innenfor de viktige målsettingene som Stortinget, stort sett, står samlet om?

Statsråd Terje Riis-Johansen [15:48:05]: Det er på dette området forskjellen i retorikken til Høyre og innholdet i politikken tydeligst viser seg fram.

Det er ikke mulig å slippe strukturen fri i norsk landbruk og tro at man klarer å ivareta distriktslandbruket. Vi kan opprettholde en vesentlig del av produksjonen med en samling om færre bruk og økt produksjon på de enkelte brukene, men det å kjøre en fristilling her og tro at en klarer å ha en geografisk differensiering på produksjon, mener jeg er helt, helt umulig. Derfor er jeg uenig med Høyre.

Når det gjelder endring, effektivisering, mener jeg at endring, utvikling, skal vi ha. Mjølkeroboten kommer. Den fører til færre arbeidstimer i norske fjøs, men det er ikke noen løsning å si at vi ikke skal ha mjølkerobot. Det som er utfordringa, er å sørge for at vi klarer å fornye landbruket gjennom nye arbeidsplasser, i en takt som står i for-

hold til den effektivisering og de endringer som skjer hver dag ute på norske gårder.

Ingebrigt S. Sørfonn (KrF) [15:49:10]: Statsråden gjorde grundig greie for vesentlege element i dette oppgjøret, men norsk landbruk rir ikkje inn i solnedgangen med dette oppgjøret. Det er framleis store utfordringar, og Kristeleg Folkeparti meiner at me treng ei opptrapping og framover av løyvingane over statsbudsjettet, bl.a. for å gje bøndene ei inntekstutvikling vidare, for eventuelt å tilpassa seg ein WTO-avtale, for å ta vare på velferdsordningane, investeringsbehovet i landbruket, osv.

Spørsmålet mitt til statsråden er: Om statsråden framleis er i den posisjonen at han kan påverka kva som skal skje seinare, vil han sørgja for at det vert ei opptrapping av løyvingane over statsbudsjettet i neste oppgjer?

Statsråd Terje Riis-Johansen [15:50:16]: Jeg hørte representanten Sørfonn i sitt hovedinnlegg si at han syntes 1,9 milliarder var en passende ramme for jordbruksoppgjøret. Jeg må si jeg synes det var synd at han ikke kom på det for.

Realiteten er at det vi nå gjør, er å foreta en opptrapping for å rydde opp i det som er skjedd tidligere. Etter fire år med ekstremt dårlig inntekstutvikling i landbruket har vi nå tilført landbruket en mulig inntektsvekst over en treårsperiode på oppimot 60 000 kr, etter at vi var på – si – om lag en sjettestart i løpet av fire år med representanten Sørfonn i posisjon. Vi gjennomfører altså en opptrapping for å rydde opp etter forrige stortingsperiode og det som ikke ble gjort da.

Leif Helge Kongshaug (V) [15:51:01]: Både statsråden og jeg har den glede at vi hver vår har muligheten til å slippe ut dyr, og vi har vel begge to merket den forskjellen det er på å slippe ut dyr som har stått på bås hele vinteren, og dyr som har gått løse i fjøset. De som har stått på bås, er så yre av glede at de spretter og hopper rundt, mens de andre, som har fått bevege seg, går roligere og roer seg fortere ned. I tillegg er de som har stått på bås hele vinteren, etter to dager så støle og stive at man ser det på ganglaget. Dette mener jeg er et godt eksempel på at løsdrift er god dyrevelferd.

Hvorfor går statsråden inn for å utsette kravet om løsdrift med ti år, når man allerede har gjort mye for å legge forholdene til rette for løsdrift? Og er det ikke, som Inge Ryan sa, viktig med god dyrevelferd? Er ikke det en av kvalitetene ved norsk landbruk?

Statsråd Terje Riis-Johansen [15:52:10]: Representanten Kongshaug og hans parti foreslo heller ikke å innføre løsdriftskravet over natta, fra dag én. Hvis vi skulle følge resonnementet som representanten her framfører, ville det vært en naturlig konsekvens å ta en veldig rask innfasing. Det ble valgt en overgang fram til 2024, samtidig som næringskomiteen i Stortinget sa at en her måtte foreta en vurdering etter det.

Det som har blitt vurdert nå, er om det er fornuftig å innfase dette over noe lengre tid. Det er det som ligger i

innstillinga fra næringskomiteens flertall, ikke at en ikke skal ha en overgang til løsdrift, men at en får en gradvis innfasing over noe lengre tid.

Så vet både representanten Kongshaug og jeg at det som bygges av nye fjøs, og det som foretas av store moderniseringer, er overgang til løsdrift. Det er selvsagt en riktig utvikling, men det er samtidig viktig å si, uansett om vi mener at 2024 eller 2034 er rette årstallet, at det skal være og må være god dyrevelferd også i norske bås fjøs.

Kåre Fostervold (FrP) [15:53:26]: Statsråden var i sitt innlegg inne på dette med at det er behov for å øke verdens matvareproduksjon. Jeg regner med at statsråden gjennom det forslaget han kom til Stortinget med i dag, har lagt til rette for at også Norge skal være med og bidra der – i hvert fall sørge for at vi skal være mest mulig selvforsynt, så vi ikke behøver å ta fra matvarelageret til resten av verden. Men samtidig har Stortinget vedtatt en målsetting om 15 pst. økologisk produksjon. Her kan man møte motstridende interesser, for det er jo slik i dag at økologisk produksjon ikke er så produktiv som den ordinære landbruksproduksjonen.

Hvordan tenker statsråden å balansere disse interessene i tiden fremover?

Statsråd Terje Riis-Johansen [15:54:16]: Jeg vil vel mene at Fremskrittspartiets forslag om å halvere overføringen til norsk landbruk er en noe større utfordring i forhold til norsk matproduksjon enn det å øke andelen økologisk produksjon til 15 pst.

God økologisk drift, som også er god agronomisk drift, ser vi i mange tilfeller gir resultater i form av avling som ikke er langt unna det som en oppnår i konvensjonell drift. Vi ser også at de som satser økologisk, i mange tilfeller går foran i forhold til generell økologisering av norsk landbruk, og i og for seg også utenfor landets grenser. Så det å få fram den økologiske, miljøvennlige produksjonen i Norge er bra i forhold til å gi forbrukerne i Norge et alternativ, en valgmulighet, og også i forhold til å gå i front når det gjelder en generell økologisering.

Det er viktig innafor økologisk landbruk at en klarer å være så flink at det volumet som blir produsert pr. enhet, er så nært den konvensjonelle produksjonen som mulig.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Arne L. Haugen (A) [15:55:44] (ordfører for sak nr. 6): Jeg skal legge fram innstilling om reindriftsavtalen, en avtale som har en ramme på 97 mill. kr, for øvrig tilsvarende fjorårets avtale.

Sammen med en økning av reindriftsfradraget gir virkemidlene i årets reindriftsavtale grunnlag for en fortsatt positiv utvikling av reindriften. Avtalen støtter også opp om den politikk Regjeringen fører, der det legges større vekt på næringsutvikling og tilrettelegging for de reindriftsutøverne som har reindrift som hovednæring.

Det er fortsatt slik at det må settes i gang tiltak i forbindelse med radioaktivitet i kjøtt, og det er satt av 3 mill. kr til å finansiere kostnader knyttet til det.

Av tilrådingen går det fram at alle partier med unntak av Fremskrittspartiet slutter seg til avtalen, men med ulike merknader.

Jeg synes det er bemerkelsesverdig at ingen av opposisjonspartiene synes å se noe positivt i det som skjer i norsk reindriftsnæring for tiden. For min del vil jeg gjerne si: Ja, det er utfordringer og problemer, men det er også en positiv utvikling. Jeg føler et ansvar for å få fram noe av det jeg mener er positivt, spesielt gjelder det i Finnmark, der vi ser at det har vært en prisøkning på 20 pst. de siste fire årene. Når det gjelder slakteuttak i dette fylket, har det økt med 57 pst. fra perioden 2001–2003 til perioden 2004–2007. Men inntektsnivået er selvsagt generelt lavt i næringen, og det er store regionale forskjeller. Spesielt i Nordland og Nord-Trøndelag er produksjonen betydelig redusert de to siste driftsårene grunnet store tap.

Rovdyrproblematikken er krevende, ikke bare for reindriften i dette området, men for all utmarksbeiting. Dette er det grunn til å ha i fokus, både fra forvaltningens side og næringens side. Også Stortinget må vie disse problemene oppmerksomhet.

I proposisjonen vises det til at NRL – Norske Reindriftsamers Landsforbund – har tatt opp at landbruk og reindrift er underlagt forskjellige avgiftsregimer. Dette er ikke noe forhandlingstema under reindriftsavtalen, og jeg vil ikke gå nærmere inn på det nå. Jeg vil bare si at jeg har forståelse for synspunktet om at disse to næringene bør likebehandles.

Avslutningsvis vil jeg kommentere at en samlet opposisjon vil ha fram en stortingsmelding om reindrift innen våren 2009. For å være sikker på at jeg holder meg innenfor en akseptabel parlamentarisk språkbruk, vil jeg nøye meg med å spørre om opposisjonspartiene fortsatt er i ventemodus, noe som preget den forrige regjeringen på dette området, og om man rett og slett har sovet i timen, siden man ikke fått med seg at noe av det første denne regjeringen tok fatt i da den kom inn i regjeringkontorene, var arbeidet med å få på plass en ny reindriftslov. Det bør være kjent at denne hadde man ventet på lenge. Nå arbeides det for å implementere denne i organiseringen av reindriften. Det er et krevende arbeid. Et flertall i komiteen ber om en statusrapport på dette arbeidet i forbindelse med neste års reindriftsavtale.

Videre er nå Samerettsutvalgets utredning og innstilling ute på diskusjon og høring. Det er en meget omfattende sak som berører mange interesser innenfor denne næringen. Jeg mener derfor at det er dårlig politisk prioritering hvis vi nå skulle sette i gang et arbeid med en ny stortingsmelding om reindrift.

Jeg anbefaler at Stortinget slutter seg til flertallsinnstillingen.

Kåre Fostervold (FrP) [16:00:16]: Nok en gang har statsråden kommet til Stortinget for å anbefale oss å godta et forhandlingsresultat som visstnok skal skape gode rammevilkår for landbruket. At oppgjøret er dårlig for landbruksnæringen, pleier vi normalt sett ikke å få servert av statsråden, men blir nok, som i år, å finne i grunnlagsmaterialet for neste års oppgjør.

Det er en merkelig seanse å observere når partene i landbruksoppkjøret kommer frem til enighet. Da fylles champagneglassene, og lovordene spres i rikt monn. Man skulle tro at alt var vel. Men etter et par dager kan vi lese om stor frustrasjon blant bøndene i ulike aviser. Da er ikke alt så rosenrødt lenger.

Når Fremskrittspartiet påpeker mangelen på samsvar mellom målsettinger og bruk av virkemidler, blir vi bestandig møtt med at alt blir mye verre med Fremskrittspartiet. Statsråden er den fremste målbærer av dette poenget, uten å kunne vise til praktisk erfaring.

Hva er det egentlig som skjer under dagens rigide regime? La oss se litt nærmere på målsettinger og resultater:

- Regjeringen har hatt som målsetting at landbruket skal ha en inntektsutvikling og sosiale vilkår på linje med andre grupper. Resultatet er at avstanden til andre grupper øker.
- Regjeringen prøver ved hjelp av bo- og driveplikt og delingsforbud å innfri målsettingen om drift og bosetting over hele landet. Resultatet er over 34 000 tomme landbrukseiendommer.
- Regjeringen har den samme målsettingen ved bruk av BU-midlene. Allikevel har fraflyttingen fra distriktene og til sentrale strøk bare økt, og rekrutteringen til yrket svikter. Gjennomsnittsalderen i landbruket er nå på 50 år.
  - Sånn kunne jeg fortsatt lenge, for tegnene er tydelige, og resultatene snakker for seg selv.

Statsråden har selv uttalt at enhver bonde som gir opp, er et nederlag. Allikevel fører statsråden en politikk som medfører at i perioden fra stortingsvalget i 2005 og fram til statsråden må pakke snippeskjen og forlate kontoret neste år, har 10 pst. av de bøndene som var i landbruket da han tiltrådte, gitt opp produksjonen – 10 pst.! Jeg kan vanskelig se at det er noe å slå seg på brystet for. Konsekvensen av den nye avtalen er ifølge beregninger at det legges ned over tre gårdsbruk hver dag resten av året og neste år. Skal det være resultatet av en god næringspolitikk? Jeg synes dette tydelig viser at den planøkonomiske tilnærmingen som Regjeringen legger til grunn overfor landbruket, er feilslått.

Fremskrittspartiet ønsker en ny tilnærming i landbrukspolitikken. Vi ønsker å fjerne en politikk der man bestemmer pris og omfang av produksjon, eller hva som skal produseres. Restriksjoner på driftsformer bør liberaliseres, slik at bøndene blir likestilt med det øvrige næringsliv. Jordbruksbyråkratiet bør reduseres betraktelig. Støtteordninger og reguleringer må gradvis reduseres, eventuelt kombineres med kompensasjonsordninger som i en periode gir støtte til dem som på en negativ måte blir vesentlig berørt av endringer i landbrukspolitikken. Det samme vil gjelde for skatter og avgifter, slik at produsentene kan konkurrere på like vilkår, uten annen innblanding fra det offentlige enn hva som måtte fremkomme av helse- og miljøkrav samt krav til dyrevern.

Vi ønsker å styrke eiendomsretten til bøndene ved å fjerne prisreguleringssystemet og delingsforbudet. Det faktum at landbrukseiendommer ikke kan forvaltes og

omsettes fritt til markedspris når kjøper og selger er enige, viser bare hvor lite eiendomsretten betyr for denne regjeringen.

Det er synd at Regjeringen og statsråden ikke tar inn over seg de negative konsekvensene av sin politikk. Det er synd at Regjeringen fører en politikk som gjør at norsk landbruk ikke er i stand til å være konkurransedyktig den dagen en ny WTO-avtale skulle komme på plass. Det er synd at Regjeringen velger å føre en politikk som gjør matvarer i Norge betydelig dyrere enn i våre naboland.

Fremskrittspartiet kan ikke være med på en politikk som samtlige produsenter og forbrukere vil tape på. Det avtaleutkastet som vi nå skal ta stilling til, vil nettopp få det som resultat, og vi vil derfor stemme imot. Nå er det på tide med nytenkning. Det har vi kommet med gjennom våre forslag i saken. Vi ønsker et bærekraftig landbruk, der man fokuserer på muligheter og ikke på restriksjoner.

Thorbjørn Jagland hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Gunvor Eldegard (A) [16:04:59]: Ein raud-grøn landbrukspolitikk er òg ein del av løysinga på miljø- og klimautfordringane me står overfor. Difor er eg veldig glad for at jordbruksavtalen òg omhandlar dette, og for at me har ei regjering som tek klimaet på alvor.

Landbruket har ei rekkje viktige funksjonar, m.a. å ta vare på biologisk mangfald, produsera mat på ein klimavennleg måte og halda oppe det verdifulle kulturlandskapet. Arbeidarpartiet vil ha ei framtidsretta landbruksnæring, og ho må sjølvsagt ta miljøutfordringane på alvor. Det gjeld ikkje minst utslepp av klimagassar, da jordbruket står for 9 pst. av dei totale CO₂-utsleppa i landet.

Samstundes må eg få understreka at skogen bidreg til stor binding av CO₂, ja så stor at eg meiner vi må byggja enda meir i tre, f.eks. ein ny holmenkollbakke.

Eg er glad for at partane er samde om at norsk landbruk må ha ein langsiktig og offensiv strategi for å tilpassa jordbruket til klimautfordringane. Difor vert det satsa 15,5 mill. kr i 2009, med viktige målsetjingar om

- ein vesentleg reduksjon av ordinær haustpløying innan 2020
- ei betre utnytting av husdyrgjødsel innan 2020
- ein reduksjon av metan frå drøvtyggjande husdyr kombinert med auka karbonbinding ved lagring av karbon i jord

Når det gjeld metangassen, finst det no ny teknologi som sørgjer for at me kan reinsa gassen og bruka den til oppvarming av fjøset. Det vil jo verta reine kinderegget – både reinsing og oppvarming på ein gong.

Det er òg eit mål å stimulera til vedvarande høg tilvekst av skog og å leggja til rette for ein auke av bioenergi frå skogen og frå jordbruksavfall.

På miljøområdet inneber avtalen at me aukar løyvinga i beitetilskotet med 49 mill. kr. Det regionale miljøprogrammet vil verta vidareført med 390 mill. kr. Og det vert avsett 125 mill. kr til den kommunale ordninga som heiter «Spesielle miljøtiltak i jordbrukets kulturlandskap». I tillegg har me Morsa-prosjektet, som me har jobba med i

veldig mange år. Eg er glad for at Regjeringa framleis satsar på tiltak for dette vassdraget. Landbruksministeren la fram ei tiltakspakke for Vestre Vansjø før jul, og pr. 1. april er det 74 pst. av gardbrukarane rundt Vestre Vansjø som har undertekna forpliktande miljøavtalar. Desse inneber bl.a. reduksjon av fosforgjødsling, bygging av fangdammar og buffersoner rundt bekkar. Dette vil vera med på å gje resultat for Vansjø og Morsavassdraget.

Eg er ikkje i tvil om at næringa sjølv ser kor viktig det er at dei gjennom tiltak som eg her har nemnt, set fokus på miljø og klima. Dette er bra, for det vil gje resultat både globalt og lokalt.

Det er gledeleg at me no har ein situasjon på den norske marknaden der etterspørselen etter norsk mat er større enn tilbodet. Da må me stimulera til auka produksjon, og det vert det òg lagt til rette for. Eg vil spesielt seia litt om tiltaka på mjølkesektoren. Det vert no gjeve moglegheit for innføring av leige av mjølkekvotar for enkeltbruk innanfor omsetnadsregionane. Det vil gje større fleksibilitet, ein kan nytta kapasiteten på garden betre, og det vil gje færre sovande kvotar. Det vert innført ei eiga ordning for nyetablering i mjølkeproduksjon, der det vert sett av 5 mill. liter kumjølkkvote, noko som bl.a. vil bidra til å auka rekrutteringa i næringa, som eg meiner er svært viktig.

Leigekvotar på enkeltbruk, og framleis moglegheit for samdrifter på opp til 750 000 tonn, vil gje ein større fleksibilitet i næringa og fleire valmoglegheiter for den enkelte bonden. For oss i Arbeidarpartiet er samdrift ei viktig ordning, som gjev moglegheiter for meir volumproduksjon, arbeidsfellesskap og ordna ferie og fritid.

Når me no skal vedta jordbruksoppkjøret for i år, merkar eg meg at Framstegspartiet og Høgre vil ta frå bøndene forhandlingsmoglegheiter og redusere overføringane med enorme beløp. Venstre vil framleis ha forhandlingar, og Kristeleg Folkeparti vil både ha forhandlingar og større overføringar til jordbruket. Debatten i dag om jordbruket kjem i rekkja av mange andre saker som berre stadfestar at det framleis er store sprik og kaos på borgarleg side.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Elisabeth Røbekk Nørve (H) [16:10:22]: Høyre mener at en robust landbruksnæring bidrar til å nå viktige mål om en fortsatt betydelig norsk matvareproduksjon, en differensiert bosetting og et velpleid kulturlandskap. Høyre vil derfor arbeide for at bonden skal få større utviklingsmuligheter framover.

Høyre mener at en omstilling til større og mer effektive enheter er nødvendig for å sikre at landbruksnæringen blir mer framtidsrettet og mindre avhengig av overføringer, og at jordbrukspolitikken bør legge bedre til rette for dette.

Samarbeidsregjeringen gjorde et viktig arbeid for å framheve norsk mat, og i dag har mange nisjeprodukter fått fotfeste i det norske markedet. Det er derfor viktig at Regjeringen intensiverer dette arbeidet med utvikling av nisje- og spesialprodukter i landbruket.

Høyre registrerer at omstillingene i landbruket fortsetter, og at det er etablert nærmere 2 000 samdrifter pr. januar 2008, noe som betyr en fordobling siden 2002. Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at det i juli 2007 var 49 800 aktive jordbruksbedrifter i Norge. Det er 1 400 færre enn året før. Samtidig kan vi med glede registrere at mengden produsert mat og mengden dyrket areal stort sett er stabil. Tallenes tale tyder på at vi gradvis får færre, men større og mer drivedyktige jordbruksbedrifter.

Det er med glede Høyre har registrert at vi på et par punkter kan ønske Regjeringen velkommen etter. Regjeringen åpner nå for leie av melkekvoter, noe Høyre tidligere har foreslått. Leie av melkekvoter er det mest strukturdrivende grep som er tatt i norsk landbrukspolitikk, og er i strid med Regjeringas politikk så langt på området. Jeg registrerer også med glede at partene i jordbruksoppkjøret nå åpner for å revidere markedsordningene. I de senere dager har vi i media også sett en viss glidning ved at senterpartirepresentanter har åpnet for å oppheve eller lempe på prisreguleringen på landbrukseiendommer. Høyre mener det er et åpenbart behov for en grundig gjennomgang av jordbrukspolitikken, og vi viser til at Høyre i Dokument nr. 8:79 for 2006-2007 fremmet forslag om en stortingsmelding om en framtidsrettet jordbrukspolitikk. Vi har også fremmet en hel rekke andre gode forslag.

For nok en næring ser vi at denne regjeringen betyr tapte år og tapte muligheter. Spørsmålet er bare: Når kan vi ønske den rød-grønne regjeringen velkommen etter på alle de andre gode forslagene som vi i Høyre har fremmet om et mer framtidsrettet og drivedyktig landbruk?

Steinar Gullvåg (A) [16:13:46]: Det er sagt at det bare er Gud, lederen av Bondelaget og statens forhandlingsleder som fullt ut skjønner alle deler av jordbruksoppkjøret. Når nå bondelagslederen, Undheim, og departementsråd Per Harald Grue gir seg, vil jeg tro at det ligger an til at Gud tar styringen neste år. Men når Undheim og Grue nå forlater scenen, er det i forvissning om at de har forhandlet fram et landbruksoppkjøret som er det beste noensinne. Bøndene får en betydelig inntektsøkning, og det koster oss ca. 1 krone hver om dagen. Det er altså prisen vi betaler for levende bygder, et trivelig kulturlandskap og produksjon av sunn og god mat.

Jordbruksavtalen er jo ikke noe vanlig lønnsoppkjøret. Bøndene er pr. definisjon selvstendig næringsdrivende som gjennom sine organisasjoner forhandler med staten om rammene for sin næringsvirksomhet og et konglomerat av støtteordninger. Alternativet til slike forhandlinger er at Stortinget ensidig fastsetter bøndenes inntekter, hvilket også skjer når partene ikke blir enige. Hver gang det har skjedd, har bøndene tapt på det. Men det er jo slik Fremskrittspartiet og Høyre vil ha det. De vil avvike jordbruksoppkjøret.

Jeg har tidvis og i ulike sammenhenger anklaget disse partiene for å appellere til egoismen. Ikke så i dette tilfellet. For hvis det finnes en bonde som etter dette jordbruksoppkjøret gir sin støtte til Fremskrittspartiet eller Høyre, er det i hvert fall ikke av egeninteresse.

Etter regjeringsskiftet i 2005 har vi vært vitne til en

snuoperasjon i landbrukspolitikken. Ikke siden landbruksminister Oskar Øksnes' dager på 1970-tallet har bøndene opplevd maken til inntektsvekst. I dette ligger selvsagt erkjennelsen av at bøndene er blitt hengende etter i inntektsutviklingen. Forventningene til årets jordbruksoppgjør var derfor høye. Jeg skal innrømme at jeg med bakgrunn i enkelte møter i Vestfold Bondelag følte at buen kunne bli spent noe høyt, men i dag konstaterer vi at forventningene i stor grad er innfridd.

Med tilfredshet noterer jeg tiltakende optimisme blant bøndene. Det skyldes ikke bare jordbruksoppkjørene, men også i høy grad den internasjonale utviklingen. Vi må produsere mat for å brødfø verdens befolkning, og matvareprisene har økt kraftig det siste året. I det ligger også betydelige muligheter for norske bønder.

Jenny Klinge (Sp) [16:17:07]: Det er sjarmerande når Torbjørn Hansen talar varmt for det norske jordbruket og seier at landbrukspolitikken til Høgre ligg nærare Senterpartiet sin landbrukspolitikk enn Framstegspartiet sin. Dette handlar heldigvis om at avstanden mellom Høgre og Framstegspartiet er ganske stor i denne viktige saka. Dessverre handlar det ikkje om at Høgre ligg nært opp til Senterpartiet. Spørsmålet om eigedomsretten og den økonomiske politikken er vesentlege forskjellar.

Eg undrar meg stadig over korleis Høgre vil få til å gjennomføre den såkalla moderniseringa av landbruket med større einingar og ein lønsam volumproduksjon samtidig som det vakre kulturlandskapet dei talar om, skal haldast i hevd.

Når vi ser litt tilbake på formuleringar som har vorte brukte om Senterpartiet sin landbrukspolitikk, tykkjer eg Leif Helge Kongshaug frå Venstre kan siterast. Han har sagt at han håpar at «Arbeiderpartiet mander seg opp til å nedkjempe Senterpartiets bakstreberske vetorett innenfor landbrukspolitikken».

Når eg samanstill den såkalla moderniseringa som Høgre talar for, og omtalen Kongshaug frå Venstre har av Senterpartiet som bakstreversk, finn eg det nødvendig å spørje kven det er som har hevd på å bli definert som moderne og framtidretta. Når Senterpartiet i regjering har bidrege sterkt til gode jordbruksoppgjør som sikrar ein nasjonal matproduksjon og eit aktivt landbruk i heile landet, vil eg hevde at nettopp dette er framtidretta.

I årets jordbruksoppgjør legg vi til rette for nyrekrutering, m.a. ved å setje av 5 millionar liter i mjølkevote spesielt for unge bønder. Gjennom dette oppgjøret legg vi til rette for at dei som driv i yrket, skal få auka inntektene sine. Vi bidreg til å opne næringa og gi folk moglegheit til å drive med det dei har lyst til.

Vi i Senterpartiet stikk fingeren i matjorda og er fullstendig klare over at vi aldri kan bli eit land med ein matproduksjon som kan konkurrere på volum og pris. Men det er uansett vår plikt å sørge for at vi kan produsere mat til vår eiga befolkning. Med tanke på matvaresituasjonen i verda, der mange faktisk svelt, må vi her i landet ta i bruk dei areala som vi har moglegheit til å produsere mat på.

No er det kjekt å leve i eit land der siste krig ligg over 60 år tilbake i tid, og der dei fleste er så rike at dei kan

kjøpe seg det aller meste, uansett om det er produsert her i landet eller er importert. Dessverre veit vi ingenting om framtida, anna enn at det uventa alltid vil kunne skje.

For å vere førebudd på uventa situasjonar og kriser av ulik art er det vesentleg å ha ein målretta nasjonal jordbrukspolitikk for å kunne sikre og auke matproduksjonen vår. Derfor er eg glad for politikken denne regjeringa fører, og eg ser fram til at Senterpartiet skal kunne vere med og bidra til nye, gode jordbruksoppgjør i åra som kjem.

Peter Skovholt Gitmark (H) [16:20:16]: La meg aller først begynne på et overordnet ståsted: Verden trenger en ny WTO-avtale. Handel er grunnleggende positivt, også for jordbruksvarer. Vi vet at bare de seneste årene har millioner av mennesker blitt hentet ut av bunnløs fattigdom nettopp på bakgrunn av handel. Vår landbrukspolitikk er dessverre fremdeles med på å holde mennesker i fattigdom.

Vi har likevel kommet et skritt på veien, gjennom bl.a. MUL-import, som Bondevik II-regjeringen opprettet i 2002, og som også er utvidet under dagens regjering, fordi vi vet, som jeg nettopp begynte med, at handel er positivt og det viktigste virkemiddelet for å hente mennesker varig ut av fattigdom.

Det gjør at jeg også ønsker å knytte en liten kommentar til norsk bistand og handel. Vi har muligheten til å bruke norske bistandsmidler til f.eks. kontroll av matvaresikkerhet, slik at de aller fattigste får muligheten til å bruke den ordningen som MUL-import er, nemlig ingen restriksjoner ved eksport til Norge.

La oss så komme inn på de mer hjemlige ting. Jeg synes det er grunnleggende positivt at bønder er selvstendig næringsdrivende. Problemet er likevel at bondestanden er gjennomregulert. Norsk landbruk og norske bønder er særs viktig både når det gjelder matvareproduksjon, når det gjelder bosetting, og når det gjelder å opprettholde et kulturlandskap. Men problemet, når man ser på tallene, er at både dagens og også tidligere landbrukspolitikk er grunnleggende mislykket. Vi har 49 800 aktive jordbruksbedrifter, mens vi samtidig har 34 000 tomme gårdsbruk. Vi har 18,5 melkekyr i snitt pr. bruk, som heldigvis er en oppgang de siste årene. Men likevel ser vi fremdeles en nedgang på anslagsvis 2,5 pst. i antallet aktive jordbruksbedrifter både for i år og anslått til neste år.

Høyres politikk er jo nettopp å slippe bonden fri og få til, der man faktisk har muligheten til det, å utvikle de positive sidene som man har som selvstendig næringsdrivende. Det betyr at man skal fjerne både priskontroll og boplikt, at man skal se på delingsforbudet i jordloven, og at man også ønsker betydelig mer konkurranse inn i norsk landbruk.

Kaosen er åpenbart i Regjeringen, noe Gullvåg ikke tok med, fordi vi ser at Senterpartiet også gjennom media varslet at de ønsket å gå av dersom de ikke fikk viljen sin i denne saken.

Bendiks H. Arnesen (A) [16:23:43]: Jeg tar ordet i denne saken fordi jeg hver eneste dag ser hvor viktig landbruket er for landet vårt. Dette gjelder ikke bare mat-

produksjonen, men også betydningen for bosetting, for kulturlandskapet, for reiselivet og for annet næringsliv. En tidligere statsminister sa at alt henger sammen med alt.

Jeg bor i en flott jordbruksbygd i Nord-Norge, hvor jeg har unge, aktive gårdbrukere rundt meg. Dette er folk som ikke kan låse døra og gå hjem på ettermiddagen og komme tilbake neste morgen. Nei, dette er folk som har lange arbeidsdager og et meget stort ansvar, et ansvar som følger dem både i fritid og i ferier. Likevel trives de med yrket, og de utvikler bedriften sin kontinuerlig. Ingen må komme og si at landbruket ikke omstiller seg.

Jeg registrerer at det fra næringen har kommet signaler om at opptrappingen i bøndenes inntekter går for sent, men jeg registrerer samtidig at det er tilfredshet med den kursendring som har skjedd siden 2006.

Det er en sterk oppfatning i næringen at uten regjeringsskiftet i 2005 ville næringen ha hatt en meget vanskelig situasjon i dag. Når jeg leser dagens innstilling, er jeg overbevist om at denne oppfatningen stadig vil forsterkes.

Det snakkes om at det fortsatt er nedgang i landbruket, men jeg er overbevist om at med et sikrere inntektsgrunnlag og mer forutsigbarhet vil det skapes framtidstro og dermed vekst i næringen. Ikke minst er den nye ordningen med justeringsforhandlinger ved sterk kostnadsvekst på gjødsel og kraftfôr viktig for å skape forutsigbare inntekter.

Jeg synes det er trist at store og toneangivende opposisjonspartier som Fremskrittspartiet og Høyre gang på gang forsøker å skape usikkerhet for næringen. Disse to partiene har for tiden en ganske sammenfallende landbrukspolitikk på sentrale punkt.

Når disse partiene ikke vil godkjenne årets framforhandlede avtale, og i tillegg vil fjerne hele jordbruksavtalen, er dette noe som helt klart er med på å skape en usikkerhet for næringen. Min påstand er at dersom dette anslaget mot norsk landbruk skulle bli realisert, vil det bety slutten for landbruket i store deler av landet vårt.

Klima og topografi kan ikke omstilles av verken bønder eller politikere. Derfor trenger vi en jordbruksavtale og reguleringer som tar høyde for de forskjellige driftsforhold, og dermed gir levelige vilkår for bønder over hele landet.

Arne L. Haugen (A) [16:27:04]: «Slipp bonden fri!». «Frigjør Bygde-Norge!» Det er fremskrittspartilagord som Høyre nå også profilerer seg med. For en som er født og oppvokst og har virket hele livet på bygda, er det helt umulig å kjenne seg igjen i den retorikken som følger disse uttrykkene.

Selv sagt er det krevende å opprettholde bosetting og et aktivt landbruk og næringsliv i alle bygder. Dette er en utfordrende situasjon som må møtes med en aktiv og kreativ landbruks- og distriktspolitikk. Jeg mener Regjeringen leverer i forhold til disse utfordringene, og vi registrerer at det nå er mye optimisme og investeringslyst i landbruket.

Landbruket har en viktig plass i Regjeringens offensive nærings- og distriktspolitikk. Ja, landbruket er selve bærebjelken i mange bygder og sikrer bosetting og ver-

diskaping, men også produksjon av fellesgoder knyttet til kulturlandskap, miljø og levende bygder. Regjeringen har nå levert tre gode jordbruksavtaler som legger grunnlaget for at vi også i årene som kommer, skal kunne ha et aktivt landbruk rundt om i landet.

Jeg mener at den svartmalingen som høyrepartiene står for, er helt grunnløs i nåværende situasjon, da nasjonal landbrukspolitikk og prisutviklingen på den internasjonale arenaen så definitivt er positiv for den norske bonden. Eterspørselen etter norsk mat er nå større enn det den norske bonden evner å levere. Det er en helt ny situasjon som gir landbruket nye muligheter. Med en regjering som vil satse på landbruket og på distriktutvikling, er det ingen grunn til å la de borgerlige partienes svartmaling legge en demper på den optimismen som nå sprer seg rundt om i Bygde-Norge.

Line Henriette Holten Hjemdal (KrF) [16:29:31]: Kristelig Folkeparti er glad for at partene kom fram til et jordbruksoppgjør som gir bøndene et nødvendig løft på mange områder. Vi er positive til at den samlede rammen ble på 1,9 milliarder kr. Vi kunne imidlertid tenkt oss en annen fordeling av denne rammen, med mindre på pris og mer på budsjettoverføringer. Dette ville vært bedre for mindre bruk. Mindre grad av prisøkninger ville også vært positivt for vanlige forbrukere og for økonomien samlet sett. Det må være et paradoks for Regjeringen at staten tar inn mer i merverdiavgift enn den budsjettoverføringen som dette oppgjøret legger opp til.

En god landbrukspolitikk er en del av løsningen på miljøutfordringene. Landbruket har viktige funksjoner når det gjelder biologisk mangfold, klimavennlig matproduksjon og kulturlandskapspleie.

Samtidig har landbruket, som andre sektorer i samfunnet, et forbedringspotensial når det gjelder miljø. Jordbruket står for 9 pst. av det totale CO₂-utslippet i Norge. Jordbruket er dessuten en kilde til forurensning av vannforekomster. Det gjelder bl.a. Vansjø og Haldenvassdraget i mitt eget fylke. Morsaprojektet har gjennom jordbruksavtalen fått 25 mill. kr i år og neste år for å redusere forurensningsproblemene. Dette er positivt og i tråd med Kristelig Folkepartis merknader i forbindelse med statsbudsjettet for inneværende år.

Samtidig synes jeg det er litt underlig at Østfold, med sitt betydelige og bynære jordbruk, ikke har blitt valgt ut som ett av forsøksfylkene når det gjelder spredeteknikk av husdyrgjødsel og slam. Dette er et viktig forsøk, og vi skulle gjerne vært en del av det.

Soria Moria-erklæringen slår fast at 15 pst. av matproduksjonen og matforbruket i 2015 skal være økologisk. Til tross for økt produksjon er det langt igjen til dette målet. Kristelig Folkeparti mener at det har lite for seg å sette seg ambisiøse mål dersom de ikke følges opp.

Fellesorganisasjonen for økologisk produksjon og forbruk påpekte i høringen at det «er et stort gap mellom økologisk forbruk og produksjon i Norge». Jeg håper at Regjeringen legger merke til det utsagnet, og at dette blir bedre ivare tatt i neste års jordbruksoppgjør.

Vera Lysklætt (V) [16:32:20]: Det er sagt mye om norske bønder her i dag. Jeg vil trekke fram spesielt to forhold som gjelder reindriftsnæringen.

Reindriftsnæringen representerer en svært god og fornuftig ressursutnyttelse i marginale fjell- og utmarksområder. Den bidrar til et næringsmessig mangfold, den utgjør en svært viktig bærebjelke i den samiske kulturen, og dermed er den også svært viktig med tanke på å ivareta de ulike samiske språk. Det er derfor veldig mange viktige grunner til at vi fortsatt må ha en oppegående reindriftsnæring her i landet – som både sikres en framtid, og som kan styrkes og utvikles.

NRL har en egen protokolltilførsel til den inngåtte reindriftsavtalen for 2008–2009. Den handler om avgifter knyttet til kjøp og bruk av driftsmidler i forbindelse med reindrifta. NRL viser her til at man i reindrifta oppfatter dagens avgiftsregime som både urimelig og urettferdig. Man forventer at reindrifta behandles som en næring, og at den blir sidestilt med andre primærnæringer når det gjelder avgiftsfritak i forbindelse med anskaffelse og bruk av driftskjøretøy.

Jeg er helt enig med NRL. Dette er både urimelig og urettferdig. I mine øyne er næring næring, enten du driver som gårdbruker på Jæren og har behov for traktor i næringsøyemed, eller du er reindriftsutøver på Finnmarksvidda og har behov for snøscooter i næringsøyemed.

Jeg har tidligere tatt opp denne saken skriftlig med landbruksministeren. Riktignok ble min henvendelse besvart av finansministeren, men jeg håper at vi ikke har en så til de grader stivbent forvaltning her i landet at ikke landbruksminister og finansminister kan snakke sammen, slik at de i fellesskap snarest kan få løst den helt urimelige forskjellsbehandlingen av ulike primærnæringer.

En annen og svært viktig sak i denne sammenheng er at reindriftsnæringen i dag opplever et stadig sterkere trykk når det gjelder beitearealene. Det er spesielt knyttet til Forsvarets aktiviteter, med skytefelt, til utbygging av store hytteområder og sist, men ikke minst, til planer om utbygging av store vindmølleparker, slik som på Fosen og langs Finnmarkskysten, og til mineralutvinning og gruvedrift.

I slike saker vil jeg anmode myndigheter på ulike nivå om å ha en god dialog og å ta spesielt hensyn til reindriftsnæringen ved planer om store naturinngrep. En god dialog er også særdeles viktig med tanke på å unngå konflikter mellom reineiere og den øvrige befolkningen, slik vi f.eks. opplevde for noen dager siden, da en reineier fant fem av sine rein skutt i Storelvdalen i Alta. En slik nedskyting av rein er selvfølgelig helt uakseptabelt, og det bekymrer meg. Dette må vi ta på alvor, slik at vi kan forhindre slike konflikter mellom folk i framtiden.

Reindrifta er en særlig arealavhengig næring, og inngrep og uro innenfor beiteområder og kalvingsland har økt betraktelig de siste årene. For at reindrifta fortsatt skal være det bærende elementet i samisk kultur, er det viktig at den blir oppfattet og forvaltet som en næring med økonomisk verdiskaping og effektiv produksjon.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [16:35:52]: Jeg var så heldig å få anledning til å delta på FN's matvareorganisasjon,

FAO, sitt møte i Roma fra 2. til 6. juni – 183 land, 4 000 delegater, alle hadde fokus på matvaresikkerheten. Internasjonal matvarepolitikk snur nå fra billig, sårbar, til tryggere og bedre betalt for matvarer. Fellesnevner: Dagens matvaresituasjon – en trussel mot alle FN's tusenårsmål. Sult rammer nå over 1 milliard mennesker. Det kommer oppfølging i flere av FN's organer utover i året. Det haster med både kort- og langsiktige tiltak. Møtets innstendige appell: styrk jordbruket, utnytt produksjonsarealene. Sterk erkjennelse av markedets begrensning for å gi trygg matforsyning. For lite mat – skyhøye prisøkninger truer flere lands styresett. Internasjonal matvarepolitikk må korrigere markedskreftene. Norske system, importvern og målpriser og tidligere lager av mat vil få en renessanse.

Felles erkjennelse: høyere, men mer stabile priser på mat. Internasjonale forhold vil få enda større konsekvenser for norsk matforsyningspolitikk i de kommende år enn de sterke kostnadsøkningene på kunstgjødsel som vi nå vil oppleve i dagene framover. Eksempelvis 110 pst. økning for kunstgjødsel 21410 er likevel uventet for meg. Det er dramatisk.

Norsk jordbrukspolitikk står derfor overfor store nyorienteringer, og jeg vil oppfordre folk til å se hen til 1974 for fellesnevner og ulike trekk den gangen. Det førte til endring i stor grad da.

Jeg vil slå fast: Den rød-grønne regjeringa har en helt annen, positiv holdning til jordbruksarbeid enn både Høyre, Fremskrittspartiet og Venstres Sponheim. Det er noe jeg er helt enig i. Men norsk jordbruk er nå så skakkkjørt at det trengs svært sterke, positive tiltak etter den utviklinga som har vært tidlig på 1980-tallet, for at ungdom i næringa skal få framtidstru.

Derfor – som en følge av høykonjunktur i Norge og sterk internasjonal prisvekst på olje og kunstgjødsel – opplever nå norsk jordbruk en kostnadsvekst langt utover det som er budsjettet i fjorårets jordbruksavtale, samt en lønnsvekst hos andre grupper i 2008 som er langt større enn det som er budsjettet. Det er krevende for den norske regjering. Den norske regjering har vist vilje til dette på en helt annen måte enn tidligere, men står overfor store utfordringer, fordi situasjonen både internasjonalt og nasjonalt er helt annerledes, og det trengs endring. Tida arbeider for jordbruket dersom det er en politisk vilje til det, og det ser vi.

Ola Borten Moe (Sp) [16:38:49]: Det er noen av de forholdene som har vært framme i debatten, som fortjener å bli kommentert. Fremskrittspartiet og Høyre angriper norsk landbrukspolitikk fordi den er gjennomregulert og gjennombyråkratisert. Man antyder at det er 7 000 – 8 000 byråkrater som arbeider med norsk landbruk. Jeg har lyst til å uttrykke to ting. Det er en grunnholdning som sier at man ikke skal ha en landbruksforvaltning som er større enn nødvendig. Fins det unødvendig byråkrati, bør det selvsagt bort. Men så er det slik at det ikke er mer enn drøyt to og et halvt år siden vi kom inn i regjeringskontorene. Vi har arvet hele dette forvaltningssystemet etter fire år med Høyre-dominert regjering. Vi har ikke innført nye reguleringer som har avstedkommet behov for et nytt byråkrati.

Det man derimot ser når man leser gjennom proposisjonen og merknadene til spesielt Høyre og Fremskrittspartiet i innstillingen, er at de gangene de skriver noe positivt, er det for å støtte opp under virkemidler og virkemiddelbruk som er byråkratidrivende. De brede ordningene innenfor landbrukspolitikken, som arealtilskuddene, er en veldig effektiv måte å organisere landbruket på. De smale ordningene, som verdiskapingsprogrammet, satsing på nisjemat og den type ting, som både Høyre og Fremskrittspartiet skriver positivt om, er det som avstedkommer det store behovet for landbruksbyråkrater.

Alternativet for Høyre og Fremskrittspartiet er jo EU. Saken er jo at i Sverige og Finland, som er EU-medlemmer, har behovet for byråkrater gått vesentlig opp. Det er blitt et eget yrke å hjelpe bønder å fylle ut den mengden av søknadsskjemaer som man er avhengig av. Så jeg synes man farer med mye rammel som det er vanskelig å dokumentere, når man drar fram dette.

En annen ting jeg har lyst til å kommentere, er Høyres mas om at vi er nødt til å få en effektiv bruksstruktur, omstilling, og man viser til store fjøs. Jeg har lyst til å fortelle en historie fra virkeligheten. Det gjelder et fjøs som Høyre ville likt. Det bygges i mitt nabolag. Det er et fjøs til 18 mill. kr på 750 tonn, med to melkekvoter, tror jeg. Det må være midt i blinken. Men så er det kapitalbehovet – dette er en gård som nå er belånt med nesten 20 mill. kr. Så må man spørre seg selv: Hvilken type bruk er det som er mest avhengig av at vi har en nasjonal landbrukspolitikk der man både får robuste tilskudd, der man har beskyttelse på pris, og der man får tatt ut pris i markedet? Går melkeprisen ned med 40 øre, betyr det 300 000 kr for denne gården. Det vil kanskje være kroken på døra når gjeldsrentekostnadene går opp. Jeg synes det er rart at man spesielt fra Høyres side ikke har tatt dette inn over seg i større grad, og at man ikke i større grad er i stand til å nyansere de hensynene man ønsker å ta.

Ingebrigt S. Sørfonn (KrF) [16:42:07]: Saksordføreren for reindriftsavtala, Arne Haugen, kom i skade for å seia at opposisjonspartia ikkje hadde noko positivt å seia om reindriftsavtala. No kan det vera at lyttartilhøva i den delen av salen der representanten Haugen er, er rimeleg dårlege, for i innlegget mitt sa eg bl.a. at behandlinga både av reindriftslova i fjor og reindriftsavtala i år viser at det er brei politisk semje om at me skal ha ei oppegåande reindriftsnæring i Noreg. Eg sa òg at trass i nokre lyspunkt er det mange utfordringar for denne næringa. Så heldt eg fram med å argumentera for at etter 16 år burde Stortinget få eit nytt høve til ein grundig gjennomgang og ei samla vurdering av og diskusjon om reindriftsnæringa sine moglegheiter og utfordringar. For det er greitt nok at dei raudgrøne ber Regjeringa koma tilbake med ein statusrapport om implementering av reindriftslova ein gong til neste år. Slik sett opptre dei raudgrøne i fleirtal svært lojalt, snilt og disiplinert overfor si regjering. Men det hadde vore greitt om dette fleirtalet hadde hatt mot og vilje til å stø kravet om ei stortingsmelding, for då kunne me fått ei heilt anna, grundig og naudsynt utmeisling av framtidig politikk og rammevilkår for ei viktig næring i landet vårt.

Tord Lien (FrP) [16:44:07]: I en debatt som handler om en av de store næringene i Norge, er det betimelig å peke på at debatten i hovedsak handler om subsidier og reguleringer.

Så er det slik at alle jordbrukere har én ting til felles: De er alle grunneiere. Eiendomsretten blir i veldig liten grad nevnt, særlig av de representantene som representerer regjeringspartiene.

Hvert eneste år blir det 3 000 færre bønder i Norge. Det er ikke med representanten Hans Frode Kielland Asmyhr som landbruksminister, men med statsråd Riis-Johansen som landbruksminister. Likevel blir kulturlandskapet i stor grad opprettholdt. Det er i hovedsak naboen til den gårdbrukeren som slutter, som opprettholder driften på de arealene som den ene har sluttet med. Delingsforbudet som man taler varmt om fra rød-grønt hold, gjør at de gårdbrukerne som fortsatt ønsker å drive større og mer effektivt enn de gjorde før, blir gjort til leilendinger ved denne loven. De blir tvunget til å leie og ikke kjøpe jorda av den som eier den, mens naboen, som har sluttet med gård og kunne tenke seg å selge jorda til naboen, fratras retten til fritt å forvalte egen eiendom.

Prisreguleringsbestemmelsene er nok en hindring. Man fratras retten til fritt å forvalte egen eiendom, noe vi har sett gjentatte eksempler på i de senere dager i mediene.

Skogen er omtalt i innstillingen, og der sier komiteen at den vil streke under verdien av god skogpleie og uttak av hogstmoden skog i alle deler av landet. Dette har liten sammenheng med den realiteten som oppleves ute i Norge. Trillemarka er et veldig godt eksempel på det. Og jeg er sikker på at grunneierne i Trillemarka ikke opplever at de får ta ut hogstmoden skog i alle deler av landet. Det samme er tilfellet på Helgeland. Vern av statsgrunn med allmenningsrett og Statskogs eiendom på Helgeland vil alvorlig svekke virkestilgangen for Bergene Holm og andre avtakere på Helgeland og i Nord-Trøndelag.

Vern hvor grensen er politisk bestemt, er én ting. Men inngrepsfrie områder, som man snakker mye om, skal ikke reduseres, sier Regjeringen. En betydelig del av den skogen som er kommersielt tilgjengelig de neste 20 år, står i inngrepsfrie områder. Fremskrittspartiet har foreslått at skogsbilvei ikke skal regnes som et teknisk inngrep, for dermed å redusere inngrepsfrie områder. Dessverre har ingen stemt for vårt forslag.

Summen av vern og hindringer for skogsbilveibyggning representerer til sammen en alvorlig trussel mot store deler av den bedrifts- og samfunnsøkonomisk mest lønnsomme delen av norsk landbruk – nok et eksempel på at Regjeringen ikke er opptatt av å ivareta grunneierinteressene i norsk landbrukspolitikk.

Torbjørn Hansen (H) [16:47:11]: Jeg synes at noen i denne debatten har forsøkt å tegne et landbrukspolitisk kart som er vesentlig enklere og mindre nyansert enn det virkeligheten gir grunnlag for.

Regjeringspartiene setter systematisk Høyre og Fremskrittspartiet i samme bås. Jeg har for så vidt et avslappet forhold til den slags øvelser i denne sal, men jeg vil understreke at Høyre har ambisjoner og målsettinger for norsk

jordbrukspolitikk. Vi ønsker å opprettholde produksjonen, vi ønsker å opprettholde arealer, vi ønsker å sikre et godt kulturlandskap, og vi ønsker et aktivt jordbruk over hele landet.

Så har representanten Arne L. Haugen irritert seg over mottoet «Slipp bonden fri!» Jeg kan informere Haugen om at dette var tittelen på en utmerket utredning om jordbrukspolitikk som Høyres stortingsgruppe fikk utarbeidet på 1990-tallet. Mange av de anbefalinger og utviklingstrekk som stod i den rapporten, har blitt virkelighet. Fasiten er at den omstillingen som har skjedd siden den gang, som da har gått i motsatt retning av det Senterpartiet snakket om den gang, har vist at vi har opprettholdt de viktigste målene i jordbrukspolitikken, til tross for en betydelig omstilling. Men til representanten Haugen, for å gi dette med frihet litt substans: Høyre ønsker altså å slippe bonden fri fra delingsforbudet. Det betyr at man kan utnytte mulighetene på gården langt bedre enn det man kan i dag, og man kan få økte verdier på gården. Vi ønsker også å ta bort prisreguleringen, slik at man blir fri fra en statlig prisregulering av privat næringsvirksomhet. Vi ønsker også å slippe bonden fri fra boplikt, som er en regulering som gjør at det står tusenvis av gårdshus tomme rundt omkring i Norge. Vi ønsker også å slippe bøndene fri fra unødvendig byråkrati.

Og da er vi inne på det som representanten Ola Borten Moe ganske kunnskapsløst påstod om Høyres politikk for forenkling. Det er åpenbart at hvis man fjerner prisregulering og boplikt, hvis man fjerner delingsforbudet, og hvis man fjerner Statens landbruksforvaltnings ansvar for å overkjøre fylkeslandbruksstyrene i Norge, så vil det frigjøre mye ressurser i landbruksforvaltningen, med de forslagene som Høyre allerede har fremmet.

Jeg vil også si at det Borten Moe sa om samdrifter, er riktig. Det er riktig at store bruk er avhengige av at rammebetingelsene er stabile. Men det er også riktig at store bruk får vesentlig mindre overføringer enn det tilsvarende produksjon basert på små bruk vil gi. Det betyr at større og mer effektive bruk gir et mindre behov for subsidier og overføringer enn mange små bruk gjør. Derfor er det et godt grunnlag for å effektivisere norsk jordbrukspolitikk å kunne styrke bøndenes inntekter og opprettholde våre viktige målsettinger, med et lavere overføringsnivå.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [16:50:12]: Jeg har behov for å følge opp med noen vurderinger omkring tallene i årets jordbruksoppkjøp.

Som nevnt er det sterk kostnadsvekst internasjonalt på kunstgjødsel og diesel. Et norsk eksempel er verkstedregninger. Konsekvensen av det er jo da at inntektsmulighetene blir annerledes enn det som er budsjettet.

Årets jordbruksavtale budsjetterer med en inntektsvekst på 11 700 kr pr. årsverk, inklusiv egenkapital, for 2008. Dette er langt mindre enn det andre grupper får. I tillegg ser vi at kostnadene ligger an til å bli større i 2008 enn det Budsjettmemnda for jordbruket har lagt til grunn. For 2009 er tallet 21 800 kr pr. årsverk, og kostnadsveksten og lønnsveksten for 2009 er enda mer usikker enn for 2008. Dette gir grunn til ettertanke og nødven-

dig nytenkning, både i næringa og i det politiske miljø, i arbeidet fram mot neste års jordbruksavtale. Fra 1950 til 1981 fulgte jordbruksavtalen avlingsåret, altså fra 1. juli innværende år til 1. juli neste år. I perioden 1981 til 2003 var avtaleåret innværende kalenderår slik som for LO–NHO-oppkjøret. Fra 2003 har da jordbruksavtalen gjeldt for det kalenderåret som er kommende år, ulikt alle andre lønnsoppkjøp.

Årets jordbruksavtale skal altså gjelde for 2009, samtidig som årets avtale rettet opp noe av sviktende økonomiske forutsetninger for 2008. Dette systemet er og blir svært komplisert og bygger på forutsetninger som alle vet svikter, i jordbrukets disfavør. Mange lederskribenter og sentrale politiske beslutningstakere samt store deler av gårdbrukerne har i tillegg store problemer med å forstå dette avtalesystemet. For denne regjering bør det derfor være naturlig å ha samme avtaleår som for LO–NHO. Det vil forenkle debatten, og det vil bedre sikkerheten ved forutsetningene. Derfor er det behov for å gå igjennom systemet for å sikre at den intensjonen som ligger i Soria Moria-erklæringa, kan realiseres, at en kan ta inn over seg den internasjonale matvaresituasjonen, at en kan ta inn over seg det faktum at jordbruksarealet i Norge går ned, at en kan ta inn over seg det faktum at vi har en historisk stor mjølimport til Norge. Det er altså en rekke utfordringer som det er nødvendig å gå inn i for at vi skal få en situasjon hvor interessert ungdom, enten de er arbeidsvillige eller har mye penger, men hvor begge gruppene ønsker å ha sitt virke i jordbruket, kan få et framtidshåp ved å gå inn i næringa.

Som nevnt, tida arbeider positivt for jordbruket nå. Det er veldig mye opp til organisasjoner, jordbrukere og det politiske system å virkeliggjøre de manges drøm og den nødvendige trygghet for at vi skal få en annen og mer positiv kurs også i Norge, i forhold til de internasjonale utfordringer som vi ser klart for oss.

Øyvind Korsberg (FrP) [16:53:44]: Helt på slutten av debatten har jeg lyst til bare å knytte noen kommentarer til ting som har blitt sagt.

Ola Borten Moe sa at med Fremskrittspartiets politikk ville man hatt en «ukontrollert» nedleggelse av landbruket. Jeg vet ikke hvilke ord man skal bruke på den utviklingen landbruket har hatt de siste 20 årene. Hvert eneste år har det altså blitt færre og færre bønder, og i mange av de årene har Senterpartiet hatt landbruksministeren. Så hvis det er snakk om å legge ned landbruket, har Senterpartiet en stor del av den æren, for å si det på den måten.

Leif Helge Kongshaug sa at med Fremskrittspartiet ville man avvikle norsk landbruk. Jeg synes det er trist å høre at det er så liten tro på norsk landbruk. Jeg har tro på at norske bønder er bønder helt i verdensklassen, og at de er i stand til å produsere produkt som man vil ha både i Norge og ute i verden. Det klarer man i andre land, og jeg kan ikke se at noe er til hinder for at man også skulle klare det i Norge.

Jeg har lyst til å trekke fram som et eksempel norsk fiskerinæring, som er en subsidiefri næring, som klarer å eksportere for snart 40 milliarder kr årlig, og som har stor suksess. Jeg tror det vil være fullt mulig også for norske

bønder å gjøre det, dersom man får muligheten. Svaret er ikke bare skyhøye overføringer på over 20 milliarder kr i direkte og indirekte støtte. Man må gi norske bønder muligheten til å stå på egne ben. Da er jeg ganske sikker på at de klarer det. Det er nok flere og flere bønder som ser at det er mulighet for akkurat det.

Bendiks Harald Arnesen var i sitt innlegg inne på landbruk over hele landet. Og han sa bl.a. én ting: Klima og topografi kan man ikke få gjort noe med. Det er jeg helt enig i. Jeg har stått på denne talerstolen og hele tiden sagt at den menneskelige aktivitet påvirker ikke klimaet. Det er hyggelig at Bendiks Arnesen kunne bekrefte i sitt innlegg at det er riktig.

Så har mange vært inne på den globale matvaresituasjonen og manglene. Det er et viktig tema som blir tatt opp. Men da vil jeg bare minne om det klimaforliket som er inngått i denne salen, der satsing på biodrivstoff er et viktig tiltak. Og hvordan produserer man biodrivstoff? Jo, det er noen som må dyrke det som det skal produseres biodrivstoff av. Og det går på bekostning av matvareproduksjonen. Så når man snakker om klima, når man snakker om biodrivstoff, så se på begge sidene ved regnestykket. Det lønner seg.

Presidenten: Ola Borten Moe har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Ola Borten Moe (Sp) [16:56:59]: Jeg legger merke til at Høyre gjennom hele denne debatten har prøvd å distansere seg fra Fremskrittspartiet. Nå er jeg ikke i tvil om at man har skrevet mye pent i innstillingen, men én ting er å ha ambisjoner, en annen ting er å ha virkemidler. Og hvis man ser på den politikken som man i praksis legger opp til, er det en formildet utgave av det som Fremskrittspartiet promoterer.

Når det så kommer til delingsforbud, til priskontroll og til lettelser for Statens landbruksforvaltning: Statens landbruksforvaltning har 189 årsverk. De har mye annet å holde på med. For det første gjennomførte ikke Høyre dette mens de satt med makten, og for det andre har det versert et tall her som bl.a. Høyre har promotert, 7 000. Det monner lite for Statens landbruksforvaltning.

Jeg skal avslutte med å si at Høyre kutter 693 mill. kr i revidert nasjonalbudsjett. Det er penger som var bevilget i fjorårets landbruksavtale, svært lite forutsigbart, og jeg gleder meg til å se om Høyre, som uttrykte seg svært negativt til AFP-ordningen, tør å kutte tilsvarende i AFP-ordningen over statsbudsjettet. Det bør i så fall være i Høyres ånd.

Leif Helge Kongshaug (V) [16:58:24]: Det som får meg til å ta ordet på slutten av debatten, er innlegget til den ellers saklige representanten Arne Haugen. Han framstilte reindriftspolitikken som om det ikke skjedde noe under Bondevik II-regjeringen, men til nå, med denne regjeringen, er det ikke måte på alt som har skjedd. Jeg minner om at arbeidet med reindriftsloven startet under den forrige regjeringen, og mye av føringene ble da lagt.

Men det som er viktigere, og som er presserende, er at

det blir tatt tak i utfordringene med sterk nedbeiting av lav, rovdyrtaf og press på arealene. Jeg viser her til merknaden fra Venstre, Høyre og Kristelig Folkeparti, som er opptatt av å nå målet om en bærekraftig reindrift. Synes ikke representanten Haugen at det er positivt sagt? Det har vært flere gunstige beitevintre, men plutselig kan en få vanskelige år, med tap av store mengder dyr. Jeg ber Regjeringen involvere seg i arbeidet med fokusering på det og satsing på kvalitet.

Videre hadde representanten Haugen en panegyrisk hyllest til Regjeringens landbrukspolitik. Det var ikke måte på optimisme. Det som representanten Haugen ikke nevnte, var det som representanten Lundteigen var inne på i et innlegg – som jeg for øvrig var helt enig i – og det var kostnadsutviklingen og rentenivået i norsk landbruk. Gjødelsprisene har hatt en økning på 80 pst. Byggekostnadene har økt med 30–40 pst. Rentenivået har økt. Det er dette som gir den store frykten for nyinvesteringer i norsk landbruk. Da er det viktig å føre en økonomisk politikk som motvirker ytterligere renteøkninger.

Leie av kvoter innenfor et geografisk område er positivt, men det fordrer ofte bygninger og dermed et akseptabelt rentenivå. Økte kostnader med derpå økte lønnsutgifter – for slik er det i forhandlingene mellom staten og ulike organisasjoner osv. – er landbrukets største fiende. Derfor er en god økonomisk politikk viktig for landbruksnæringen – og kanskje det aller viktigste: å holde rentenivået og kostnadene nede, for landbruket klarer ikke å konkurrere med den lønnsutviklingen som det ellers vil være i samfunnet.

Bendiks H. Arnesen (A) [17:00:57]: Jeg har ikke til hensikt å forlenge denne debatten unødige, men når representanten Korsberg blander klimadebatten inn i det som gjelder klimaet for produksjon av landbruksvarer i hele landet, forteller det meg at det er en trasig mangel på kunnskap om nordnorsk landbruk, bl.a., hos Korsberg. Jeg synes det er fryktelig trist at en framtreddende representant for et stort parti ikke skal skjønne at det å produsere landbruksvarer i den landsdelen både jeg og representanten Korsberg kommer fra, er noe annet enn å produsere landbruksvarer i de land som Korsberg mener vi skal konkurrere med. Derfor er jordbruksavtalen så viktig: for at vi skal kunne ha et landbruk over hele landet, for at vi skal kunne produsere mat som folk på hele kloden trenger. Det synes jeg vi skal fortsette med, og derfor trenger vi den landbrukspolitikken som de rød-grønne nå driver. Det gir en framtid for landbruket.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [17:02:16]: Denne landbruksdebatten har vært rimelig forutsigbar. Posisjonen prøver å fremstille sin landbrukspolitik ved å angripe Fremskrittspartiet og Høyre og si at hvis Fremskrittspartiet og Høyre får gjennomført sin landbrukspolitik, vil det bety en rasing av norsk landbruk. Det er ganske spesielt, fordi man burde kunne forlange av tre partier som attpåtil har flertall i Stortinget, at de var tydelige på hva som er deres landbrukspolitik.

Jeg har prøvd å være rimelig konsentrert gjennom

denne debatten, men jeg kan ikke se hva som er nytt i de tre partienes landbrukspolitikk. Hvis vi også ser nærmere på den innstillingen som vi nå behandler, er de nye – kanskje – elementene i landbrukspolitikken til de tre partiene at man nå øker målprisen og sender regningen til forbrukerne, og at man gjør et grep på kvoteleie. Det er ikke noe mer som er nytt i denne jordbruksavtalen. Men hvis man ser på forslagene fra opposisjonen, er det betydelige strukturelle forslag, og det er betydelige forslag som gjelder å redusere byråkrati, lover og regelverk som er til hinder for en effektiv næringsdrift i landbruket.

Er det noen som har en aktiv, offensiv og fremtidsrettet landbrukspolitikk, er det Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, som bruker denne anledningen til å fremme sin politikk. Og det jeg faktisk tror at aktørene ute i landbruket er opptatt av, er at Stortinget – når man behandler denne typen dokumenter – skal benytte anledningen til å fremme en offensiv, tydelig politikk, slik at man vet hvordan fremtiden kommer til å se ut der ute.

Det er jo ganske spesielt når representanten Borten Moe beskylder Fremskrittspartiet for å skape mer byråkrati. Det viser at Borten Moe har gått helt tom for argumenter, og det han sier om at Fremskrittspartiets politikk vil føre til en økning av kostnader ved gjeldsrenter, er å skyte langt unna mål. Alle vi som har gjeld, vet hvilke ekstra kostnader vi har fått under denne regjeringen.

Representanten Lundteigen har skjønt mye av situasjonen i landbrukspolitikken. Han ser at det antakeligvis er vanskelig for bonden å få noe særlig mer ut av dette jordbruksoppgjøret, når man tar alle faktorene som man må ta med, i betraktning.

Statsråd Terje Riis-Johansen [17:05:34]: Jeg vil bare helt kort ta ordet. Når representanten Kielland Asmyhr har lest både innstillinga og budsjettproposisjonen og henviser til at kvoteleie pluss noe annet er reformene som han finner i proposisjonen, tror jeg at jeg må bidra litt.

Det som er den største og viktigste reformen som er fremmet, noe som representanten Kielland Asmyhr tydeligvis ikke har fått med seg, er at vi setter i gang et betydelig arbeid med en gjennomgang av pris- og markedsordningene for kjøtt og egg. Det er en stor og betydelig reform i landbrukspolitikken som kommer til å ha innvirkning på hvordan landbruket og landbrukspolitikken utvikler seg i lang tid framover.

I tillegg: Når representanten Kielland Asmyhr sier at regjeringspartiene ikke har synliggjort sin landbrukspolitikk, vil jeg si at regjeringspartienes landbrukspolitikk er synliggjort gjennom en 100 siders budsjettproposisjon, som er sendt til komiteen.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [17:06:41]: Til Kielland Asmyhrs uttrykk «aktiv, offensiv og fremtidsrettet landbrukspolitikk», som Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre står for. Punkt1: Ta Fremskrittspartiet og Høyre – vekk med importvernet, verdensmarkedspris, de sier i innstillinga at man ikke kan konkurrere på pris i Norge, samtidig som de sier at det ikke skal ha konsekvenser for lave-

re arealbruk. Det henger ikke sammen. Punkt 2: Teoretisk tro på fri prisdannelse – faktum; for lite mat – skyhøye priser; for mye mat – elendig lave priser.

Dog skal jeg gi Fremskrittspartiet rett på ett punkt: at det er forskjellig fra partiet Høyre. Mens partiet Høyre, som det eneste partiet, foreslår at bevilgningene fra statsbudsjettet i 2008 reduseres med 692,3 mill. kr, gjør ikke Fremskrittspartiet noe tilsvarende. De har tross alt respekt for de avtaler som et flertall har inngått her på Stortinget. Men det har partiet Høyre ikke. De går inn og reduserer bevilgningene i et år hvor alt er vedtatt og avklart. Det er helt uansvarlig! Høyre ville ikke tort å gjøre noe tilsvarende overfor andre næringer. Høyre tror sjølsagt at jordbrukets folk ligger nede og dermed vil akseptere det. Høyre kommer snart til å oppleve at noe annet er tilfellet. Jordbrukets folk vil nå se at det internasjonalt er bruk for en. Da bør det også være bruk for en i det norske samfunnet. Dette er en ny situasjon, og jeg tror at det er siste gang Høyre tør å komme med slike forslag.

Presidenten: Hans Frode Kielland Asmyhr får ordet til en kort merknad.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [17:08:31]: Jeg vil takke Lundteigen for hyllesten til Fremskrittspartiet. Jeg deler hans syn med hensyn til at det å trekke inn midler som allerede er betalt ut, er i overkant av «harry».

Men så vil jeg stille Lundteigen et spørsmål: Hvor i innstillingen til budsjettproposisjonen og hvor i Fremskrittspartiets stortingsvalgprogram finner Lundteigen at Fremskrittspartiet vil fjerne importvernet? – da snakker vi om å fjerne det totalt, som jeg oppfatter at Lundteigen sier. Det er ikke tilfellet, og det håper jeg er siste gang vi hører fra denne talerstol – man bør være mer presis. Det er riktig nok at Fremskrittspartiet, i en situasjon hvor Fremskrittspartiet ønsker å få tilgang for andre viktige produkter som Norge produserer, må kunne gi noe når det gjelder importvernet for landbruket. Men da forstår jeg at Senterpartiet lar landbruket komme foran alle andre næringer, bl.a. den viktige fiskerinæringen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 4, 5 og 6.

(Votering, se sidene 3849 og 3852)

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Stortinget skal nå votere i sakene nr. 1–6.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt fram 14 forslag. Det er

- forslagene nr. 1, 2 og 5, fra Per-Willy Amundsen på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre
- forslag nr. 3, fra Per-Willy Amundsen på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre

- forslagene nr. 4 og 6–8, fra Bent Høie på vegne av Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre
- forslag nr. 9, fra Per-Willy Amundsen på vegne av Fremskrittspartiet
- forslagene nr. 10 og 11, fra Bent Høie på vegne av Høyre og Venstre
- forslagene nr. 12 og 13, fra Bent Høie på vegne av Høyre
- forslag nr. 14, fra Leif Helge Kongshaug på vegne av Venstre

Forslag nr. 14, fra Venstre, tas opp til votering. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å gi kommunene rett til å velge å få all finansiering fra staten som frie midler, uten øremerking.»

Votering:

Forslaget fra Venstre ble med 95 mot 7 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.17.34)

Presidenten: Forslagene nr. 12 og 13, fra Høyre, tas opp til votering.

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen i statsbudsjettet for 2009 legge til grunn at den symmetriske inntekstutjevningen holdes på 55 pst. slik som i dag.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge til grunn oppdaterte befolkningstall for beregningen av innbyggertilskudd og utgiftsutjevning for kommunene.»

Votering:

Forslagene fra Høyre ble med 90 mot 12 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.17.51)

Presidenten: Forslagene nr. 10 og 11, fra Høyre og Venstre, tas opp til votering.

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen sikre nødvendig lokal forankring mellom finansieringsgrunnlag, næringsutvikling og tjenesteproduksjon i kommunesektoren. I statsbudsjettet for 2009 må derfor skatteinntektene som andel av samlede inntekter ligge på om lag 50 pst. Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til kommunalt skattøre som ivaretar denne målsettingen.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen, i arbeidet med å innføre nye kostnadsnøkler i 2011, om å utvikle Nord-Norge- og regionaltilskuddet (småkommunetilskuddet) og innføre et distriktstilskudd som foreslått av flertallet i Sørheim-utvalget (med gradert kompensasjon og

høyest sats i Finnmark). Avstands- og smådriftsulemper kompenseres i justerte kostnadsnøkler og høyere basistilskudd til de minste kommunene.»

Votering:

Forslagene fra Høyre og Venstre ble med 84 mot 18 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.18.09)

Presidenten: Forslag nr. 9, fra Fremskrittspartiet, tas opp til votering. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utvikle dagens rammefinansieringssystem og erstatte dette med et nytt system for direkte statlig stykkprisfinansiering av grunnleggende velferdstjenester som helse, omsorg, grunnskole, videregående utdanning samt sosiale tjenester.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 78 mot 23 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.18.25)

Presidenten: Forslagene nr. 4 og 6–8, fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, tas opp til votering.

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utrede om kommuner med mange fritidsboliger har høye kostnader knyttet til tjenester til personer som oppholder seg lenge i kommunen, men som ikke inngår i inntektssystemets beregninger i dag. Samtidig bes det utredet, hvis slike kostnader er høye for enkelte kommuner, om dette er mulig å fange opp i utgiftsutjevningen i inntektssystemet.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen i arbeidet med utgiftsutjevningen utrede og etablere en faktor som ivaretar vekstkommunenes spesielle situasjon.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen komme tilbake i statsbudsjettet for 2009 med en opptrappingsplan for forbedringer i den statlige bostøtteordningen.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen videreføre forsøksordningene med oppgavedifferensiering og åpne for nye forsøk.»

Votering:

Forslagene fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre ble med 77 mot 23 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.18.42)

Presidenten: Forslag nr. 3, fra Fremskrittspartiet og Høyre, tas opp til votering. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen iverksette en informasjonskampanje overfor kommunene som forteller om mulighetene knyttet til utfordringsrett.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 67 mot 33 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.18.57)

Presidenten: Forslagene nr. 1, 2 og 5, fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, tas opp til votering.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen, på egnet måte, legge frem en rapport om omfanget og utviklingen når det gjelder antall brukere, tiltak og aktivitet i kvalifiseringsprogrammet og utviklingen i kommunenes utgifter til økonomisk sosialhjelp pr. 1. mai 2008.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme lovforslag om rett til brukerstyrt personlig assistanse tidlig høsten 2008, slik at loven kan gjøres gjeldende fra årsskiftet 2009.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen i statsbudsjettet for

2009 opprettholde ordningen med kommunal selskapskatt.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre ble med 54 mot 46 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 17.19.17)

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget gir Kommunal- og regionaldepartementet fullmakt til å fordele etter skjønn 2 426 mill. kroner for 2009. Beløpet foreslås bevilget over kap. 571 Rammetilskudd til kommuner og kap. 572 Rammetilskudd til fylkeskommuner.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstilt:

I

I statsbudsjettet for 2008 gjøres følgende endringer

Kap.	Post	Formål	Kroner
		Utgifter	
2315	1	Lønnsregulering for arbeidstakere i det statlige tariffområdet Driftsutgifter, <i>b e v i l g e s</i> med	2 100 000 000
635	1	Ventelønn Driftsutgifter, <i>o v e r s l a g s b e v i l g n i n g</i> , <i>ø k e s</i> med	8 000 000
		fra kr 260 000 000 til kr 268 000 000	
1503	70	Midler til opplæring og utvikling av tillitsvalgte Tilskudd, <i>r e d u s e r e s</i> med	5 078 000
		fra kr 91 219 000 til kr 86 141 000	
	71	Bidrag fra arbeidstakerne, <i>ø k e s</i> med	2 816 000
		fra kr 24 129 000 til kr 26 945 000	
1523	70	Tilskudd til kompetanseutvikling Tilskudd, <i>k a n o v e r f ø r e s</i> , <i>r e d u s e r e s</i> med	6 000 000
		fra kr 20 000 000 til kr 14 000 000	
1541	1	Pensjoner av statskassen Driftsutgifter, <i>o v e r s l a g s b e v i l g n i n g</i> , <i>ø k e s</i> med	739 000
		fra kr 2 3800 000 til kr 24 539 000	
1542	1	Tilskudd til Statens Pensjonskasse Driftsutgifter, <i>o v e r s l a g s b e v i l g n i n g</i> , <i>ø k e s</i> med	177 513 000
		fra kr 8 878 000 000 til kr 9 055 513 000	
	70	For andre medlemmer av Statens Pensjonskasse, <i>o v e r s l a g s b e v i l g n i n g</i> , <i>r e d u s e r e s</i> med	1 074 000
		fra kr 104 000 000 til kr 102 926 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner
1546	1	Yrkeskadeforsikring Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i> , økes med ..... fra kr 85 000 000 til kr 86 590 000	1 590 000
1547	1	Gruppelivsforsikring Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i> , økes med ..... fra kr 84 000 000 til 110 780 000	26 780 000

II

Stortinget samtykker i at det med virkning fra 1. mai 2008 foretas regulering av lønningene mv. for arbeidstakere i det statlige tariffområdet som er medlemmer av LO Stat, Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund Stat, Unio og Akademikerne i samsvar med Riksmeklingsmannens møtebok av 23. mai 2008.

III

Stortinget samtykker i at det med virkning fra 1. mai 2008 foretas regulering av lønningene mv. for arbeidstakere i det statlige tariffområdet som er medlemmer av Norges Farmaceutiske Forening i samsvar med Riksmeklingsmannens møtebok av 23. mai 2008.

IV

For embets- og tjenestemenn som ikke er medlemmer av organisasjoner som nevnt i II og III og derfor ikke får sine lønns- og arbeidsvilkår fastsatt i hovedtariffavtale, skal det gjelde de samme lønns- og arbeidsvilkår som etter II og III. Embets- og tjenestemenn som er tatt ut av hovedtariffavtalen, får sine lønns- og arbeidsvilkår fastsatt administrativt i egen kontrakt.

V

Stortinget samtykker i at Kongen på vegne av staten kan bringe tvister i forbindelse med tariffoppgjøret i staten 2008 inn for Rikslønnsnemnda i samsvar med forutsetningene i lov om offentlige tjenestetvister av 18. juli 1958, jf. § 26.

VI

Pensjoner i Statens Pensjonskasse reguleres i samsvar med økningen i folketrygdens grunnbeløp per 1. mai 2008.

Statens Pensjonskasse gis fullmakt til å regulere og tilpasse pensjoner som på grunn av særlige pensjonstekniske forhold ikke med rimelig resultat kan reguleres i samsvar med punkt 1.

Fornyings- og administrasjonsdepartementet får fullmakt til å regulere pensjoner av statskassen på samme måte som for statspensjonister etter punkt 1.

VII

Stortinget samtykker i at Finansdepartementet får fullmakt til å fordele bevilgningen under kap. 2315 Lønnsregulering for arbeidstakere i det statlige tariffområdet, post 1 Driftsutgifter, på de av postene i statsbudsjettet som har lønnsbevilgning.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 3

Komiteen hadde innstilt:

Dokument nr. 16 (2007–2008) – årsmelding til Stortinget frå Styret for pensjonsordninga for stortingsrepresentantar – vert å leggje ved protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4

Presidenten: Under debatten er det satt fram 24 forslag. Det er

- forslagene nr. 1–3, fra Hans Frode Kielland Asmyhr på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre
- forslagene nr. 4 og 5, fra Hans Frode Kielland Asmyhr på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre
- forslagene nr. 6–14, fra Hans Frode Kielland Asmyhr på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre
- forslag nr. 15, fra Hans Frode Kielland Asmyhr på vegne av Fremskrittspartiet og Venstre
- forslagene nr. 16–21, fra Hans Frode Kielland Asmyhr på vegne av Fremskrittspartiet
- forslagene nr. 22 og 23, fra Torbjørn Hansen på vegne av Høyre
- forslag nr. 24, fra Leif Helge Kongshaug på vegne av Venstre

Forslag nr. 24, fra Venstre, tas opp til votering. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å innføre løsdrift for alle melkekyr fra 1. januar 2024.»

Votering:

Forslaget fra Venstre ble med 93 mot 7 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.21.09)

Presidenten: Forslagene nr. 22 og 23, fra Høyre, tas opp til votering.

Forslag nr. 22 lyder:

«Forslaget til ny jordbruksavtale bifalles ikke.»

Forslag nr. 23 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å fremme forslag om overføringer til jordbruksnæringen over statsbudsjettet etter forutgående konsultasjoner mellom de berørte næringsorganisasjoner og Regjeringen.»

Votering:

Forslagene fra Høyre ble med 90 mot 10 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.21.29)

Presidenten: Forslagene nr. 16–21, fra Fremskrittspartiet, tas opp til votering.

Forslag nr. 16 lyder:

«Forslaget til jordbruksavtale bifalles ikke.»

Forslag nr. 17 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å fremme forslag til overføringer til landbruket i statsbudsjettet uten forutgående forhandlinger.»

Forslag nr. 18 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen i St.prp. nr. 1 (2008-2009) konkretisere det antall lover og forskrifter som aktørene i landbruket må forholde seg til og fremme en konkret plan for forenkling og reduksjon.»

Forslag nr. 19 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet for 2009 konkretisere hvilke skatter og avgifter som landbruket blir ilagt som næring.»

Forslag nr. 20 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet for 2009 fremme konkrete tiltak for skatte- og avgiftsreduksjoner for landbruket.»

Forslag nr. 21 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om en ordning med omsettelige produksjonskvoter for kumelk som ikke begrenses til fylkes- eller regionnivå, men gjøres landsomfattende.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 77 mot 23 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.21.47)

Presidenten: Forslag nr. 15, fra Fremskrittspartiet og Venstre, tas opp til votering. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen avvike de norske eksportsubsidiene til osteproduksjon gjennom omsetningsavgiften gjeldende fra 1. juli 2008.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Venstre ble med 71 mot 29 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.22.04)

Presidenten: Forslagene nr. 6–14, fra Fremskrittspartiet og Høyre, tas opp til votering.

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen konkretisere omfanget av landbruksbyråkratiet i en redegjørelse til Stortinget.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen ved fremleggelsen av statsbudsjettet for 2009 komme med en strategi for avbyråkratisering av landbruket.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge frem en egen stortingsmelding om jordbrukspolitikken innen våren 2009.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om nødvendige lovendringer slik at boplikten og prisreguleringen av landbrukseiendom kan oppheves.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen i St.prp. nr. 1 (2008-2009) fremme konkrete tiltak for avbyråkratisering av landbruket.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme sak for Stortinget om å innføre en egen kontrollhjemmel for meierisektoren i konkurranseloven.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen gjennomføre en oppmyking av regelverket innenfor melkeproduksjonen. Sentrale elementer i en slik oppmyking må være økt maksimalkvote for enkeltbruk og samdrifter, en friere omsetning av melkekvoter og oppheving av avstands-begrensningene og antall deltakere for deltakelse i samdrifter.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å doble konsesjons-grensene innen eggproduksjon.»

Forslag nr. 14 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å fremme sak for Stortinget om endring av forskrift om utenlands bearbeiding av kjøtt- og meierivarer, blant annet slik at rettighetene som selges på auksjon blir omsettelige.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 67 mot 33 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 17.22.20)

Presidenten: Forslagene nr. 4 og 5, fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre, tas opp til votering.

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme sak for Stortinget om endring av jordlovens bestemmelser om delingsforbud.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen oppheve avstandsbegrensningene og begrensningene i antall deltakere i samdrifter.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre ble med 60 mot 39 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 17.22.40)

Presidenten: Forslagene nr. 1–3, fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, tas opp til votering.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å intensivere arbeidet med utvikling av nisje- og spesialprodukter i landbruket.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen i neste jordbruksoppgjør om at samdrifter også skal få leie kvoter opp til kvotetaket.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen sikre at det blir etablert en effektiv oppfølging av konkurransen i meierimarkedet i regi av Konkurransetilsynet og at Regjeringen gir en tilbakemelding på status for arbeidet i forbindelse med statsbudsjettet for 2009.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre ble med 54 mot 46 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.22.57)

Komiteen hadde innstilt:

I

I statsbudsjettet for 2008 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
Utgifter			
1150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	
	50	Fondsavsetninger, økes med ..... fra kr 910 503 000 til kr 1 012 592 000	102 089 000
	70	Markedsregulering, kan overføres, reduseres med ..... fra kr 165 600 000 til kr 159 571 000	6 029 000
	73	Pristilskott, overslagsbevilgning, reduseres med ..... fra kr 2 197 600 000 til kr 2 154 600 000	43 000 000
	74	Direkte tilskudd, kan overføres, reduseres med ..... fra kr 6 955 469 000 til kr 6 922 130 000	33 339 000
	77	Utviklingstiltak, kan overføres, reduseres med ..... fra kr 194 930 000 til kr 193 349 000	1 581 000
	78	Velferdsordninger, kan overføres, økes med ..... fra kr 1 640 454 000 til kr 1 645 897 000	5 443 000
Inntekter			
4150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	
	70	Tilbakebetalte tilskudd til reguleringsanlegg, bevilges med	8 583 000
	85	Markedsordningen for korn, økes med ..... fra kr 96 000 000 til kr 111 000 000	15 000 000

II

Stortinget samtykker i at 38,5 mill. kroner av bevilgningen på post 74 utbetales høsten 2008 som en ekstra utbetaling til foretak som fikk innvilget søknad om produksjonstilskudd etter søknadsomgangen i august 2008, med 800 kroner per foretak.

III

Stortinget gir Landbruks- og matdepartementet fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til den inngåtte jordbruksavtalen, herunder tiltak som er knyttet til bevilgninger i 2009.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 63 mot 32 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 17.23.18)

Votering i sak nr. 5

Komiteen hadde innstilt:

Dokument nr. 8:96 (2007–2008) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Torbjørn Hansen, Elisabeth Røbekk Nørve, Gunnar Gundersen og Bent Høie om å fjerne markedsreguleringen på svin – vert å leggje ved møteboka.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 6

Presidenten: Under debatten er det satt fram tre forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Hans Frode Kielland Asmyhr på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre
  - forslagene nr. 2 og 3, fra Hans Frode Kielland Asmyhr på vegne av Fremskrittspartiet
- Forslagene nr. 2 og 3, fra Fremskrittspartiet, tas opp til votering.

Forslag nr. 2 lyder:

«Forslaget til reindriftsavtale bifalles ikke.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til økonomiske tiltak overfor reindriftsnæringen i en overgangsperiode i statsbudsjettet uten forutgående forhandlinger.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 77 mot 23 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.24.09)

Presidenten: Forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, tas opp til votering. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge frem en egen stortingsmelding om reindrift innen våren 2009.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre ble med 54 mot 46 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.24.28)

Komiteen hadde innstilt:

I

I statsbudsjettet for 2008 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
Utgifter			
1147	71	Reindriftsforvaltningen Omstillingstiltak i Indre Finnmark, reduseres med ..... fra kr 9 870 000 til kr 5 870 000.	4 000 000
1151	51	Til gjennomføring av reindriftsavtalen Tilskudd til Utviklings- og investeringsfondet, økes med ..... fra kr 39 800 000 til kr 43 800 000.	4 000 000

II

Stortinget gir Landbruksdepartementet fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til den inngåtte reindriftsavtalen, som er knyttet til bevilgninger i 2009.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 62 mot 23 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 17.24.46)

Sak nr. 7 [17:24:54]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.
Ønsker noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 17.25.
